

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

БІЛА КНИГА 2017

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

КИЇВ • 2018

Видання "Біла книга-2017. Збройні Сили України" підготовлене авторським колективом Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України.

Голова робочої групи:
Іван РУСНАК

Робоча група:
Олексій ЧЕРНОБАЙ, Сергій ДУДКО, Ірина МАКАРЧЕНКО, Олег МЕЛІХОВ, Олександр ДУБЛЯН,
Анатолій ПЕТРЕНКО, Ігор ПАВЛОВСЬКИЙ, Олег ШЕВЧУК, Віктор МУЖЕНКО

Секретар робочої групи:
Дмитро ХРИСТОФОРОВ

Дизайн:
Олександр МОСКАЛЕНКО

Щорічник "Біла книга" видається відповідно до Закону України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави" для систематичного інформування громадськості про діяльність Збройних Сил України, а також про оборонну політику держави, проблеми, що виникають у цій сфері, та шляхи їх розв'язання.

Тринадцяте видання щорічника "Біла книга-2017. Збройні Сили України" присвячене питанням реформування Збройних Сил України. У виданні висвітлюються поточний стан Збройних Сил та головні напрями подальшого військового будівництва.

Матеріали щорічника призначені для цивільних і військових фахівців у галузі військового будівництва, оборонної політики та політики безпеки, журналістів, викладачів і студентів профільних вузів та факультетів, а також усіх, хто цікавиться станом і напрямками розвитку Збройних Сил України.

ВСТУПНЕ СЛОВО МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

У Збройних Силах України 2017 рік відзначений подальшим планомірним нарощуванням темпів упровадження заходів оборонної реформи. На мій погляд, у цьому році ми досягли рубежу невідворотності процесу перетворення національного війська у потужний інструмент гарантування воєнної безпеки нашої держави та заклали міцне підґрунтя для інтеграції України в євроатлантичне безпекове середовище.

Підтвердженням цього є відчутні здобутки у воєнно-політичній, воєнно-технічній та суто військовій сферах діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил України, досягнуті в результаті проведених протягом останніх двох років реформ.

Окремо зазначу, що системні зміни та кардинальне оновлення Збройних Сил України були б неможливими без підтримки суспільства, довіри громадськості до людей у погонах і підтримки Президента України та Уряду.

Саме завдяки цьому та усвідомлюючи свою відповідальність перед народом України, ми не зробили жодного кроку назад від лінії розмежування на Сході нашої держави, незважаючи на провокації агресора та його приспівників. Натомість нам вдалося значно поліпшити своє тактичне становище, взяти під контроль декілька населених пунктів, не порушуючи Мінських домовленостей, та принести в оселі на звільнених територіях мир і безпеку.

Нами успішно реалізовано головні завдання, визначені у Стратегічному оборонному бюлетені на 2017 р. У рамках удосконалення підходів до оборонного планування розроблено та підготовлено до впровадження засади його проведення на основі спроможностей. Видано Єдиний перелік (Каталог) спроможностей Міністерства оборони та Збройних Сил України.

За сприяння Верховної Ради України, підтримки Президента України та Ради національної безпеки і оборони України удосконалено нормативно-правову базу у сфері оборони, затверджено один із основоположних документів оборонної реформи – Державну програму розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року.

У 2017 році продовжено реформування та розвиток системи управління Збройними Силами України, посилення спроможностей органів військового управління, підвищення якості оперативного і бойового управління на основі прийнятих у державах – членах НАТО принципів і стандартів. Керуючись ними, було проведено заходи з оптимізації системи управління угрупованнями сил і засобів, залучених до участі в антитерористичній операції на території Донецької та Луганської областей. Здійснено перехід від трьох до двох оперативних угруповань, визначено нові смуги відповідальності, оперативну побудову, порядок управління, взаємодії та всебічного забезпечення.

Неослабна увага приділена збереженню у 2017 році темпів переоснащення Збройних Сил новими та модернізованими зразками озброєння і військової техніки, що у цілому дало змогу забезпечити основні потреби військ (сил). За результатами виконання Державної цільової оборонної програми у 2017 році прийнято на озброєння 21 зразок, закуплено та поставлено понад 2,5 тисячі нових і модернізованих одиниць озброєння і військової техніки.

Завдяки збалансованому розподілу ресурсів між двома напрямками підготовки військових частин – тими, що виконують завдання в зоні антитерористичної операції (районах виконання бойових завдань) та тими, що виконують завдання в пунктах постійної дислокації, нам вдалося істотно наростити показники підготовки військ. В результаті кількість проведених бригадних тактичних навчань порівняно з минулим роком збільшено у 1,7 рази.

Основним заходом щодо підготовки Збройних Сил у 2017 році стало Стратегічне командно-штабне навчання з органами військового управління, військами (силами) Збройних Сил “Непохитна стійкість – 2017”, у ході якого вперше проведено навчальні збори з резервістами.

У 2017 році досягнуто сталої тенденції поліпшення стану навчальної матеріально-технічної бази підготовки військ (сил). Започатковано роботу сучасного Центру імітаційного моделювання, який є одним з найпотужніших у Східній Європі. Розпочато будівництво сучасного стаціонарного бригадного табору.

Неабиякі успіхи досягнуто у продовольчому та речовому забезпеченні Збройних Сил. Військовослужбовці нарешті отримали зручну, практичну, пристосовану до різних видів діяльності та бойових дій військову форму одягу. Є також чим пишатися Збройним Силам і у питаннях налагодження харчування військовослужбовців за новими підходами. На оновлену систему харчування за Каталогом продуктів переведено 23 військові частини. Крім того, у військах (силах) апробовано новий добовий польовий набір продуктів посиленій (ДПНП-П) у семи варіантах комплектування стравами.

Чітке усвідомлення нами впливу заявлених соціальних гарантій на якість виконання покладених на військовослужбовця завдань дало змогу підвищити у 2017 році рівень мотивації особового складу до військової служби. Збільшено розмір додаткових виплат за участь у антитерористичній операції, проходження служби в десантно-штурмових підрозділах, морській піхоті та силах спеціальних операцій. Здійснювалися виплати грошових компенсацій за належне для отримання жиле приміщення та за піднайом житла. Триває спорудження житлових комплексів для розміщення військовослужбовців за контрактом. Завдяки цьому успішно продовжено комплектування Збройних Сил особовим складом та створено засади для утримання в їх лавах найбільш підготовлених контрактників.

Розширено мережу військових навчальних закладів і науково-дослідних установ. Створено Військовий інститут танкових військ, Державний науково-дослідний інститут випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки, а також три військові кафедри.

Поглиблено практичне співробітництво з НАТО, продовжено взаємодію з іноземними радниками з 14 держав – членів Альянсу та реалізацію Комплексного пакету допомоги для України, у тому числі через 8 трастових фондів НАТО.

Протягом 2017 року вжито заходів щодо підвищення ефективності використання фінансових та матеріальних ресурсів, внаслідок чого фінансовий ресурс Міністерства оборони використано на 99,9 %.

Зроблено чимало. Проте попереду ще більш напружений 2018 рік, який я особисто вважаю переломним у здійсненні реформ.

Одним з головних завдань цього року стане реалізація положень Закону України “Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях”.

Ми також очікуємо у 2018 році прийняття Верховною Радою України законопроекту “Про національну безпеку України”, що дасть змогу створити міцний правовий фундамент для реалізації визначених оборонною реформою стратегічних цілей та закріпить правові засади забезпечення державного суверенітету і територіальної цілісності України, набуття членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору.

Щиро сподіваюся, перш за все, на підтримку громадянського суспільства, висловлюю впевненість у допомозі демократичних країн світу щодо реалізації євроатлантичних прагнень України та переконаний у невідворотності перемоги над агресором і відновленні територіальної цілісності нашої Держави.

Слава Україні!

генерал армії України

Степан ПОЛТОРАК

ЗМІСТ

Вступне слово Міністра оборони України	3
Розділ 1	
Підсумки реформування Збройних Сил у 2017 р. та участі в антитерористичній операції	6
Розділ 2	
Система управління Збройними Силами, їх структура, чисельність	40
Розділ 3	
Підсумки розроблення, модернізації, постачання, відновлення й утилізації озброєння та військової техніки, удосконалення матеріально-технічного забезпечення	48
Розділ 4	
Підготовка військ (сил)	66
Розділ 5	
Комплектування персоналом Збройних Сил України	76
Розділ 6	
Реалізація гуманітарної політики у Збройних Силах і забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців	92
Розділ 7	
Міжнародне співробітництво, миротворча діяльність, контроль над озброєнням	116
Заключна частина	135
Додатки	136

БІЛА КНИГА 2017 ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

Міністерство оборони України, 2018

Дизайн і макет ФОП Москаленко О.М., 2018

Віддруковано з готового оригінал-макета у Державному видавництві "Преса України"
03047, м.Київ-47, пр-т. Перемоги, 50

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №310 від 11.01.2001р.
Замовлення №0216118

Наклад 2500 прим.

www.mil.gov.ua

ПІДСУМКИ РЕФОРМУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ У 2017 р. ТА УЧАСТІ В АНТИТЕРОРИСТИЧНІЙ ОПЕРАЦІЇ

Правило ведення війни полягає у тому, щоб не покладатися на те, що ворог не прийде, а покладатися на те, чим я можу його зустріти, не покладатися на те, що він не нападе, а покладатися на те, що я зроблю напад на себе неможливим для нього.

Сунь Цзи

ПІДСУМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОБОРОНИ

У 2017 р. завершено формування пакета основоположних документів стратегічного й оборонного планування та запроваджено єдиний підхід до реалізації оборонної реформи на всіх рівнях державної влади, а саме:

- на рівні Президента України – Стратегія національної безпеки України¹, Воєнна доктрина України², Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України³, Стратегічний оборонний бюлетень України⁴, Державна програма розвитку Збройних Сил України на період до 2020 р.⁵;
- на рівні Уряду – Середньостроковий план дій Уряду до 2020 р., Державна цільова оборонна програма розвитку озброєння та військової техніки на період до 2020 р.⁶, Державна цільова програма реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу на період до 2021 року;

Очікуваним результатом оборонної реформи є створення за принципами та стандартами НАТО ефективних, мобільних, оснащених сучасним озброєнням, військовою і спеціальною технікою сил оборони, здатних гарантовано забезпечити оборону держави та адекватно і гнучко реагувати на воєнні загрози національній безпеці України.

- на рівні Міністерства оборони України – План дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016-2020 рр. (дорожня карта оборонної реформи).

Очікуваним результатом оборонної реформи є створення за принципами та стандартами НАТО ефективних, мобільних, оснащених сучасним озброєнням, військовою і спеціальною технікою сил оборони, здатних гарантовано забезпечити оборону держави та адекватно і гнучко реагувати на воєнні загрози національній безпеці України.

¹ Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України"» від 26.05.2015 р. № 287/2015.

² Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України"» від 24.09.2015 р. № 555/2015.

³ Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року "Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України"» від 14.03.2016 р. № 92/2016.

⁴ Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року "Про Стратегічний оборонний бюлетень України"» від 6.06.2016 р. № 240/2016.

⁵ Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Державну програму розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року»» від 22.03.2017 р. № 73/2017

⁶ Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 № 284-6.

З квітня 2014 р. основним правовим інструментом для забезпечення відсічі агресії Росії та контрольованих нею маріонеткових утворень у Донецькій та Луганській областях був правовий режим антитерористичної операції, яка надала змогу зупинити розширення російської агресії та локалізувати її.

Водночас за масштабами, характером і тривалістю проведення антитерористична операція не відповідає завданням звільнення окупованих територій окремих районів Донецької та Луганської областей. Унаслідок значних масштабних зіткнень, застосування противником важких озброєнь та військової техніки, головну роль в операціях у зоні антитерористичної операції відіграють Збройні Сили України.

Верховна Рада України за поданням Президента України законодавчо змінила правовий режим окремих районів Донецької та Луганської областей як тимчасово окупованої території України. Визначено мету та засоби державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, особливості реалізації й захисту прав громадян України, які проживають на цих територіях⁷.

Також створено нову правову основу для вирішення завдання з відсічі ворожій агресії на Донбасі, а у перспективі – для відновлення територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаного кордону.

У продовження удосконалення законодавства у сфері національної безпеки і оборони розроблено проект Закону України “Про національну безпеку України”, який врегульовує основи та принципи державної політики у сфері національної безпеки і оборони з урахуванням набуття членства в ЄС та НАТО; механізми вдосконалення демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони, зокрема створення засад цивільного Мініборони; систему керівництва Збройними Силами, зокрема розподіл завдань, функцій, повноважень, відповідальності та підзвітності Міністра оборони, Головнокомандувача Збройних Сил, начальника Генерального штабу, командувача об’єднаних сил, командувачів видів, родів військ (сил) Збройних Сил України тощо⁸.

⁷ Закон України “Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях” від 18.01.2018 р. № 2268-VIII

⁸ Проект Закону України “Про національну безпеку України”, від 28.02.2018, реєстраційний номер 8068

Удосконалення нормативно-правової бази у сфері оборони

Упродовж 2017 р. законопроектна та нормотворча робота Міністерства оборони України була спрямована на забезпечення виконання заходів оборонної реформи, технічного оснащення та матеріального забезпечення Збройних Сил України, підвищення обороноздатності

та проведення АТО, соціального захисту військовослужбовців, міжнародного співробітництва, удосконалення управління військовим майном, ресурсами тощо.

За ініціативою та за безпосередньою участю Міністерства оборони України у 2017 р. було розроблено та прийнято:

- 3 закони України;
- 55 указів Президента України;
- 64 акти Уряду (39 постанов та 25 розпоряджень);
- видано 715 наказів Міністерства оборони України.

З урахуванням заходів, визначених Стратегічним оборонним бюлетенем, Планом пріоритетних дій Уряду на 2017 р., дорученнями Президента України, Кабінету Міністрів України, а також завдань, які безпосередньо визначені актами законодавства України, протягом року Міністерство оборони України забезпечило підготовку низки нормативно-правових актів за відповідними напрямками діяльності.

Зокрема, за ініціативою та за безпосередньою участю Міністерства оборони України у 2017 р. було розроблено та прийнято (додаток 1):

- 3 закони України;
- 55 указів Президента України;
- 64 акти Уряду (39 постанов та 25 розпоряджень);
- видано 715 наказів Міністерства оборони України.

За результатами проведеної роботи з нормативно-правового регулювання у відповідних сферах забезпечено:

- затвердження Державної програми розвитку Збройних Сил України на період до 2020 р., Основних напрямів розвитку озброєння та військової техніки на

- довгостроковий період та Програми підвищення обороноздатності держави та забезпечення невідкладних потреб Збройних Сил на 2017 р.;
- врегулювання питання організації діяльності Ставки Верховного Головнокомандувача як вищого колегіального органу воєнного керівництва обороною держави в особливий період, конституційних повноважень Верховного Головнокомандувача Збройних Сил;
  - реформування та подальший розвиток системи управління державою в умовах надзвичайного стану і в особливий період;
  - правова основа для проведення міжнародних військових навчань на території України та участі підрозділів Збройних Сил України у військових навчаннях за кордоном;
  - уточнення військово-адміністративного поділу території держави відповідно до кількості та повноважень органів військового управління;
  - укладення нових міждержавних домовленостей з питань військового та військово-технічного співробітництва, взаємних поставок озброєння, військової техніки та надання послуг у цій сфері;
  - відзначення державними нагородами військовослужбовців за проявлені мужність та героїзм під час захисту незалежності та територіальної цілісності України;
  - удосконалення питань соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, а також умов проходження військової служби.

ПІДСУМКИ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ОБОРОННОЇ РЕФОРМИ У 2017 р. У МІНІСТЕРСТВІ ОБОРОНИ ТА ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Імплементация стратегічних та оперативних цілей, визначених відповідно до Стратегічного оборонного бюлетеня України, відбувалася у 2017 р. в умовах триваючого збройного протистояння на Сході нашої країни та реалізації масштабних реформ у сфері державного управління. Загальний стан виконання завдань оборонної реформи склав близько 90 %.

У рамках запровадження об'єднаного керівництва силами оборони тривало створення системи управління силами оборони на основі нового розподілу повноважень, функцій, завдань, обов'язків і відповідальності у сфері оборони, що відповідає принципам, прийнятим у державах – членах НАТО.

Впроваджено двосторонню кросс-систему. Здійснювалося у визначеному законодавством порядку переміщення військовослужбовців Збройних Сил на підставі резервів кандидатів для просування по службі та щорічних планів переміщення військовослужбовців та посадових осіб, визначених номенклатурою посад.

Імплементация стратегічних та оперативних цілей, визначених відповідно до Стратегічного оборонного бюлетеня України, відбувалася у 2017 р. в умовах триваючого збройного протистояння на Сході нашої країни та реалізації масштабних реформ у сфері державного управління. Загальний стан виконання завдань оборонної реформи склав близько 90 %.

Проводилися заходи щодо розмежування функцій і завдань, реорганізації органів військового управління відповідно до розподілу повноважень у типовій структурі штабів збройних сил держав – членів НАТО.

Для формування комплексних спроможностей сил оборони, достатніх для гарантованого виконання визначених завдань, запровадження планування на основі спроможностей, розроблені та введені в дію основні документи:

- єдиний перелік (Каталог) спроможностей Міністерства оборони та Збройних Сил України;
- функціональні групи спроможностей (попередній розподіл сфер відповідальності), у яких визначені носії спроможностей та відповідальні за їх формування й розвиток;
- рекомендації щодо оборонного планування на основі спроможностей у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України;
- наказ Міноборони та Генерального штабу Збройних Сил України “Про організацію оборонного планування в Міноборони та Збройних Силах України у 2018 році на 2019–2021 роки”;
- рекомендації щодо порядку організації і проведення оцінювання на основі спроможностей у Збройних Силах;
- орієнтовний план утримання і розвитку Збройних Сил України на 2018 р. та подальші два роки.

Тривало переведення структурних підрозділів Генерального штабу Збройних Сил України на нові організаційно-штатні структури за принципами та підходами, що застосовують держави – члени НАТО. Реформовано: Головне управління персоналу (J1); Головне оперативне управління (J3), Головне управління оборонного та мобілізаційного планування (J5). Сформовано Головне управління логістики (J4) та Головне управління підготовки (J7). Розпочалося формування Головного управління розвідувального забезпечення (J2).

Реорганізація Генерального штабу передусім спрямовувалася на набуття спроможностей до стратегічного керівництва силами оборони під час підготовки і ведення стратегічних дій, у тому числі у ролі робочого органу Ставки Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України. При цьому функції планування застосування та безпосереднього управління угрупованнями військ (сил) передаються до Об’єднаного оперативного штабу Збройних Сил України, організаційна структура якого наблизитиметься до структури Основного командного пункту Збройних Сил України.

У результаті співпраці з Міністерством оборони Великої Британії за Північно-Балтійською програмою допомоги у сфері внутрішнього аудиту (NBAP) та двостороннього співробітництва між Міністерством фінансів України і

Міністерством фінансів Королівства Нідерланди внутрішні аудитори Міноборони підвищили кваліфікацію з внутрішнього аудиту за міжнародними стандартами (48 внутрішніх аудиторів).

Здійснювалися заходи щодо забезпечення реалізації ефективної політики, системи планування та управління ресурсами в секторі оборони.

Для формування комплексних спроможностей сил оборони, достатніх для гарантованого виконання визначених завдань, запровадження планування на основі спроможностей, розроблені та введені в дію основні документи:

- єдиний перелік (Каталог) спроможностей Міністерства оборони та Збройних Сил України;
- функціональні групи спроможностей (попередній розподіл сфер відповідальності), у яких визначені носії спроможностей та відповідальні за їх формування й розвиток;
- рекомендації щодо оборонного планування на основі спроможностей у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України;
- наказ Міноборони та Генерального штабу Збройних Сил України “Про орга-

нізацію оборонного планування в Міноборони та Збройних Силах України у 2018 році на 2019 – 2021 роки”;

- рекомендації щодо порядку організації і проведення оцінювання на основі спроможностей у Збройних Силах;
- орієнтовний план утримання і розвитку Збройних Сил України на 2018 р. та подальші два роки.

У 2017 р. забезпечувалася підготовка ключового персоналу Міноборони, Генерального штабу та видів (окремих родів військ) Збройних Сил щодо розроблення та впровадження процесу розвитку спроможностей Збройних Сил відповідно до прикладів євроатлантичних держав з урахуванням особливостей України.

Підписано Угоду між Урядом України та Організацією НАТО з підтримки та постачання про Партнерство з підтримки спільного управління предметами постачання.⁹

До несистемних брокерських послуг та партнерства з підтримки спільного управління предметами постачання приєдналася Агенція НАТО з підтримки та постачання.

Протягом 2017 р. планово здійснювалося забезпечення оперативних (бойових, спеціальних) спроможностей сил оборони.

Продовжувалося набуття необхідних спроможностей для виконання завдань за призначенням Об’єднаного оперативного штабу, Командування Сил спеціальних операцій та Повітряного командування “Схід”.

Для визначення основних завдань, принципів застосування та функціонування Сил спеціальних операцій Збройних Сил розроблений і поданий на розгляд Президентіві України проект Указу “Про затвердження Положення про Сили спе-

⁹ Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 599 “Про затвердження Угоди між Урядом України та Організацією НАТО з підтримки та постачання про партнерство з підтримки спільного управління предметами постачання”

ціальних операцій Збройних Сил України”. Для якісної підготовки військовослужбовців Сил спеціальних операцій створено навчально-тренувальний центр.

У 2017 р. підвищувалася інтенсивність заходів щодо підготовки сил оборони.

Загалом упродовж 2017 р. у Збройних Силах України проведено 238 заходів оперативної підготовки.

238

Проведено 30 заходів спільної оперативної підготовки із залученням представників інших військових формувань та правоохоронних органів.

Це, зокрема, командно-штабне навчання з територіальної оборони, командно-штабне навчання з Командуванням Повітряних Сил

Збройних Сил України “Блакитний тризуб – 2017” та стратегічне командно-штабне навчання “Непохитна стійкість – 2017”. Загалом упродовж 2017 р. у Збройних Силах України проведено 238 заходів оперативної підготовки.

Протягом 2017 р. створено навчальну матеріально-технічну базу двох нових та відновлено 9 існуючих навчальних центрів. Впроваджувалася система підготовки інструкторів у навчальних центрах для забезпечення потреб сил оборони, що відповідає стандартам НАТО. За цими стандартами підготовлено 10 батальйонів, 25 рот та понад 1400 інструкторів.

За цими стандартами підготовлено 10 батальйонів, 25 рот та понад 1400 інструкторів.

10
25
1400

Виконувалися заходи щодо забезпечення потреб Збройних Сил України у новітньому та модернізованому озброєнні, військовій та спеціальній техніці, у першу чергу щодо частин, які виконували бойові завдання в зоні антитерористичної операції.

У системі виробництва озброєння та військової техніки активно запроваджувалося державне і приватне партнерство.

Продовжувалося проведення заходів щодо створення об'єднаної системи логістики і системи медичного забезпечення.

Сформовано Головне управління логістики. Впроваджено новий Каталог продуктів харчування, який забезпечує можливість приготування різноманітних страв та постачання у військові частини різних продуктів харчування (молочних, соків, фруктів тощо). Запровадження системи видачі їжі за принципом “шведського столу” дало можливість вибору серед холодних закусок, м'ясних страв, гарнірів, овочевих, фруктових, м'ясних, сирних нарізок, солодких страв та хлібобулочних виробів. Перелік продуктів для харчування військовослужбовців збільшено до 355 найменувань.

У 2017 р. завершився експеримент з продовольчого забезпечення, за результатами якого 23 військові частини переведено на нову систему харчування.

У систему речового забезпечення протягом року запроваджено 16 стандартів НАТО, які врегульовують вимоги до форми одягу, засобів індивідуального захисту, інших складових речового забезпечення. Одночасно запроваджувалися нові правила носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями Збройних Сил України.

Уперше Збройні Сили України були забезпечені зимовою формою одягу у повному обсязі ще до початку зимового періоду.

Введено в експлуатацію автоматизовану інформаційну систему кодифікації предметів постачання “Код” зі спеціальним програмним забезпеченням “BULCOD”.

Введено в експлуатацію автоматизовану інформаційну систему кодифікації предметів постачання “Код” зі спеціальним програмним забезпеченням “BULCOD”.

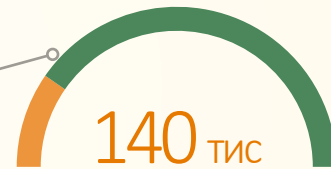
Створено єдиний орган медичного забезпечення стратегічного рівня – Головне військово-медичне управління. Затверджено Доктрину з медичного забезпечення

Збройних Сил України. Досягнуто сумісність у питаннях медичного забезпечення шляхом застосування стандартів НАТО під час проведення операцій сил оборони.

У 2017 р. продовжувалась професіоналізація сил оборони та створення необхідного військового резерву.

У межах цієї роботи затверджено нову редакцію Концепції військової кадрової політики на період до 2020 р. Створено оперативний резерв військовозобов'язаних чисельністю близько 140 тис. осіб, з яких понад 113 тис. призначені до оперативного резерву першої черги бойових бригад і полків.

Створено оперативний резерв військовозобов'язаних чисельністю близько 140 тис. осіб, з яких понад **113 тис. призначені до оперативного резерву першої черги бойових бригад і полків.**

Успішно завершився експеримент щодо створення територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, який проводився на базі Чернігівської області.

У рамках реалізації вимог законодавства¹⁰:

- організовано створення автоматизованого обліку мобілізаційних ресурсів у районних та міських військових комісаріатах;
- створено робочі місця операторів автоматизованої системи Єдиного державного реєстру військовозобов'язаних;
- завершено пусконаладжувальні роботи автоматизованої системи Єдиного державного реєстру військовозобов'язаних.

На військову службу за контрактом прийнято понад 36 тис. осіб, у тому числі понад **2,5 тис. офіцерів запасу.** Показник професійних військових у 2017 р становив 4 особи на 1 000 чол. населення.

Протягом 2017 р. впроваджено нову Концепцію розвитку професійного сержантського і старшинського складу. На військову службу за контрактом прийнято понад 36 тис. осіб, у тому числі понад 2,5 тис. офіцерів запасу. Показник професійних військових у 2017 р становив 4 особи на 1 000 чол. населення.

Усього у 2017 році до резервів включено понад **15,5 тис. осіб офіцерського складу.**

15,5
тис осіб

Завершено роботу стосовно формування дієвого резерву кандидатів для просування по службі за рейтинговим принципом. Усього у 2017 році до резервів включено понад 15,5 тис. осіб офіцерського складу.

В органах військового управління, інших військових організаційних структурах Збройних Сил України за рахунок зростання частки посад зі штатно-посадовою категорією “майор”, “підполковник” зменшилася до 3,8% від чисельності офіцерів частка посад зі штатно-посадовою категорією “полковник”.

Відповідно до умов проходження військової служби оптимізовано структуру грошового забезпечення військовослужбовців, а його рівень узгоджено з встановленою на поточний рік мінімальною заробітною платою.

¹⁰ Закон України “Про Єдиний державний реєстр військовозобов'язаних” від 16.03.2017 № 1951-VIII

Реалізовані у 2017 р. заходи оборонної реформи дозволили удосконалити організаційну побудову Збройних Сил України та системи органів військового управління з наближенням їх структури до прийнятої у державах-членах НАТО, у тому числі системи логістики та системи медичного забезпечення, створити засади запровадження планування на основі спроможностей, а також забезпечити підвищення рівня професіоналізації сил оборони та чисельності військового резерву.

РЕЗУЛЬТАТИ УЧАСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ У ПРОВЕДЕННІ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ В ОКРЕМИХ РАЙОНАХ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

Незважаючи на складну оперативну обстановку на Сході України, у 2017 р. Збройні Сили продовжували успішно виконувати бойові завдання в антитерористичній операції на території Донецької та Луганської областей.

Проводилась робота щодо удосконалення системи медичного забезпечення. Вжиті заходи дали змогу скоротити час евакуації поранених до профільних медичних закладів, поліпшити стан протидії виникненню і поширенню інфекційних захворювань серед військовослужбовців.

Збройні Сили України у 2017 р. перевірили та очистили від вибухонебезпечних предметів понад 782 га території Донецької та Луганської областей, знешкодили більше 31 тис. од. вибухонебезпечних предметів.

Підрозділи цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України продовжували працювати над відновленням об'єктів зруйнованої інфраструктури у районі проведення АТО.

Проведено понад 1200 акцій з координації надання гуманітарної допомоги цивільному населенню, під час яких групи цивільно-військового співробітництва доставили понад 780 т гуманітарних вантажів.

Результати участі Збройних Сил у проведенні антитерористичній операції в окремих районах Донецької та Луганської областей

Основні зусилля Збройних Сил зосереджувались на стримуванні агресії Російської Федерації, утриманні підконтрольних територій Донецької та Луганської областей та забезпеченні реалізації Мінських домовленостей, зокрема щодо утримання визначеного озброєння у районах відведення на встановлених відстанях.

Незважаючи на низку суперечливих питань щодо лінії розмежування сторін, штаб антитерористичної операції активні наступальні дії у 2017 р. не планував.

Непередбачені законом збройні формування за підтримки угруповань збройних сил Російської Федерації протягом 2017 р. продовжували діяльність, спрямовану на дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної ситуації на тимчасово окупованій території Донецької і Луганської областей, залякування місцевого населення та позбавлення його волі до опору.

Основні зусилля противника зосереджувалися на просуванні підрозділів вглиб "сірої" зони, проведенні активних обстрілів позицій українських військ та дотриманні тактики "ведення війни на виснаження".

Збройні Сили виконали усі визначені стратегічні та оперативні завдання з мінімальними втратами. Основними формами застосування Збройних Сил у 2017 р. були спільні операції (бойові дії), поєднані з територіальною обороною.

Такі дії потребували додаткових рішень штабів АТО для підтримання бойової і мобілізаційної готовності військових частин і підрозділів Збройних Сил, інших військових формувань зі складу сил і засобів АТО на рівні, що гарантує адекватне реагування на виникаючі загрози.

Збройні Сили виконали усі визначені стратегічні та оперативні завдання з мінімальними втратами. Основними формами застосування Збройних Сил у 2017 р. були спільні операції (бойові дії), поєднані з територіальною обороною.

Підрозділам Збройних Сил вдалося значно поліпшити своє тактичне положення на Авдіївському та Бахмутському напрямках, не порушуючи Мінських домовленостей.

Крім того було оптимізовано систему управління АТО, в результаті чого бойовий потенціал оперативно-тактичних угруповань військ був нарощений за рахунок їх кількісного зменшення з трьох до двох та перерозподілу зон відповідальності між ними.

Продовжувалися роботи з впровадження (нарощення) системи відеоспостереження за лінією розмежування.

Використання цієї системи забезпечило збереження відеоконтенту з відеокамер та надало можливість Збройним Силам України вести спостереження за лінією зіткнення в режимі он-лайн, реагувати на випадки застосування зброї, здійснювати ідентифікацію об'єктів противника, засікати точки ведення вогню противником у будь-який час доби та значно зменшити втрати особового складу і техніки Збройних Сил України.

У ході проведення АТО здійснено доведення мережі АСУ ЗС України "Дніпро" до тактичної ланки управління (бригада), а в окремих випадках – до взводних та ротних опорних пунктів з використанням цифрових засобів.

У 2017 р. в зоні АТО продовжувалося розгортання та удосконалення:

- єдиної інтеграційної платформи Збройних Сил України "Дельта", яка призначена для інтеграції інформаційних ресурсів різнотипних інформаційних та автоматизованих систем, створення єдиного геоінформаційного та інформаційно-аналітичного середовища органів військового управління, військових частин та підрозділів Збройних Сил України;
  - інформаційної системи збору, обробки та видачі інформації про повітряну і надводну обстановку.

Протягом 2017 р. Збройні Сили України значно наростили зусилля у веденні радіоелектронної боротьби (далі – РЕБ) у районі проведення АТО. Внаслідок цього було забезпечено:

- ведення контролю за радіоелектронною обстановкою у визначених районах;
- набуття спроможностей впливу засобами РЕБ на БПЛА противника на основних напрямках їх дій;
- набуття спроможностей щодо виявлення та придушення радіоліній зв'язку противника, побудованих на основі цифрових радіозасобів.

Збройними Силами України спільно з держадміністраціями в районі проведення АТО на території Донецької та Луганської областей побудовано 226 опорних пунктів. На цей час інженерні підрозділи удосконалюють фортифікаційне обладнання рубежів оборони для захисту особового складу від застосування противником зброї.

Для удосконалення системи топогеодезичного та навігаційного забезпечення в зоні проведення АТО:

- оптимізовано комплект підрозділів топогеодезичного та навігаційного забезпечення;
- за матеріалами цифрового аерофотознімання виготовлено, надруковано та доведено до користувачів 61 тис. примірників фотосхем, фотопланів, інших фотодокументів та спеціальних карт масштабу від 1:5 000 до 1:200 000 на райони виконання бойових завдань, обладнання інженерних загороджень, розміщення базових таборів, блок-постів, міст та селищ;
- надруковано 62 тис. примірників топографічних карт масштабу 1:25 000–1:200 000 на окремі ділянки місцевості Донецької та Луганської областей.

Протягом 2017 р. Збройні Сили України значно наростили зусилля у веденні РЕБ у районі проведення АТО. Внаслідок цього було забезпечено:

- ведення контролю за радіоелектронною обстановкою у визначених районах;
- набуття спроможностей впливу засобами РЕБ на БПЛА противника на основних напрямках їх дій;
- набуття спроможностей щодо виявлення та придушення радіоліній зв'язку противника, побудованих на основі цифрових радіозасобів.

Проводилась робота щодо підтримання належного рівня морально-психологічного стану особового складу підрозділів Збройних Сил України в районі проведення АТО.

Починаючи з березня 2017 р. у систему підготовки особового складу введено новий предмет навчання – національно-патріотична підготовка.

Приділялася також значна увага веденню військово-патріотичної роботи з місцевим населенням регіонів безпосередньо у місцях дислокації військових частин.

У тісній взаємодії з органами державної влади, місцевого самоврядування та громадськими організаціями патріотичної спрямованості проводилася робота з героїзації образу військовослужбовця – учасника АТО не лише у Збройних Силах України, а й у суспільстві в цілому.

Для підвищення рівня морально-психологічного стану особового складу до штатів військових частин введено понад 70 посад військових священиків (капеланів).

Для підвищення рівня морально-психологічного стану особового складу до штатів військових частин введено понад 70 посад військових священиків (капеланів).

70
посад

У рамках культурологічного забезпечення військовослужбовців у місцях відновлення боєздатності та у районах виконання завдань було налагоджено систему організації виступів діячів культури та мистецтв, концертних груп.

Протягом 2017 року творчі колективи Міністерства оборони, Міністерства культури України, мистецькі об'єднання та аматорські творчі колективи, окремі відомі виконавці провели понад 320 концертних виступів, фестивалів та інших культурологічних заходів.

Забезпечення озброєнням та військовою технікою

У 2017 р. загалом було відновлено близько 5 000 од. ОВТ, з них:

- понад 50 од. – ремонтними бригадами державних підприємств;
- близько 1 450 од. – виїзними ремонтними бригадами Центру;
- понад 3 500 од. – ремонтними органами безпосередньо в зоні проведення АТО.

У 2017 р. загалом було відновлено близько 5 000 од. ОВТ, з них: понад 50 од. – ремонтними бригадами державних підприємств; близько 1 450 од. – виїзними ремонтними бригадами Центру; понад 3 500 од. – ремонтними органами безпосередньо в зоні проведення АТО.

50
1450
3500

Крім того, протягом 2017 р. військовим частинам, які виконували завдання у районі проведення АТО, було видано для відновлення техніки понад 120 двигунів та відремонтовано для них на підприємствах промисловості близько 80 двигунів.

Виконання зазначених заходів дало змогу досягти на кінець 2017 р. рівня укомплектованості визначеного угруповання військ справними ОВТ у 98%, у тому числі ракетно-артилерійським озброєнням – 99%, бронетанковим озброєнням та технікою – 94%, автомобільною технікою – 98%.

Упродовж 2017 р. до польових складів угруповань військ було подано близько 11 200 т ракет і боєприпасів.

На сьогодні запаси ракет і боєприпасів на польових артилерійських складах військових частин та угруповань військ у цілому відповідають визначеним показникам за виключенням номенклатури запасів, які на арсеналах, базах Центру відсутні або кількість їх обмежена.

Вжиті у 2017 р. заходи щодо відновлення озброєння та військової техніки, доукомплектування ними військових частин (підрозділів), які беруть участь у антитерористичній операції, дало змогу у 2017 році підняти рівень їх укомплектованості справними зразками та забезпечити виконання ними завдань за призначенням.

Матеріально-технічне забезпечення

У 2017 р. основні зусилля щодо матеріально-технічного забезпечення зосереджувались на задоволенні потреб угруповань військ (сил) Збройних Сил України у районі АТО паливом, боєприпасами, підвищенні якості харчування та рівня організації лазне-прального обслуговування особового складу.

Для урізноманітнення раціону харчування військовослужбовців під час виконання бойових (спеціальних) завдань в автономному режимі у відриві від районів розташування підрозділів упродовж 2017 р. у військових частинах апробовано новий добовий польовий набір продуктів посилений (ДПНП-П) у семи варіантах комплектування стравами.

Для забезпечення потреб Збройних Сил України у 2017 р. постачено 119,758 тис. тонн пального.

Це дало змогу у повному обсязі забезпечити виконання завдань, зокрема у районі проведення антитерористичної операції.

Для поліпшення умов зберігання та заправки техніки паливом до військових частин поставлено чотири заправних модулі ємністю 20 м³, десять резервуарів ємністю 25 м³, 9 тис. сталевих каністр 20 л, 63 електричні заправні колонки "Шельф-100" та іншого технічного майна на загальну суму 18,2 млн грн.

Відремонтовано на державному підприємстві “45 експериментально-механічний завод” 11 од. автомобільної техніки служби пального та переобладнано 26 автоцистерн для транспортування ракетного палива на автоцистерни АЦ-5,5-4320.

Ремонтними відділами (майстернями) центрів забезпечення, баз і складів пального в зоні проведення АТО відремонтовано 413 од. техніки служби пального.

Відновлено 15 резервуарів загальною ємністю 32,14 тис. м³ та проведено технічне діагностування (градуювання) на 32 резервуарах ємністю 42,9 тис. м³.

У 2017 р. прийнято на озброєння Збройних Сил автоцистерну для транспортування пального АЦ-12-63221.

Протягом 2017 р. здійснено процедури із закупівлі технічних засобів продовольчої служби та послуг з відновлення техніки на загальну суму – 17,3 млн грн, всього – 143 од.

Для подальшого удосконалення продовольчого забезпечення продовжувалась робота з внесення змін до нормативно-правової бази щодо загального порядку та норм комплектування технічними засобами та майном продовольчої служби.

На виконання доручення Президента України та Плану дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016 – 2020 рр. у 2017 р. започатковано впровадження у Збройних Силах оновленої системи харчування за каталогом продуктів.¹¹

Нова система харчування отримала позитивні відгуки від кінцевого споживача – військовослужбовців Збройних Сил України.

Важливим результатом, на відміну від системи харчування за аутсорсингом, є залучення до організації харчування штатних кухарів та обслуговуючого персоналу їдалень, що підвищує бойову готовність, автономність дій військ та вивільняє військовослужбовців від здійснення непритаманних функцій.

¹¹ Наказ Міністерства оборони України “Про перехід військових частин Збройних Сил України на систему продовольчого забезпечення із застосуванням каталогу продуктів харчування” від 21.03.2017 № 157.

На виконання Плану утримання і розвитку Збройних Сил України протягом 2017 р. здійснено процедури із закупівлі широкої номенклатури речового майна:

- шоломів кевларових – 18,0 тис. шт.;
- бронезилетів – 1,0 тис. к-тів;
- повсякденної форми одягу – 20,0 тис. к-тів;
- кашкетів польових – 173,2 тис. шт.;
- шапок-фесок – 150,0 тис. шт.;
- костюмів польових літніх – 308,0 тис. к-тів;
- курток польових утеплених – 146,6 тис. шт.;
- штанів польових утеплених – 87,0 тис. шт.;
- черевиків з високими берцями – 327,2 тис. пар;
- фуфайок з короткими рукавами – 180,0 тис. шт.;
- білизни теплої трикотажної – 210,3 тис. к-тів;
- білизни натільної трикотажної – 304,5 тис. к-тів.

Військовослужбовці Збройних Сил України речовим майном польової зимової номенклатури у 2017 р. були забезпечені на 100%.

Для подальшого удосконалення речового забезпечення продовжувалася робота з відпрацювання та внесення змін в існуючу нормативно-правову базу з організації речового забезпечення щодо загального порядку і норм комплектування технічними засобами та майном речової служби.

Протягом 2017 р. для поліпшення організації речового забезпечення військ були введені в дію зміни до норм забезпечення речовим майном та засобами гігієни.¹²

У 2017 р. затверджено зразки нової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовців Збройних Сил України.¹³

Значно зріс рівень організації лазне-прального обслуговування, передусім за рахунок закупівлі та постачання у 2017 р. у війська 279 пральних машинок активаторного типу та 130 машинок-автомат, 70 котлів швидкісного нагріву води, душових установок, 17 мобільних лазне-пральних комплексів (МЛПК).

Продовжувались розроблення та впровадження нового мобільного лазне-прального модуля (готується до проходження дослідних випробувань) та польового душу (готується до прийняття на озброєння).

Медичне забезпечення

Медичне забезпечення особового складу Збройних Сил України у зоні проведення антитерористичної операції здійснювали штатні сили та засоби медичної служби військових частин, військових мобільних госпіталів, військово-медичних клінічних центрів регіонів (військових госпіталів) за територіальним принципом із залученням лікувальних закладів комунальної власності та Міністерства охорони здоров'я України, дислокованих у зоні конфлікту та за його межами, у яких 30% ліжкового фонду передбачено для лікування поранених (хворих) військовослужбовців силових відомств.

До виконання завдань з надання першої медичної, долікарської та першої лікарської допомоги військовослужбовцям Збройних Сил України у військовій ланці залучалося близько 1800 осіб та були задіяні понад 500 од. санітарного та спеціального транспорту.

1800
осіб

До виконання завдань з надання першої медичної, долікарської та першої лікарської допомоги військовослужбовцям Збройних Сил України у військовій ланці залучалося близько 1800 осіб та були задіяні понад 500 од. санітарного та спеціального транспорту.

¹² Наказ Міністерства оборони України "Про внесення змін до наказу Міністерства оборони України від 26.04.2016 № 232 "Про затвердження Інструкції про організацію речового забезпечення військовослужбовців ЗСУ в мирний час та особливий період" від 31.03.2017 № 197.

¹³ Накази Міністерства оборони України "Про затвердження зразків військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовців ЗСУ та ліцеїстів військових ліцеїв" від 18.08.2017 № 370 зі змінами, "Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями ЗСУ та ліцеїстами військових ліцеїв" від 13.11.2017 № 606.

Для дотримання термінів надання невідкладної медичної допомоги пораненим військовослужбовцям організована медична евакуація із залученням вертольотів Мі-8 (на оперативно-тактичному рівні), санітарного літака Ан-26 “Віта” та транспортного літака Ан-26 (на стратегічному рівні).

За 2017 р. на лікування за кордон було направлено 56 військовослужбовців-учасників антитерористичної операції.

Організація проведення лікувально-евакуаційних заходів у ході проведення антитерористичної операції в окремих районах Донецької та Луганської області відповідає сучасним вимогам до медичного забезпечення.

У 2017 р. до військових частин, які виконують завдання у районі проведення АТО, було передано 100 нових санітарних автомобілів типу “А” підвищеної прохідності, 8 од. легкоброньованої санітарної техніки (МТЛБ-С), рухомий хірургічний комплекс та пересувний рентгенівський кабінет на базі автомобіля КраЗ, 40 медичних автомобілів “Хаммер”.

У 2017 р. до військових частин, які виконують завдання у районі проведення АТО, було передано 100 нових санітарних автомобілів типу “А” підвищеної прохідності, 8 од. легкоброньованої санітарної техніки (МТЛБ-С), рухомий хірургічний комплекс та пересувний рентгенівський кабінет на базі автомобіля КраЗ, 40 медичних автомобілів “Хаммер”.

Військові перевезення

Для виконання військових перевезень була задіяна вся мережа залізничних шляхів сполучення ПАТ “Укрзалізниця”.

У 2017 р. з метою нарощування та підтримання навантажувально-розвантажувальної здатності залізничних станцій для збільшення оперативних можливостей щодо перевезення військ проведено ремонтно-відновлювальні роботи навантажу-

вально-розвантажувальних місць на 39 залізничних станціях, у тому числі на 9 залізничних станціях в районі проведення АТО.

Протягом 2017 р. в окремих районах Донецької і Луганської областей перевезення військових частин (підрозділів) Збройних Сил України здійснювались відповідно до планів Генерального штабу Збройних Сил України. У цілому завдання щодо перевезень здійснювались у встановлені терміни.

Підвезення ракет, боєприпасів та інших матеріально-технічних засобів в інтересах угруповань військ, які беруть участь в антитерористичній операції на території Донецької та Луганської областей, здійснювалося автомобільним транспортом військових частин Тилу ЗС України.

Військовим автомобільним транспортом Тилу Збройних Сил України у 2017 році було перевезено 49,0 тис. т матеріальних засобів, у тому числі:

- вантажним транспортом – 22 тис. т;
- наливним транспортом – 27 тис. т.

22 ТИС. Т
27 ТИС. Т

Військовим автомобільним транспортом Тилу Збройних Сил України у 2017 році було перевезено 49,0 тис. т матеріальних засобів, у тому числі:

- вантажним транспортом – 22 тис. т;
- наливним транспортом – 27 тис. т.

Середньодобовий пробіг автомобільного транспорту склав до 300 км, середньодобове підвезення матеріально-технічних засобів – до 290 т за добу, у тому числі для забезпечення АТО – 200 т.

Кількість та стан наявного автомобільного транспорту військових частин оперативно-тактичних угруповань військ, плече підвезення, стан дорожньої мережі на маршрутах руху в цілому дає змогу здійснювати постачання матеріально-технічних засобів від тилових пунктів управління бригад до підрозділів протягом 1,5 – 2 год.

Заходи з розмінування території Донецької та Луганської областей

Упродовж 2017 р. тривала робота з розмінування підконтрольної Україні території. Інженерно-саперні підрозділи Збройних Сил України перевірили близько 815 га місцевості, виявили та знешкодили близько 40 тис. вибухонебезпечних предметів.

Інженерно-саперні підрозділи Збройних Сил України перевірили близько 815 га місцевості, виявили та знешкодили близько 40 тис. вибухонебезпечних предметів.

815 га
40 ТИС.

До виконання робіт з розмінування з 1 січня 2017 р. були залучені міжнародні неурядові організації (The HALO Trust, Danish Demining Group та Swiss Foundation for Mine Action), зусиллями яких очищено 130 га місцевості та виявлено при цьому понад 500 вибухонебезпечних предметів (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. Перевірені території та кількість виявлених і знешкоджених вибухонебезпечних предметів, розмінованих об'єктів інфраструктури на території Донецької та Луганської областей протягом 2014-2017 рр.

№ з/п	Завдання, які виконувались	Розмір (площа) території	Кількість виявлених та знешкоджених ВВП, од.	Кількість матеріальних засобів маркування та інформування
1	На виконання Плану розмінування залізничних перегонів та територій навколо ліній електропередач, що з'єднують Об'єднану енергетичну систему України з енергосистемою тимчасово неконтрольованої території Донецької і Луганської областей:			
	- очищення залізничних перегонів та забезпечення проведення ремонтно-відновлювальних робіт на підконтрольній території;	120,8 га	872	-
	- проведення інженерної розвідки, розмінування та забезпечення проведення ремонтно-відновлювальних робіт на магістральних електричних мережах.	357,7 га	1205	-
2	На виконання Плану проведення нетехнічного обстеження звільнених територій Донецької та Луганської областей (ЗСУ, ДССТ, ДСНС, HALO Trust та DDG):	1474 га (сплановано)	-	-
	- перевірена територія	732 га	-	
	- підозріла територія	742 га	-	
	- підтверджені небезпечні райони	282,5 км ²	-	
	- очищена місцевість	131,4 км ²	576	
3	Розроблено буклети: - "ОБЕРЕЖНО! Вибухонебезпечні предмети"; брошуру: - "Пам'ятка військовослужбовцям ЗС України щодо безпеки (дій) у разі виявлення вибухонебезпечних (підозрілих) предметів"	-	-	150 000 прим.
4	Для інформування та маркування небезпечних ділянок встановлено:			
	- зносостійкі інформаційні знаки "Мінна небезпека";	-	-	6000 шт.
	- зносостійкі інформаційні банери "Мінна небезпека";	-	-	3000 шт.
	- засоби огорожі та маркування небезпечних ділянок.	-	-	155 000 м
5	Загалом групами розмінування перевірено:			
	- місцевості;	3639 га	-	
	- доріг;	1153 км	-	
	- залізничних колій;	17,6 км	-	
	- об'єктів інфраструктури.	106	-	
	Виявлено та знешкоджено	-	182 000	

ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Підрозділи цивільно-військового співробітництва у 2017 р. виконували завдання з надання допомоги цивільному населенню, яке проживає на лінії розмежування, у вирішенні проблемних питань життєдіяльності.

Основні зусилля зосереджувались на формуванні у місцевих жителів у районах дислокації військових частин позитивної громадської думки про Збройні Сили України, поліпшенні координації та взаємодії з органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, міжнародними гуманітарними організаціями та громадянами з метою забезпечення сприятливих умов для виконання Збройними Силами України покладених на них завдань і функцій.

Попередження та подолання наслідків гуманітарних криз

У 2017 р. групами та об'єднаними центрами цивільно-військового співробітництва, які виконують завдання у районі проведення АТО, доставлено та супроводжено близько 788 т гуманітарних

вантажів, включаючи продукти харчування, предмети першої необхідності, а також вугілля та дрова.

У 2017 р. групами та об'єднаними центрами цивільно-військового співробітництва, які виконують завдання у районі проведення АТО, доставлено та супроводжено близько 788 т гуманітарних вантажів, включаючи продукти харчування, предмети першої необхідності, а також вугілля та дрова.

788 т

Представники цивільно-військового співробітництва спільно з місцевими органами самоврядування та підрозділами ДСНС здійснили більше 40 спільних заходів щодо відновлення життєво важливої інфраструктури (ліній електропередач, водотокопостачання, технічних будівель, дорожнього покриття тощо) у населених пунктах на лінії розмежування.

Підрозділи та представники цивільно-військового співробітництва спільно з представниками створених штабів оперативного реагування здійснювали заходи з подолання наслідків надзвичайних ситуацій у містах Авдіївка, Балаклея, Калинівка Травневе, Гладосове, Верхньоторецьке та Світлодарськ, де проводили моніторинг гуманітарної ситуації, оцінку наслідків та збитків для цивільного населення внаслідок надзвичайних подій, координацію дій щодо відновлення інфраструктури та надання гуманітарної допомоги постраждалим.

Координація заходів щодо розмінування

Представники груп та об'єднаних центрів цивільно-військового співробітництва брали участь у заходах військово-патріотичного виховання дітей та молоді. У рамках цих заходів, з залученням представників "The HALLO Trust" та "Датської групи з розмінування", підрозділів ДСНС та за підтримки Дитячого фонду ООН у 2017 р. проведено більше 100 занять з мінної безпеки для учнів загальноосвітніх шкіл і населення.

Гуманітарний проект Збройних Сил України “ЕВАКУАЦІЯ 200”

У рамках Гуманітарного проекту Збройних Сил України “ЕВАКУАЦІЯ 200” здійснювався пошук, евакуація та транспортування тіл загиблих військовослужбовців з району проведення АТО до місць проведення судово-медичних експертиз і для остаточного поховання.

Протягом 2017 р. пошуковим групам вдалося розшукати місця поховання 11 військовослужбовців, які вважалися зниклими безвісти. Останки їх тіл після ідентифікації були передані рідним для перепоховання.

Протягом 2017 р. пошуковим групам вдалося розшукати місця поховання 11 військовослужбовців, які вважалися зниклими безвісти. Останки їх тіл після ідентифікації були передані рідним для перепоховання.

Спільно з Міжнародним Комітетом Червоного Хреста опрацьовувалися питання з удосконалення інформаційно-психологічного супроводження родичів зниклих безвісти військовослужбовців. Визнано за необхідне проводити заходи психологічної реабілітації осіб, які виконували завдання у складі пошукових груп.

У 2017 р. з дев'ятьма громадськими благодійними організаціями України та міжнародними гуманітарними організаціями підписано меморандуми про співпрацю, у рамках яких у подальшому здійснюватимуться спільні проекти.

Для координації пошуку, ідентифікації та перепоховання тіл зниклих безвісти військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань у 2017 р. розроблено відповідну Інструкцію, яка затверджена спільним наказом силових відомств.

Для координації пошуку, ідентифікації та перепоховання тіл зниклих безвісти військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань у

2017 р. розроблено відповідну Інструкцію, яка затверджена спільним наказом силових відомств.

Інструкція розроблена за результатами проведення спільних консультацій із залученням експертів Міжнародного Комітету Червоного Хреста.

Попередження шкоди цивільному населенню

У квітні 2017 р. було проведено II Міжнародну конференцію з питань цивільно-військового співробітництва, під час якої обговорено питання реагування на потреби постраждалих від збройного конфлікту громадян України з урахуванням міжнародних норм, надання допомоги під час кризових ситуацій та забезпечення норм міжнародного гуманітарного права під час збройного конфлікту.

Для створення ефективної системи попередження втрат серед цивільного населення було об'єднано зусилля провідних експертів країн світу, урядових структур, міжнародних гуманітарних та громадських організацій.

У співпраці з американською неурядовою організацією “Центр захисту цивільних під час конфліктів” розпочалася робота щодо створення механізмів попередження шкоди цивільному населенню.

У співпраці з американською неурядовою організацією “Центр захисту цивільних під час конфліктів” розпочалася робота щодо створення механізмів попередження шкоди цивільному населенню.

Заходи цивільно-військового співробітництва залишаються важливою складовою діяльності Збройних Сил України. Співпраця з гуманітарними організаціями і представниками державної влади дала можливість мінімізувати у 2017 р. вплив наслідків бойових дій на цивільне населення у районі проведення АТО та вплив російського інформаційного простору на українських громадян на Сході України.

ФІНАНСУВАННЯ ПОТРЕБ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У Державному бюджеті України на 2017 р. Міністерству оборони були передбачені асигнування в сумі 69 175,2 млн грн (2,43 % від валового внутрішнього продукту 2017 р.), із них за загальним фондом – 62 847,8 млн грн (90,9 % видатків), за спеціальним – 6 327,4 млн грн (9,1 % видатків), у тому числі конфісковані кошти та кошти, отримані від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення, – 4 527,9 млн грн.

Фактично у 2017 р. отримано 72 126,2 млн грн (2,53 % ВВП), або 104,3 % річних призначень, із них за загальним фондом – 62 847,8 млн грн (100 % призначень загального фонду), за спеціальним – 9 278,4 млн грн (146,6 % призначень спеціального фонду), у тому числі за бюджетною програмою “Видатки для Міністерства оборони України на реалізацію заходів щодо підвищення обороноздатності і безпеки держави” – 4 527,9 млн грн

Фактично у 2017 р. отримано 72 126,2 млн грн (2,53 % ВВП), або 104,3 % річних призначень, із них за загальним фондом – 62 847,8 млн грн (100 % призначень загального фонду), за спеціальним – 9 278,4 млн грн (146,6 % призначень спеціального фонду), у тому числі за бюджетною програмою “Видатки для Міністерства обо-

рони України на реалізацію заходів щодо підвищення обороноздатності і безпеки держави” – 4 527,9 млн грн (додаток 2).

У 2017 р. Міністерством оборони залучено для фінансування потреб національної оборони додаткові надходження у вигляді благодійних пожертв,

Діаграма 1.1. Стан фінансування потреб Збройних Сил у 2014–2017 рр., млрд грн.

гуманітарної та міжнародної технічної допомоги від іноземних держав у сумі 2,7 млрд грн, що сприяло перевиконанню плану за спеціальним фондом.

За 2014 – 2017 рр. благодійних пожертв, гуманітарної та міжнародної технічної допомоги від іноземних держав отримано 6 885,9 млн грн, у тому числі: 2014 р. – 426,2 млн грн, 2015 р. – 1 696,1 млн грн, 2016 р. – 2 083,8 млн грн, 2017 р. – 2 679,8 млн грн.

У 2017 р. обсяг фінансування Міністерства оборони порівняно з 2016 р. збільшився на 14 100,6 млн грн, або на 24 %, що дало змогу забезпечити потреби Збройних Сил на мінімально необхідному рівні (діаграма 1.1).

Зазначений обсяг видатків дав змогу забезпечити:

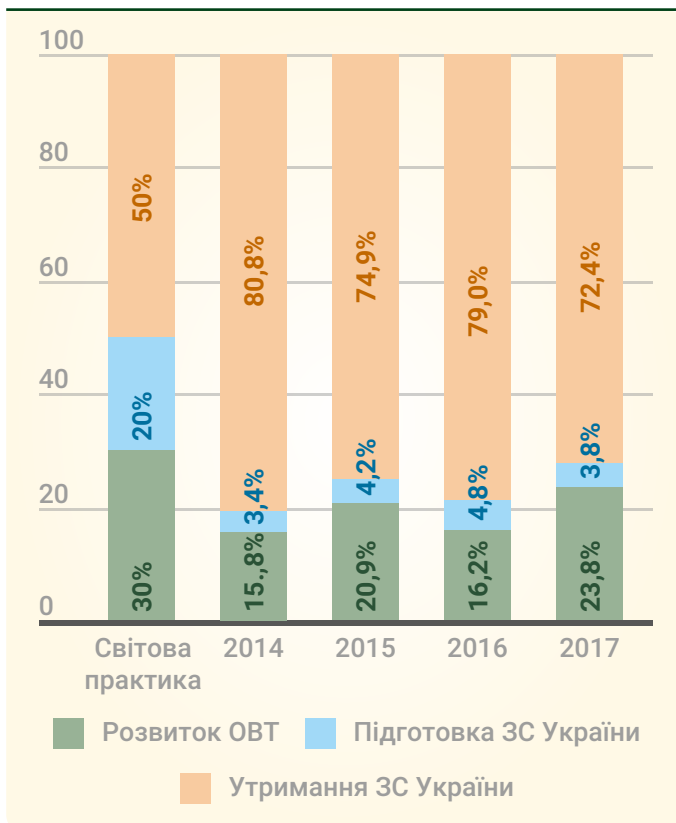
- виплату грошового забезпечення військовослужбовцям на рівні 2016 р. та заробітної плати працівникам Збройних Сил з урахуванням підвищення посадових окладів та зростання мінімальної заробітної плати;
- відновлення навчально-матеріальної бази полігонів, розвиток інфраструктури військових містечок та розвиток і відновлення ОВТ, утримання та удосконалення системи зв'язку;
- утримання на належному рівні Збройних Сил (харчування військовослужбовців, пально-мастильні матеріали, речове забезпечення, медичне забезпечення, комунальні послуги тощо).

Виділені кошти (72 126,2 млн грн) були спрямовані на:

- утримання Збройних Сил – 52 249,2 млн грн (72,4 % загальної суми);
- підготовку Збройних Сил – 2 734,8 млн грн (3,8 % загальної суми);
- розвиток озброєння і військової техніки – 17 142,2 млн грн (23,8 % загальної суми).

Загалом, видатки за напрямками розвитку озброєння та військової техніки, підготовки та утримання Збройних Сил потребують подальшої щорічної структуризації для набуття стійкої тенденції до наближення до світових практик (діаграма 1.2).

Діаграма 1.2. Фінансування Міністерства оборони України за функціональним призначенням у 2014–2017 рр., %

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ

У 2017 р. Міністерство оборони виконувало завдання, визначені Стратегічним оборонним бюлетенем України, Стратегією реформування державного управління України на 2016 – 2020 рр.,¹⁴ Стратегією реформування управління державними фінансами на 2017 – 2020 рр.,¹⁵ Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом,

Основні зусилля спрямовувалися на таке:

- *впровадження рекомендацій міжнародних експертів щодо удосконалення внутрішнього аудиту, наданих за результатами незалежної зовнішньої оцінки;*
- *розвиток компетенцій внутрішніх аудиторів;*
- *чітке розмежування внутрішнього аудиту від внутрішнього контролю та функцій, пов'язаних з прийняттям управлінських рішень.*

Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони,¹⁶ Планом пріоритетних дій Уряду на 2017 р.¹⁷ щодо розвитку спроможностей внутрішнього аудиту, його гармонізації з міжнародно визнаними стандартами¹⁸ і методологіями, а також найкращою практикою країн – членів НАТО та Європейського Союзу щодо належного адміністрування (“good governance”).

Основні зусилля спрямовувалися на таке:

- впровадження рекомендацій міжнародних експертів щодо удосконалення внутрішнього аудиту, наданих за результатами незалежної зовнішньої оцінки;
- розвиток компетенцій внутрішніх аудиторів;
- чітке розмежування внутрішнього аудиту від внутрішнього контролю та функцій, пов'язаних з прийняттям управлінських рішень.

Запобігання порушенням законодавства та консультації

Для мінімізації можливих ризиків в управлінні фінансовими і матеріальними ресурсами у 2017 р. внутрішні аудитори продовжували здійснювати операційний аудит, який полягав у попередньому оцінюванні проектів документів перед прийняттям управлінських рішень.

Впровадження рекомендацій, наданих за результатами операційних аудитів, дало змогу забезпечити додаткові надходження та попередити зайві витрати на суму 909 млн грн (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2. Економічний ефект від упереджувальних заходів Служби внутрішнього аудиту за 2014–2017 рр.

Показники	2014	2015	2016	2017
Опрацьовано пакетів документів щодо ризикових операцій, шт.	3446	6178	7982	10496
на суму, млрд грн	17,4	68,2	70,9	64,9
Економічний ефект, млн грн	57,6	895,9	488,8	909,0
У т.ч. у районі проведення антитерористичної операції, млн грн	–	59,5	8,0	8,1

¹⁴ Стратегія реформування державного управління України на 2016-2020 рр., схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 № 474-р.

¹⁵ Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р.

¹⁶ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

¹⁷ План пріоритетних дій Уряду на 2017 рік, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3.04.2017 № 275-р “Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік”.

¹⁸ Інститут внутрішніх аудиторів (IIA), Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC), INTOSAI

Крім того, опрацьовано понад 1,7 тис. проектів нормативно-правових актів та інших документів Міністерства оборони і Генерального штабу Збройних Сил України, надано рекомендації щодо підвищення ефективності управління фінансовими і матеріальними ресурсами, порядку оформлення матеріалів на списання майна та документів щодо надходження і використання ресурсів, з питань закупівель, відчуження майна, реорганізації підприємств, укладання і розірвання контрактів з керівниками підприємств, інших питань діяльності.

Проведення аудитів ризикових сфер та моніторинг вжитих заходів

У 2017 р. удосконалювалося ризик-орієнтоване планування, що збільшило кількість проведених аудитів на понад 10 % у порівнянні з попереднім роком.

Під час проведення у 2017 р. виїзних аудитів попереджено втрат ресурсів на суму 60,1 млн грн, а запроваджені за рекомендаціями внутрішніх аудиторів заходи внутрішнього контролю забезпечили додаткові надходження та економію видатків на суму 168,2 млн грн.

Впровадження з 01.01.2017 Стандартів внутрішнього контролю в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України сприяло підвищенню відповідальності керівників усіх рівнів за усунення виявлених порушень і ризиків. За результатами аудитів, проведених у 2017 р., до матеріальної та дисциплінарної відповідальності притягнуто 3497 осіб

Упродовж 2017 р. відшкодовано понад 102,3 млн грн, вдалося запобігти втратам і збиткам на суму 60,1 млн грн, усунуто інших порушень та наслідків неефективних управлінських рішень на 2,7 млрд грн. Матеріали щодо втрат на суму 425,2 млн грн передано до правоохоронних органів (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3. Результати виїзних внутрішніх аудитів за 2014 – 2017 рр.

Показники	2014	2015	2016	2017
Вартість відшкодованих втрат та збитків, млн грн	39,6	82,8	92,4	102,3
Вартість втрат ресурсів, яким вдалося запобігти завдяки попереджувальним заходам, млн грн	18,6	84,2	23,0	60,1
Вартість усунення інших порушень, які не призвели до втрат та збитків, зменшення негативного впливу неефективних управлінських рішень, млн грн	1288,7	3489,4	4537,6	2689,8
Вартість ресурсів, щодо яких усунуто ризики втрат і збитків під час здійснення управління майном і коштами, млн грн	-	266,3	2690,3	2276,1
Економічний ефект від впровадження рекомендацій, млн грн	8,6	51,0	57,1	168,2
Кількість осіб, притягнуті до дисциплінарної та матеріальної відповідальності/звільнені із займаних посад	1365/6	1397/4	1825/5	3497/-
Передано до правоохоронних органів, кількість матеріалів/сума збитків, млн грн	224/210,0	223/437,9	242/298,9	329/425,2

Загальний економічний ефект від діяльності Служби внутрішнього аудиту у 2017 р. складався з обсягів додаткових надходжень, попереджених зайвих витрат, усунутих порушень (втрат, збитків та інших) і ризиків та загалом становив 5128,3 млн грн.

Системна робота з впровадження у 2017 р. Стандартів внутрішнього контролю у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України сприяла відчутному змен-

Загальний економічний ефект від діяльності Служби внутрішнього аудиту у 2017 р. складався з обсягів додаткових надходжень, попереджених зайвих витрат, усунутих порушень (втрат, збитків та інших) і ризиків та загалом становив 5128,3 млн грн.

5128,3
млн грн

шенню загальної кількості звернень (порівняно з 2016 р. – на 57%), а також кількості звернень, що надійшли на “гарячу лінію” Департаменту внутрішнього аудиту Міністерства оборони (порівняно з 2016 р. – на 69%).

Протягом 2017 р. опрацьовано 272 звернення, з них 159 надходили через “гарячу лінію”. Близько 58% звернень (у 2016 р. – 85%) військовослужбовців та членів їх сімей стосувалися грошового забезпечення та інших видів виплат військовослужбовцям або містили повідомлення про порушення. За результатами розгляду 84 звернень прийнято позитивні рішення або надано інформацію чи роз'яснення. До військових частин направлено листи для усунення причин виникнення проблем, а в окремих з них проведено позапланові аудити. Звернення, що не належали до повноважень Департаменту внутрішнього аудиту, направлялися на розгляд за належністю до відповідних структурних підрозділів.

Приведення внутрішнього аудиту у відповідність до міжнародних стандартів, професійний розвиток внутрішніх аудиторів

На виконання Стратегічного оборонного бюлетеня на початку 2017 р. міжнародні експерти вперше в Україні провели незалежне зовнішнє оцінювання внутрішнього аудиту на відповідність міжнародним стандартам.¹⁹ За висновками експертів, Міністерство оборони є провідним органом влади, який запроваджує міжнародні стандарти у сфері внутрішнього аудиту. Результати оцінювання засвідчили, що за тридцятьма критеріями внутрішній аудит Міністерства оборони повністю відповідає міжнародним стандартам та ще за двадцятьма – частково.

Результати оцінювання засвідчили, що за тридцятьма критеріями внутрішній аудит Міністерства оборони повністю відповідає міжнародним стандартам та ще за двадцятьма – частково.

Забезпечено впровадження рекомендацій, наданих за результатами зовнішнього оцінювання якості, виконання яких передбачалося у 2017 р., зокрема:

- розроблено тимчасові настанови та проведено нові види аудитів – аудити системи внутрішнього контролю, ІТ-аудити та аудит ефективності управління ризиками;
- проведено аудит багатонаціонального бюджету спільної литовсько-польсько-української бригади (захід відбувся на виконання Технічної угоди між Міністерством оборони України, Міністерством охорони краю Литовської Республіки та міністерством національної оборони Республіки Польща) за стандартами НАТО;
- проведено внутрішні оцінювання якості внутрішнього аудиту;
- забезпечено розвиток компетенції внутрішніх аудиторів.

Відповідно до Стратегічного оборонного бюлетеня 100% внутрішніх аудиторів пройшли навчання та підвищили кваліфікацію за міжнародними стандартами, у тому числі 228 осіб упродовж 2017 р. успішно завершили навчання з внутрішнього аудиту за міжнародними стандартами в рамках співпраці з міністерством оборони Великої Британії.

¹⁹ Міжнародні основи професійної практики Інституту внутрішніх аудиторів (The International Professional Practices Framework (IPPF)).

Також навчання з внутрішнього аудиту за міжнародними стандартами пройшли 33 представники інших органів, в першу чергу органів сектору оборони і безпеки та органів державного фінансового контролю.

Єдиним переліком (каталогом) спроможностей Міністерства оборони та Збройних Сил визначено спроможності внутрішнього аудиту.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ

Для удосконалення внутрішнього контролю та управління ризиками, розмежування функції внутрішнього аудиту від процесів оплати, обліку та внутрішнього контролю (так званих “першої” та “другої” ліній оборони) внесено зміни до наказів Міністерства оборони, якими регламентуються процеси оренди рухомого військового майна, списання та відчуження військового майна, підготовки та застосування національних контингентів, національного персоналу в міжнародних операціях.²⁰

Відповідно до кращої світової практики внутрішні аудитори на постійній основі брали участь у ролі тренерів у проведенні навчальних заходів та підвищенні кваліфікації військового та цивільного персоналу. Упродовж 2017 р. участь у навчальних заходах щодо внутрішнього контролю та управління ризиками взяли 342 особи, які уповноважені на прийняття рішень щодо управління державними коштами і майном, зокрема:

- **172 слухачі** – курси з питань запобігання корупції за навчальною програмою міжнародної неурядової організації Transparency International, що проводилися за сприяння міністерства оборони Великої Британії у Науковому центрі з проблем запобігання корупції у секторі безпеки та оборони Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського;

172 слухачі – курси з питань запобігання корупції за навчальною програмою міжнародної неурядової організації Transparency International, що проводилися за сприяння міністерства оборони Великої Британії у Науковому центрі з проблем запобігання корупції у секторі безпеки та оборони Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського;

110 слухачів – курси для керівного та командного складу Міністерства оборони, Генерального штабу та органів військового управління Збройних Сил України щодо впровадження Стандартів внутрішнього контролю у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України, що проводилися на базі Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського.

- **110 слухачів** – курси для керівного та командного складу Міністерства оборони, Генерального штабу та органів військового управління Збройних Сил України щодо впровадження Стандартів внутрішнього контролю у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України, що проводилися на базі Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського.

Зазначені заходи сприяли впровадженню європейських підходів до управлінської відповідальності і підзвітності керівників та утриманню ризиків у межах, які істотно не впливають на досягнення визначених цілей.

Протягом попередніх років Міністерство оборони України виконувало низку

²⁰ Наказ Міністерства оборони України від 21.03.2017 № 155, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 07.04.2017 за № 464/30332 “Про затвердження Інструкції про організацію передачі в оренду та укладення договорів оренди рухомого військового майна”.

заходів, спрямованих на формування нової ідеології внутрішнього контролю, заснованого на принципах ризик-менеджменту. Було реалізовано пілотні проекти з удосконалення внутрішнього контролю, розроблено Стандарти внутрішнього контролю та Інструкцію з організації внутрішнього контролю у Збройних Силах України.

Новий імпульс роботі надали рішення керівництва щодо застосування у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України з 1 січня 2017 р. Стандартів внутрішнього контролю, а також щодо розмежування завдань з проведення внутрішнього аудиту та заходів щодо координації (моніторингу) впровадження внутрішнього контролю між Департаментом внутрішнього аудиту та Головною інспекцією Міністерства оборони України.

Новий імпульс роботі надали рішення керівництва щодо застосування у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України з 1 січня 2017 р. Стандартів внутрішнього контролю, а також щодо розмежування завдань з проведення внутрішнього аудиту та заходів щодо координації (моніторингу) впровадження внутрішнього контролю між Департаментом внутрішнього аудиту та Головною інспекцією Міністерства оборони України.

На виконання Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2017 р. на базі Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського для командного складу Міністерства оборони України та Збройних Сил України проводилися ознайомчі курси з питань застосування відомих Стандартів внутрішнього контролю.

До Єдиного переліку (каталогу) спроможностей Міністерства оборони України та Збройних Сил України було включено вимоги щодо набуття структурними підрозділами Міністерства оборони, Генерального штабу, органами військового управління, військовими частинами та установами Збройних Сил України спроможностей щодо здійснення внутрішнього контролю на всіх рівнях управління.

Система управління ризиками стала невід'ємним елементом системи оборонного планування на основі спроможностей та організації їх оцінювання.

Система управління ризиками стала невід'ємним елементом системи оборонного планування на основі спроможностей та організації їх оцінювання.

Керівникам концернів та державних підприємств були направлені рекомендації щодо впровадження в їх діяльність національних стандартів менеджменту якості та управління ризиками серії ISO 9001, ISO 31000.

За ініціативою Генерального штабу Збройних Сил України у службах оперативних (повітряних) командувань у 2017 р. введені посади офіцерів-ревізорів для посилення спроможностей органів військового управління щодо здійснення внутрішнього контролю.

Активну участь у впровадженні західної моделі внутрішнього контролю брали іноземні радники країн НАТО, зокрема Сполучених Штатів Америки та Великої Британії, які надавали допомогу у просуванні кращих практик фінансового менеджменту не тільки в оборонному відомстві, але також ініціювали низку заходів щодо врегулювання проблемних питань на урядовому рівні.

Здійснено заходи щодо інформаційного забезпечення розвитку внутрішнього контролю, у рамках яких створено тематичний розділ на інформаційних ресурсах Міністерства оборони України.

За результатами оцінювання стану внутрішнього контролю у 2017 р. ініційовано питання щодо перегляду положень окремих структурних підрозділів Міністерства оборони України, а також низки нормативних актів Міністерства оборони України на предмет посилення внутрішнього контролю у найбільш ризикових сферах діяльності, пов'язаних з використанням фінансових і матеріальних ресурсів.

У цілому, враховуючи перший рік впровадження Стандартів внутрішнього контролю, рівень зрілості внутрішнього контролю та управління ризиками у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України оцінюється як початковий. Процедури та регламенти внутрішнього контролю у подальшому потребують розвитку та посиленої уваги керівників усіх рівнів.

У цілому, враховуючи перший рік впровадження Стандартів внутрішнього контролю, рівень зрілості внутрішнього контролю та управління ризиками у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України оцінюється як початковий. Процедури та регламенти внутрішнього контролю у подальшому потребують розвитку та посиленої уваги керівників усіх рівнів.

ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ

Укорінення і поширення корупції в усіх сферах державного та військового управління є однією з актуальних загроз проведенню оборонної реформи в Україні. Гострота цієї проблеми зберігається і в Міністерстві оборони та Збройних Силах України. Вжиття невідкладних заходів та прийняття продуктивних рішень щодо зменшення рівня корупції й пов'язаною з нею злочинністю є одним з пріоритетних завдань, що визначені Міністром оборони України, особливо в умовах антитерористичної операції.

Головні напрями реалізації державної антикорупційної політики

У 2017 р. головними напрямками реалізації державної антикорупційної політики в Міністерстві оборони та Збройних Силах України було визначено:

- утворення дієвого інституційного механізму запобігання корупції в органах військового управління, військових частинах та державних підприємствах;
- формування доброчесності військовослужбовців та цивільного персоналу, їх негативного ставлення до корупції, забезпечення кадрової безпеки під час прийняття рішень;
- нетерпимість до вчинення корупційних правопорушень у ході забезпечення виконання завдань із захисту суверенітету та територіальної цілісності України;
- усунення корупційних чинників та реформування процедур державних закупівель;
- посилення ефективності управління фінансовими ресурсами, забезпечення прозорості виконання бюджетних програм, розвитку системи внутрішнього контролю;
- створення умов для повідомлень про факти порушення вимог антикорупційного законодавства, застосування ефективних та стримувальних заходів до осіб, причетних до корупційних правопорушень;
- забезпечення відкритості та прозорості, сприяння участі громадськості в здійсненні передбачених законом заходів щодо запобігання корупції.

Основні досягнення та здобутки в роботі щодо запобігання та виявлення корупції в Міністерстві оборони та Збройних Силах України

Діяльність Міноборони у 2017 р. спрямовувалася на виконання завдань і заходів, передбачених Державною програмою щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015 – 2017 рр., Антикорупційною програмою Міноборони на 2017 р. та Організаційно-методичними вказівками Міністра оборони України з питань реалізації державної антикорупційної політики.

Протягом року утворено п'ять територіальних груп з питань запобігання та виявлення корупції, які на цей час завершують набуття функціональних спроможностей. В органах військового управління, військових частинах, установах, закладах та держпідприємствах призначено та організовано роботу уповноважених осіб, відповідальних за забезпечення і контроль заходів щодо запобігання корупції.

Протягом року утворено п'ять територіальних груп з питань запобігання та виявлення корупції, які на цей час завершують набуття функціональних спроможностей. В органах військового управління, військових частинах, установах, закладах та держпідприємствах призначено та організовано роботу уповноважених осіб, відповідальних за забезпечення і контроль заходів щодо запобігання корупції.

Запроваджено єдину систему планування та організації виконання завдань щодо запобігання корупції. Утворено комісію з оцінювання корупційних ризиків у діяльності Міноборони²¹ та організовано її роботу. Актуалізовано антикорупційні заходи Плану дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016 – 2020 роках (Дорожня карта оборонної реформи).

У 2017 р. продовжувалося набуття спроможностей Департаментом державних закупівель та постачання матеріальних ресурсів, Головним управлінням розвитку і супроводження матеріального забезпечення. На нових засадах було організовано роботу тендерного комітету Міноборони, в рамках функціонування проекту

²¹ Наказ Міністерства оборони України від 23.10.2017 № 550

“Електронних закупівель” за системою “ProZorro” прискорено процедури торгів та забезпечено їх прозорість.

Завершується набуття функціональних спроможностей Експертним антикорупційним консультативно-дорадчим комітетом, утвореним для забезпечення зовнішнього моніторингу антикорупційної діяльності Міноборони.

Підписано Меморандум про співпрацю з керівництвом Незалежного антикорупційного комітету з питань оборони (НАКО), утвореного за ініціативою міжнародної неурядової організації Transparency International – Україна.

Взаємодія з правоохоронними органами в роботі щодо запобігання та виявлення корупції

Посилено взаємодію з правоохоронними органами в роботі щодо запобігання та виявлення корупції.

За даними Національної поліції у 2017 р. до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено відомості про 64 особи (у 2016 р. – 64), обліковано 38 адміністративних корупційних правопорушень.

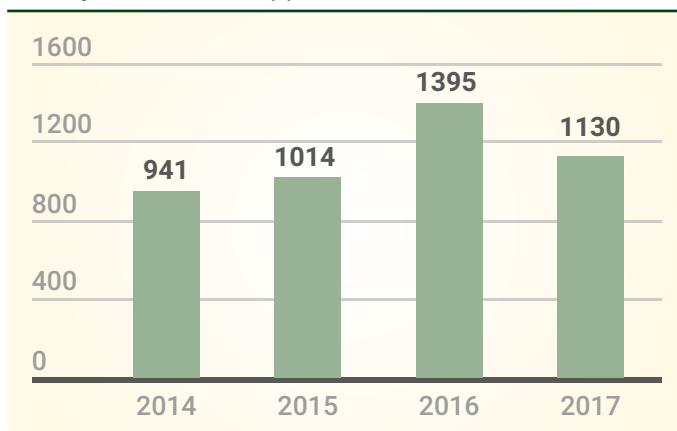
Відносно 81 особи вироки (ухвали) набрали законної сили (у 2016 р. – 20).

Попереджено завдання збитків державі внаслідок виявлених фактів корупційних правопорушень на суму близько 22 млн грн (2016 р. – 67,64 млн грн).

22
млн грн

За фактами порушень антикорупційного законодавства проводилися службові розслідування та антикорупційні перевірки. Взято участь у проведенні 32 службових розслідувань та антикорупційних перевірок (у 2016 р. – 119). Попереджено завдання збитків державі внаслідок виявлених фактів корупційних правопорушень на суму близько 22 млн грн (2016 р. – 67,64 млн грн). Проведено перевірку керівного складу державних підприємств на наявність конфлікту інтересів, пов’язаного з наявністю в їх володінні приватних підприємств або корпоративних прав (перевірено 370 осіб, з них виявлено 8 осіб, які працюють за сумісництвом, 46 (16%) мають в особистій власності приватні підприємства).

Діаграма 1.3. Динаміка проведення антикорупційних експертиз проектів нормативно-правових актів у 2014 – 2017 рр.

Матеріали відносно 54 осіб направлено до правоохоронних органів, 17 осіб звільнено з роботи.

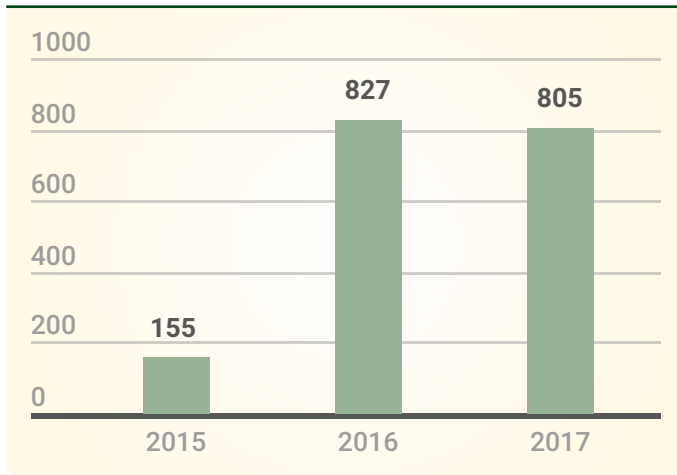
Здійснено 1 130 антикорупційних експертиз проектів нормативно-правових актів Міністерства оборони на наявність корупційних ризиків (у 2016 р. – 1395) (діаграма 1.3). Розглянуто 149 звернень громадян щодо запобігання корупції в Міноборони та Збройних Силах (у 2016 р. – 162).

З метою зменшення корупційних ризиків 05.05.2017 начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України затвердив Алгоритм роботи посадових осіб Збройних Сил України у разі вчинення корупційних правопорушень, пов’язаних з одержанням неправомірної вигоди.

Формування доброчесності керівників, інших посадових (службових) осіб

Підготовку та формування доброчесності керівників, інших посадових (службових) осіб проводили на Вищих атестаційних курсах підвищення кваліфікації з питань запобігання і протидії корупції в Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського (далі – НУОУ) за навчальною програмою міжнародної організації Transparency International і за сприяння міноборони Великої Британії. Усього в 2017 р. проведено 40 навчальних заходів, підготовлено 1305 осіб, з них в НУОУ 805 осіб та антикорупційними експертами Представництва НАТО в Україні 485 осіб (діаграма 1.4).

Діаграма 1.4. Підготовка керівного складу та уповноважених осіб з питань запобігання корупції МОУ та ЗС України на антикорупційних курсах у НУОУ

Першим заступником Міністра оборони України затверджено Кваліфікаційні характеристики та Кваліфікаційні вимоги до випускників антикорупційних курсів.

У період з 20 по 22 листопада в НУОУ проведено III-й Міжнародний антикорупційний тиждень (МАКТ-2017) за участю першого заступника Міністра оборони України, провідних іноземних експертів у сфері протидії корупції, Представництва НАТО в Україні, іноземних радників Міноборони, представників РНБО України, центральних органів виконавчої влади, керівників структурних підрозділів Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України, вищих

військових навчальних закладів, засобів масової інформації, громадських організацій.

Триває реалізація Плану заходів щодо мінімізації конфлікту інтересів осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Кандидати на керівні посади, особи, які мають доступ до фінансових і матеріальних ресурсів та державної таємниці, державні службовці також проходять тестування з використанням поліграфа. У період з 2015 р. опитано 727 посадових осіб, з них у 2016 р. – 334, у 2017 р. – 238.

Триває робота з люстрації, розпочато перевірку стосовно 62 017 осіб, з них перевірено 42 567 осіб.

У 2017 р. продовжувалася реалізація Проекту щодо зниження ризиків корупції в системі управління персоналом у співпраці з Центром зі зниження ризиків корупції в оборонному секторі (CIDS) Королівства Норвегії в рамках допомоги ЄС (SIGMA). За участю Центру CIDS Міністр оборони України затвердив Кодекс доброчесності та професійної етики військовослужбовців та цивільного персоналу Міністерства оборони України та Збройних Сил України, який є основним етичним документом з виховання доброчесності в оборонному відомстві.

У 2017 р. продовжувалася реалізація Проекту щодо зниження ризиків корупції в системі управління персоналом у співпраці з Центром зі зниження ризиків корупції в оборонному секторі (CIDS) Королівства Норвегії в рамках допомоги ЄС (SIGMA). За участю Центру CIDS Міністр оборони України затвердив Кодекс доброчесності та професійної етики військовослужбовців та цивільного персоналу Міністерства оборони України та Збройних Сил України, який є основним етичним документом з виховання доброчесності в оборонному відомстві.

Забезпечення системної співпраці з представниками громадянського суспільства

У 2017 р. у рамках співпраці з представниками громадянського суспільства для вирішення актуальних проблем реалізації державної антикорупційної політики був розроблений та виконаний План заходів з реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства.

Сформовано новий склад Громадської ради при Міністерстві оборони України.

На її засіданні розглянуто питання щодо стану антикорупційної діяльності в Міністерстві оборони України.

Для забезпечення права громадян на отримання та надання інформації в Міністерстві оборони створено Колл-центр Міноборони, діє Громадська приймальня Міністра оборони України та вісім його регіональних приймалень при обласних військових комісаріатах.

Працюють телефонні “гарячі лінії” Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, відділу з питань запобігання та виявлення корупції, Департаменту внутрішнього аудиту Міноборони.

Така система дає змогу в режимі реального часу отримувати інформацію про факти корупційних правопорушень та вживати відповідних заходів.

Відкритість і прозорість у діяльності Міністерства оборони України

Діяльність Міноборони з питань запобігання корупції проводиться на принципах відкритості та прозорості. В газеті “Народна армія”, журналі “Військо України” систематично публікуються матеріали на антикорупційну тематику. Забезпечено проведення семи інтерв’ю Міністра оборони України для засобів масової інформації, зустрічі з представниками міжнародної неурядової організації Transparency International та Незалежного антикорупційного комітету з питань оборони (НАКО).

Усього за участю керівного складу Міноборони проведено вісім брифінгів, шість прес-конференцій, сімнадцять інтерв’ю та виступів, у яких висвітлено питання

Виконання антикорупційних заходів у Міністерстві оборони та Збройних Силах України здійснюється за міжнародними антикорупційними програмами НАТО:

- Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2017 р.;
- Робочого плану (Дорожньої карти) для України з реалізації Програми Ініціативи НАТО з розбудови цілісності, прозорості, запровадження доброчесності та зниження корупційних ризиків у роботі оборонних і безпекових інституцій (Building Integrity);
- Цілі партнерства G0204 Ініціативи НАТО/ПЗМ з розбудови цілісності, прозорості, доброчесності, зниження корупційних ризиків в роботі оборонних та безпекових інституцій у рамках реалізації програми “Розвиток цілісної оборонної інституції (Integrity Development)”.

протидії корупції. Центральна телерадіостудія Міноборони підготувала дев’ять тематичних телесюжетів. Керівним складом Міноборони взято участь у телевізійних програмах на “5 каналі”, каналах “112”, “1+1”, опубліковано відповідний матеріал у газетах “Голос України”, “Факти”, “День”, “Народна Армія”. На офіційному веб-сайті Міноборони постійно триває інформаційне наповнення рубрик: “Запобігання проявам корупції”, “Очищення влади”. До Міжнародного дня боротьби з корупцією (9 грудня) у Збройних Силах України проведено інформаційні заходи.

Виконання антикорупційних заходів у Міністерстві оборони та Збройних Силах України здійснюється за міжнародними антикорупційними програмами НАТО:

- Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2017 р.;
- Робочого плану (Дорожньої карти) для України з реалізації Програми Ініціативи НАТО з розбудови цілісності, прозорості, запровадження доброчесності та зниження корупційних ризиків у роботі оборонних і безпекових інституцій (Building Integrity);
- Цілі партнерства G0204 Ініціативи НАТО/ПЗМ з розбудови цілісності, прозорості, доброчесності, зниження корупційних ризиків в роботі оборонних та безпекових інституцій у рамках реалізації програми “Розвиток цілісної оборонної інституції (Integrity Development)”.

Проведено заходи чергової Самооцінки структур сектору безпеки і оборони держави на предмет виявлення корупційних ризиків і загроз за програмою НАТО у визначених структурних підрозділах Міноборони та ГШ ЗС України.

Збройні Сили у 2017 р. продовжували виконувати оперативні (бойові) завдання у поточних операціях та проводити заходи оборонної реформи щодо удосконалення організаційної побудови Збройних Сил України та системи органів військового управління з наближенням їх структури до прийнятої у державах – членах НАТО. Із затвердженням Державної програми розвитку Збройних Сил України на період до 2020 р. в Україні завершено цикл оборонного планування, який розпочався у травні 2014 р.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ, ЇХ СТРУКТУРА, ЧИСЕЛЬНІСТЬ

Управляти багатьма –
те ж саме, що
управляти меншою
кількістю. Сутність в
організації.

Сунь Цзи

Система управління Збройними Силами протягом 2017 р. продовжила функціонування в умовах особливого періоду і забезпечила надійне, стійке та безперервне управління військами (силами) в пунктах постійної дислокації, районах виконання завдань, зокрема районі проведення антитерористичної операції. Продовжувалась оптимізація та послідовне переведення органів військового управління на структури штабів військ НАТО, переоснащення та нарощування системи зв'язку.

Удосконалення системи управління та організаційної структури Збройних Сил

У 2017 р. продовжувалося реформування та розвиток системи управління Збройними Силами України, посилення спроможностей органів військового управління, підвищення якості оперативного і бойового управління на основі прийнятих у державах – членах НАТО принципів і стандартів.

Головні зусилля щодо удосконалення системи управління Збройних Сил України у 2017 р. зосереджувалися на:

Головні зусилля щодо удосконалення системи управління Збройних Сил України у 2017 р. зосереджувалися на:

- її оптимізації у районі проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей;
- переоснащенні мобільної та стаціонарної компоненти системи зв'язку на цифрову платформу зв'язку;
- впровадженні сучасних інформаційних технологій у процеси передачі, зберігання та оброблення інформації;
- нарощуванні системи захисту інформації та кібернетичної безпеки Збройних Сил України;
- удосконаленні організаційної структури органів військового управління шляхом їх переходу на структури типу J, G, A, N.

- її оптимізації у районі проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей;
- переоснащенні мобільної та стаціонарної компоненти системи зв'язку на цифрову платформу зв'язку;
- впровадженні сучасних інформаційних технологій у процеси передачі, зберігання та оброблення інформації;
- нарощуванні системи захисту інформації та кібернетичної безпеки Збройних Сил України;
- удосконаленні організаційної структури органів військового управління шляхом їх переходу на структури типу J, G, A, N.

У 2017 р. було проведено заходи з оптимізації системи управління угрупованнями сил і засобів, залучених до участі в антитерористичній операції на території Донецької та Луганської областей. Здійснено перехід від трьох до двох оперативних угруповань: ОТУ "Луганськ" і ОТУ "Донецьк". Визначено нові смуги відповідальності, оперативну побудову, порядок управління, взаємодії та всебічного забезпечення.

Продовжувалося формування трьох регіональних центрів захисту інформації та кібернетичної безпеки. Модернізовано існуючі лінії прив'язки системи зв'язку Збройних Сил України шляхом будівництва

волоконно-оптичних ліній зв'язку. Закуплено та постачено у війська (сили) сучасне цифрове телекомунікаційне обладнання для нарощування спроможностей основних регіональних інформаційно-телекомунікаційних вузлів Збройних Сил України. Тривало створення Центру обробки даних Збройних Сил України.

Проведено заходи із забезпечення новітніми засобами зв'язку військових частин та підрозділів, які безпосередньо беруть участь у проведенні антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей. Зокрема в рамках міжнародної технічної допомоги отримано понад 100 сучасних цифрових завадозахищених радіостанцій.

Продовжувалося створення Єдиної автоматизованої системи управління Збройних Сил:

- проведено попередні випробовування рухомої складової автоматизованої системи управління авіацією та протиповітряною обороною;
- розпочалося створення автоматизованої системи оперативного управління Збройними Силами;
- розпочалося створення автоматизованої системи бойового управління, зв'язку, розвідки та спостереження (C4ISR) Збройних Сил;
- розгорнуто захищений автоматизований комплекс інформаційно-аналітичної системи обліку особового складу Збройних Сил;
- нарощено захищену систему електронного документообігу до рівня оперативних командувань Збройних Сил, триває її розгортання до тактичного рівня.

Продовжено реалізацію в Україні проектів міжнародного сприяння розвитку Збройних Сил України, зокрема Трастового фонду НАТО з удосконалення системи командування, управління та зв'язку¹ і Програми уряду США².

Протягом 2017 р. 97% обласних та районних військових комісаріатів включені в автоматизовану систему управління Збройних Сил України "Дніпро" та підклю-

¹ Пілотний проект Регіональної програми НАТО з безпеки повітряного простору, надання захищених засобів тактичного зв'язку, проект з обміну знаннями та досвідом, удосконалення спроможностей Центру оперативного управління та контролю Збройних Сил України з відображення оперативної обстановки.

² Програма з впровадження рішень на основі інформаційних технологій для Збройних Сил України щодо створення Центру оперативного управління та контролю, Центру оперативного реагування на інциденти кібернетичної безпеки, Логістичної інформаційної системи, Медичної інформаційної системи, Центру обробки даних для забезпечення функціонування захищених автоматизованих систем.

Врізка 2.1. Комплекс заходів щодо нарощування системи управління військами (силами), приведення її у відповідність до існуючих викликів і загроз та підвищення якості управління:

- продовжено реорганізацію органів військового управління та приведення їх структури у відповідність до принципів, застосованих у державах – членах НАТО;
- силами військово-ремонтних органів Збройних Сил України відремонтовано понад 2,5 тис. одиниць техніки та засобів зв'язку;
- обладнано сучасним телекомунікаційним обладнанням, новітніми цифровими засобами радіозв'язку та станціями супутникового зв'язку близько 100 апаратних зв'язку старого парку;
- встановлено цифрові засоби радіозв'язку на понад 700 одиниць озброєння та військової техніки;
- закуплено та поставлено у війська 150 станцій супутникового зв'язку, понад 3,5 тис. засобів транкінгового зв'язку.

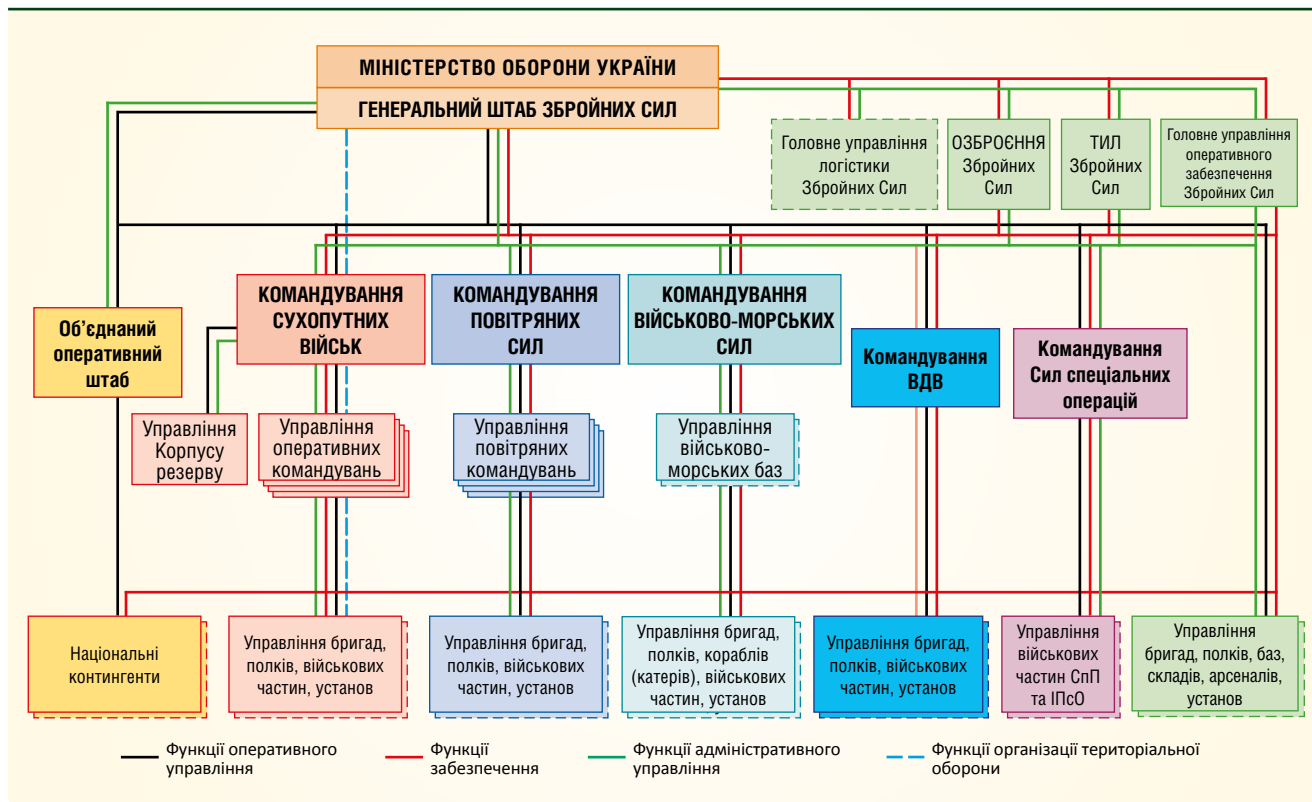
чені до телекомунікаційної мережі загального користування й телекомунікаційної мережі спеціального зв'язку.

Станом на кінець 2017 р. система управління Збройними Силами включає (схема 2.1):

- **стратегічний рівень** – Міністерство оборони, Генеральний штаб, Озброєння, Тил, Головне управління оперативного забезпечення, Головне управління логістики;
- **оперативний рівень** – командування видів Збройних Сил, Високомобільних десантних військ (Десантно-штурмових військ), Сил спеціальних операцій, Об'єднаний оперативний штаб, управління оперативних командувань “Північ”, “Південь”, “Схід”, “Захід”, управління Корпусу резерву Сухопутних військ, управління повітряних командувань “Центр”, “Захід”, “Схід” і “Південь” Повітряних Сил, управління військово-морських баз “Західна” і “Південна” Військово-Морських Сил;
- **тактичний рівень** – управління бригад, полків, баз, складів, арсеналів, інших військових частин та їм рівних, національні миротворчі контингенти.

Удосконалення організаційної структури Збройних Сил було реалізовано в межах повноважень Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил відповідно до Державної програми розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року.

Схема 2.1. Структура органів військового управління Збройних Сил, на кінець 2017 р.

В основу формування структури Збройних Сил покладено:

- *удосконалення системи управління з урахуванням принципів і підходів збройних сил держав-членів НАТО, перехід її на нову структуру, підвищення ефективності військового управління;*
- *удосконалення структури видів Збройних Сил України та підпорядкованих їм військових частин з метою відсічі збройної агресії проти держави;*
- *оптимізацію та уніфікацію штатів бойових військових частин;*
- *збільшення чисельності, кількості та загальної частки бойових військових частин Збройних Сил України, а також нарощування їх боєздатності.*

В основу формування структури Збройних Сил покладено:

- удосконалення системи управління з урахуванням принципів і підходів збройних сил держав-членів НАТО, перехід її на нову структуру, підвищення ефективності військового управління;
- удосконалення структури видів Збройних Сил України та підпорядкованих їм військових частин з метою відсічі збройної агресії проти держави;
- оптимізацію та уніфікацію штатів бойових військових частин;
- збільшення чисельності, кількості та загальної частки бойових військових частин Збройних Сил України, а також нарощування їх боєздатності.

СТРАТЕГІЧНА ЛАНКА УПРАВЛІННЯ

На стратегічному рівні продовжувалися процеси реформування, спрямовані на розмежування функцій, завдань, повноважень та відповідальності між органами військового управління. У діяльність органів військового управління послідовно впроваджувалися євроатлантичні принципи керівництва обороною та відбувалося приведення їх організаційної структури у відповідність до стандартів оборонних відомств і штабів армій держав – членів НАТО (врізка 2.2).

Врізка 2.2. Розмежування функцій, завдань, повноважень та відповідальності між органами військового управління:

- Генеральний штаб Збройних Сил – відповідатиме за планування оборони держави, стратегічне планування застосування та розвиток Збройних Сил;
- Об'єднаний оперативний штаб – здійснюватиме планування застосування та оперативне управління переданих в оперативне підпорядкування військ (сил);
- командування видів Збройних Сил, окремих родів військ (сил) – відповідатимуть за формування, розвиток, технічне оснащення, всебічне забезпечення, підготовку та підтримання військ (сил) в готовності до виконання покладених завдань.

Протягом 2017 р. проведено комплекс організаційних заходів, пов'язаних із сучасними завданнями та потребами Збройних Сил.

У Міністерстві оборони сформовано нові структурні підрозділи:

- Головне управління з організації виробництва боєприпасів та будівництва споруд спеціального призначення;
- Головне військово-медичне управління;
- Відділ координації стратегічних комунікацій та моніторингу.

Загалом у Міністерстві оборони проведено понад 400 організаційних заходів.

Реорганізація Генерального штабу Збройних Сил мала на меті набуття спроможностей щодо стратегічного керівництва силами оборони, у тому числі як робочого органу Ставки Верховного

Головнокомандувача³. Планово продовжувалася реорганізація визначених структурних підрозділів за напрямками J-1, J-3, J-4, J-5, J-7. Створено засади для передавання функцій з планування застосування та безпосереднього управління угрупованнями військ (сил) до Об'єднаного оперативного штабу Збройних Сил, організаційна структура якого наблизитиметься до структури Основного командного пункту Збройних Сил.

У Генеральному штабі Збройних Сил України у 2017 р. проводилися такі організаційні заходи:

- створено Головне управління логістики (J-4);
- вдосконалено організаційні структури Головного управління підготовки та озброєння Збройних Сил України шляхом передачі окремих функцій і завдань до Центрального управління безпеки військової служби Збройних Сил⁴;
- розпочато формування структурного підрозділу Генерального штабу Збройних Сил з питань розвідувального забезпечення.

Структури апарату Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил на кінець 2017 р. наведено у додатку 3.

У Генеральному штабі Збройних Сил України у 2017 р. проводилися такі організаційні заходи:

- *створено Головне управління логістики (J-4);*
- *вдосконалено організаційні структури Головного управління підготовки та озброєння Збройних Сил України шляхом передачі окремих функцій і завдань до Центрального управління безпеки військової служби Збройних Сил;*
- *розпочато формування структурного підрозділу Генерального штабу Збройних Сил з питань розвідувального забезпечення.*

³ Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 вересня 2017 року "Про Ставку Верховного Головнокомандувача" від 10.10.2017 № 313/2017

⁴ Центральне управління безпеки військової служби Збройних Сил вирішуватиме комплекс завдань, пов'язаних з організацією служби військ, вибухопожежобезпеки, живучості та охорони праці у Збройних Силах.

ОПЕРАТИВНА ЛАНКА УПРАВЛІННЯ

На оперативному рівні в органах військового управління продовжувалося впровадження принципів і підходів НАТО. Організовано послідовне переведення органів військового управління на відповідні структури (типу G, A, N).

У командуваннях видів Збройних Сил, оперативних та повітряних командуваннях завершився перший етап реструктуризації, спрямований на побудову єдиної вертикалі управління сучасного формату.⁵

Проведено комплекс заходів щодо набуття (підвищення) оперативних спроможностей двох органів військового управління.⁶

У видах Збройних Сил істотних змін у структурі та чисельності не відбулося.

У Сухопутних військах Збройних Сил для нарощування потенціалу Збройних Сил, посилення сухопутної компоненти щодо гарантованого виконання завдань з відсічі збройної агресії та формування у складі Збройних Сил стратегічних резервів створено додатковий орган військового управління оперативного рівня – управління Корпусу резерву.

У Повітряних Силах Збройних Сил відбулося підпорядкування визначеного комплексу військових частин управлінню повітряного командування "Схід"⁷ Повітряних Сил Збройних Сил. Для посилення бойових спроможностей однієї з військових частин Повітряних Сил, у її складі додатково було сформовано зенітний ракетний дивізіон. Продовжувалося удосконалення організаційно-штатної структури інших бойових військових частин.

У Високомобільних десантних (Десантно-штурмових) військах Збройних Сил удосконалювалися організаційно-штатні структури Командування, десантно-штурмових, аеромобільної та повітрянодесантної бригад. Тривала підготовка проектів актів законодавства та нормативних документів для унормування перейменування Високомобільних десантних у Десантно-штурмові війська.

⁵ Створення вертикалі управління: "Головне (Центральне) управління Генерального штабу Збройних Сил – управління (відділ) виду Збройних Сил – відділ (відділення, група) оперативного командування, повітряного командування – відділення (група) військової частини".

⁶ Набули оперативних спроможностей щодо управління військовими частинами (підрозділами): Командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил (початкових оперативних спроможностей) та управління повітряного командування "Схід" Повітряних Сил Збройних Сил.

⁷ Повітряне командування "Схід" Повітряних Сил Збройних Сил сформовано у 2016 році.

ТАКТИЧНА ЛАНКА УПРАВЛІННЯ

На тактичному рівні головними аспектами удосконалення системи управління військами (силами) були уніфікація штатів військових частин та підвищення їх бойових потенціалів. Оптимізація організаційних структур відбувалася з урахуванням покладених на військові частини (підрозділи) завдань (врізка 2.3).

Врізка 2.3. Організаційні заходи у Збройних Силах.

У 2017 р. у Збройних Силах сформовано:

- військові частини кадру Корпусу резерву;
- навчальний механізований полк, і навчальний центр;
- два окремі гірсько-штурмові батальйони;
- два окремі автомобільні батальйони;
- окремий вузол радіоелектронної боротьби;
- дві картографічні частини;
- зенітний ракетний підрозділ;
- окремий центр радіо- і радіотехнічної розвідки;
- окремий батальйон морської піхоти;
- чотири екіпажі малих броньованих артилерійських катерів

Загалом у Збройних Силах уніфіковано штати сто тринадцяти бойових частин: п'ятдесяти п'яти бригад, дев'ятнадцяти полків, тридцяти семи окремих батальйонів та двох БТГр.

Продовжувалося формування та забезпечення тактичної групи Сил спеціальних операцій відповідно до стандартів НАТО для дій у складі сил реагування НАТО.

Система управління протягом року забезпечила управління Збройними Силами у повсякденній діяльності та під час виконання ними завдань в районі проведення АТО, адекватне реагування на зміни обстановки в цілому.

На кінець 2017 р. загальна чисельність Збройних Сил, порівняно з 2015–2016 рр., не змінилася і становила 250 тис. осіб, з яких 204 тис. військовослужбовців та 46 тис. працівників Збройних Сил (додаток 3).

У 2017 р. забезпечувалося вчасне виконання планових заходів щодо оптимізації та нарощення спроможностей системи управління, удосконалення інфраструктури, організаційної структури Збройних Сил України. Під час проведення заходів реформування була збережена здатність системи управління до функціонування в умовах стримування російської агресії на Сході України та виконання завдань військами у районі проведення АТО.

ПІДСУМКИ РОЗРОБЛЕННЯ, МОДЕРНІЗАЦІЇ, ПОСТАЧАННЯ, ВІДНОВЛЕННЯ Й УТИЛІЗАЦІЇ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ, УДОСКОНАЛЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО- ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навіть якщо меч доведеться застосувати лише раз у житті, це варте того, щоб носити його все життя.

Лао Дзи

Однією з ключових проблем у забезпеченні національного війська залишається недостатня потужність української оборонної промисловості щодо задоволення потреб Збройних Сил України без зовнішніх закупівель за всією потрібною номенклатурою озброєння та військової техніки, іншого військового майна. Негативно впливають на якість оснащення військ (сил) новітніми зразками озброєння незадовільний фаховий рівень науково-виробничого та кадрового потенціалу, старіння основних фондів підприємств і помітне технологічне відставання оборонно-промислового комплексу України від провідних країн світу.

Для мінімізації ризиків національній безпеці України в умовах жорстких фінансових обмежень і триваючої збройної агресії Росії на Сході країни Міністерство оборони України у 2017 р. поряд з постачанням у війська (сили) сучасного озброєння приділяло увагу розробленню нормативно-правових актів, спрямованих на підвищення ефективності військово-технічної політики, розвиток оборонно-промислового комплексу в межах виділеного ресурсу, визначення довгострокових перспектив розвитку озброєння та військової техніки для складових сил оборони.

ОСНАЦЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ ОЗБРОЄННЯМ ТА ВІЙСЬКОВОЮ ТЕХНІКОЮ

Для переоснащення Збройних Сил, Національної гвардії та Державної прикордонної служби України новітніми та модернізованими зразками (комплексами, системами) озброєння, військової і спеціальної техніки, у 2017 р. тривала робота щодо виконання завдань і заходів Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки на період до 2020 року (далі – Державна цільова оборонна програма).

Основні зусилля у 2017 р. були зосереджені на підтриманні боєготового стану зразків озброєння та військової техніки військових частин Збройних Сил, що були залучені до проведення антитерористичної операції на Сході України, забезпеченні Збройних Сил основними видами озброєння, яке впливає на рівень боєздатності частин і підрозділів

Основні зусилля у 2017 р. були зосереджені на підтриманні боєготового стану зразків озброєння та військової техніки військових частин Збройних Сил, що були залучені до проведення антитерористичної операції на Сході України, забезпеченні Збройних Сил основними видами озброєння, яке впливає на рівень боєздатності частин і підрозділів (додаток 4).

Хід виконання програм розвитку озброєння і військової техніки, оснащення ЗС України новим та модернізованим озброєнням і військовою технікою

Для забезпечення реалізації зазначених завдань бюджетом Міністерства оборони України було передбачено до 7 млрд грн, що становило близько 10% від потреби або 30% від показників Державної цільової оборонної програми на 2017 р.

Більшу частину коштів, виділених у 2017 р. на виконання Державної цільової оборонної програми, було спрямовано на модернізацію наявного та закупівлю нового озброєння, військової техніки (далі – ОВТ), меншу – на фінансування дослідно-конструкторських робіт із розроблення нових зразків.

За результатами виконання Державної цільової оборонної програми у 2017 р.:

- прийнято на озброєння 21 зразок ОВТ, зокрема, бронетранспортер командирський на базі БТР-4Е, броневий автомобіль “Козак-2”, безпілотний авіаційний комплекс “Fly Eye”, радіорелейні станції Р-414МУ та Р-402, автоцистерна АЦ-12-63221, переносний ракетний комплекс “Корсар”, 40-мм автоматичний гранатомет УАГ-40, 5,45-мм та 7,62-мм спеціальні автомати “Вулкан”, 7,62-мм снайперські гвинтівки UAR-10 та UAR-008, тренажер екіпажу бронетранспортера БТР-4, 30-мм автоматична гармата ЛВГ-30, реактивний піхотний

вогнемет РПВ-16, сигнальна міна СМ-Ш, екранно-вихлопний пристрій “Адрос” АШ-01В та інші;

- допущено до експлуатації у ЗС України більше 50 зразків ОВТ, зокрема броньовану розвідувально-дозорну машину БРДМ-2Т, 60-мм міномет М57, 82-мм міномет УПІК 82, 40-мм підствольний гранатомет ГП-25У, похідний автоклуб-друкарню ПАК-Д, безпілотні авіаційні комплекси “SpyArrow”, ASU-1 “Валькірія”, “HAWK” та “UA-БЕТА”, апаратуру внутрішнього зв’язку та комутації “FONET”, кабінет рухомий рентгенівський на базі автомобіля КраЗ, автомобіль підвищеної прохідності КраЗ, обладнаний двигунами WEICHAH POWER, кабінет рухомий хірургічний на базі автомобіля КраЗ, автомобіль спеціальний “Богдан 2351 1/ М”, автомобіль санітарний “Богдан 2251” на шасі Great Wall та інші.

КраЗ, автомобіль спеціальний “Богдан 2351 1/ М”, автомобіль санітарний “Богдан 2251” на шасі Great Wall та інші.

Виконання державного оборонного замовлення на 2017 р. щодо закупівлі нових і модернізованих одиниць ОВТ

Закуплено та постачено у ЗС України 2 651 од. нових і модернізованих зразків ОВТ (у тому числі близько 700 од. основних зразків ОВТ, понад 350 од. засобів розвідки та спостереження, близько 650 од. іншого ОВТ), 26 800 од. боєприпасів різного призначення (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1. Стан закупівлі основних зразків нового та модернізованого ОВТ за державним оборонним замовленням у 2014 – 2017 рр.

Зразки ОВТ	2014	2015	2016	2017
Модернізовані літаки та вертольоти	8	20	14	22
Малі броньовані артилерійські катери	–	–	–	4
Бронетанкове озброєння та техніка	21	31	43	56
Артилерійські системи (самохідні гаубиці, міномети, автоматичні гармати до бронетанкового озброєння)	18	67	522	63
Протитанкове озброєння	10	30	3	23
Стрілецька зброя	508	640	150	–
Засоби протиракетного захисту авіації	52	20	84	–
Броньовані автомобілі	15	90	35	18
Автомобільна техніка	48	526	394	381
Радіолокаційні станції	6	8	14	12
Наземні радіотехнічні засоби розвідки	40	50	60	20
Засоби ураження	89	932	612	350
Засоби зв’язку	–	–	236	129
Навігаційні прилади	134	337	310	500
Засоби захисту інформації	8	87	306	192
Засоби радіоелектронної боротьби	10	10	23	22
Засоби хімічного захисту	–	–	1 500	500

Основні зразки закупленого та постаченого у війська ОВТ:

- легкі переносні ракетні комплекси “Корсар” та ПТРК “Стугна”;
- бронетранспортери БТР-4Е та БТР-3ДА;
- броньовані санітарні машини БММ-4С та МТ-ЛБ-С;
- автомобілі КраЗ, автомобілі санітарні “Богдан”, автобуси “Отаман”;
- радіолокаційні станції П-18 “Малахіт”, 35Д6М, РЛС кругового огляду 79К6;
- радіорелейні станції Р-402 (01,02), Р-414МУ та Р-425С3;
- модернізовані літаки МіГ-29, Су-27С (П, УП, УБ)1М, Су-25 та Л-39 М1;
- модернізовані вертольоти Мі-8МСБ-В та Мі-24 ПУ1;
- безпілотні авіаційні комплекси “Sparrow”, А1-СМ “Фурія”, “Лелека-100”;
- малі броньовані артилерійські катери;
- станції перешкод Р-330TRC та Р-330УВ1;
- автоцистерни АЦ-12-63221;
- автомобільні крани КТА-18 та екскаватори ЕОВ-650А;
- навігаційна апаратура СН-3003МН;
- комплекси створення завад роботі засобів наземної та повітряної розвідки, прилади прицілювання та розвідки;
- ракети до ПТРК – близько 350 шт.;
- сигнальні міни – понад 4 600 шт.;
- боєприпаси до стрілецької зброї – близько 22 000 шт.;
- дозиметри гама-випромінювання індивідуальні – близько 500 од.

В рамках надання технічної допомоги Збройним Силам України, у військові частини постачено понад 80 од. основних зразків ОВТ та понад 1 400 од. приладів нічного бачення.

80
1 400

Крім цього, в рамках надання технічної допомоги Збройним Силам України, у військові частини постачено понад 80 од. основних зразків ОВТ та понад 1 400 од. приладів нічного бачення, засобів зв'язку та іншого майна, у тому числі: автомобілів – понад 80 од., інженерного обладнання – до 10 од., засобів зв'язку – понад

1 300 од., приладів нічного бачення – до 60 од., спеціальної обчислювальної техніки та комплектуючих до неї – понад 350 шт.

Для забезпечення Збройних Сил та інших військових формувань сил оборони необхідними боєприпасами, затверджено Державну цільову програму створення та освоєння виробництва боєприпасів та продуктів спеціальної хімії.

Затверджено Основні напрями розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період, що дало можливість забезпечити реалізацію державних цільових оборонних програм розвитку ОВТ та забезпечило їх координацію із заходами щодо створення спеціальних технологій і підготовки виробництва новітніх зразків ОВТ на підприємствах оборонно-промислового комплексу України.

Виконання запланованих заходів державних цільових оборонних програм у 2017 р. дало змогу:

- *забезпечити нагальні потреби ЗС України у переоснащенні їх сучасним та модернізованим ОВТ;*
- *підвищити науково-технологічний та кадровий потенціал для забезпечення потреб сектору безпеки і оборони;*
- *збільшити кількість замкнених циклів виробництва ОВТ в Україні;*
- *створити умови для проведення фундаментальних та пошукових досліджень у сфері створення ОВТ для потреб оборони України;*
- *зберегти мобілізаційні потужності підприємств оборонно-промислового комплексу щодо серійного виробництва окремих видів озброєння та військової техніки.*

Виконання запланованих заходів державних цільових оборонних програм у 2017 р. дало змогу:

- забезпечити нагальні потреби ЗС України у переоснащенні їх сучасним та модернізованим ОВТ;
- підвищити науково-технологічний та кадровий потенціал для забезпечення потреб сектору безпеки і оборони;

- збільшити кількість замкнених циклів виробництва ОВТ в Україні;
- створити умови для проведення фундаментальних та пошукових досліджень у сфері створення ОВТ для потреб оборони України;
- зберегти мобілізаційні потужності підприємств оборонно-промислового комплексу щодо серійного виробництва окремих видів озброєння та військової техніки.

ВІДНОВЛЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ОЗБРОЄННЯ І ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ

Результати відновлення озброєння і військової техніки

Відповідно до затвердженого кошторису Міністерства оборони України у 2017 р. на відновлення ОВТ виділено 4,015 млрд грн.

Завдяки зазначеному фінансовому ресурсу у 2017 р. відремонтовано:

- на підприємствах ОПК України – понад 1 150 од. ОВТ;
- силами і засобами ремонтних органів Збройних Сил України – понад 11 800 од. ОВТ.

Відповідно до затвердженого кошторису Міністерства оборони України у 2017 р. на відновлення ОВТ виділено 4,015 млрд грн.

4,015
млрд грн

У 2017 р. у цілому вдалося поліпшити рівень укомплектованості Збройних Сил України основними зразками ОВТ та на 5% підвищити забезпеченість справними зразками ОВТ.

Протягом 2015 – 2017 рр. на підприємствах ОПК України продовжувався ремонт ОВТ за основною номенклатурою (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2. Кількість ОВТ, відремонтованого на підприємствах ОПК у 2015 - 2017 рр.

Типи ОВТ	Всього, од.		
	2015	2016	2017
Літаки	17	39	40
Вертольоти	2	20	13
Безпілотні літальні апарати	3	–	–
Зенітні ракетні комплекси	38	7	46
Техніка радіотехнічних військ	696	7	8
Ракетно-артилерійське озброєння	1743	205	186
Бронетанкове озброєння і техніка	3196	487	384
Автомобільна техніка	10720	231	285
Техніка радіоелектронної боротьби	–	12	15
Техніка ВМС	–	7	7
Інженерна техніка	443	30	24
Техніка служби паливно-мастильних матеріалів	–	15	37
Техніка радіаційного, хімічного та біологічного захисту	315	14	15
Засоби зв'язку та криптографічного захисту інформації	2978	20	31

Виконання заходів з відновлення ОВТ та доукомплектування Збройних Сил України новим (модернізованим) ОВТ дало змогу у 2017 р. підтримати рівень укомплектованості технікою та підняти рівень її справності, що забезпечило виконання Збройними Силами України завдань за призначенням.

СТАН МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Основні зусилля під час організації матеріально-технічного забезпечення військ (сил) у 2017 р. спрямовувалися на відновлення техніки, поліпшення організації продовольчого забезпечення військ (сил), зменшення термінів носіння форми одягу та проведення закупівель сучасного холодильного технологічного обладнання.

Хід забезпечення потреб Збройних Сил України у військовому майні

За номенклатурою пально-мастильного забезпечення

Для забезпечення потреб Збройних Сил України у 2017 році до військ постачено 119,758 тис. т пального на суму 2872,5 млн грн, що дало змогу виконати поставлені завдання, у тому числі в районі проведення антитерористичної операції, у повному обсязі.

У військові частини також були постачені заправні модулі, резервуари для пального, заправні колонки, каністри. На підприємствах ОПК проведено ремонт автомобільної техніки служби пального та переобладнано під потреби військ автоцистерни, які використовувались для перевезення ракетного палива.

Власними силами підрозділів служби пального, баз, складів у 2017 р. відремонтовано понад 800 од. техніки.

За номенклатурою продовольчого забезпечення

Протягом 2017 р. для організації продовольчого забезпечення військ виконувалися такі заходи:

- видано 553 од. технічних засобів та 252,3 т майна;
- проведено плановий ремонт і технічне обслуговування 4 913 од. технічних засобів, (у тому числі у ППД – 4 202 од., в АТО – 711 од.);
- виготовлено 339 од. технічних засобів і малогабаритних пристроїв для приготування їжі в польових умовах.

На виконання Плану утримання і розвитку Збройних Сил України протягом 2017 р. проведено 143 процедури закупівлі технічних засобів продовольчої служби та послуг з відновлення техніки на загальну суму 17,3 млн грн, з них:

17,3
млн грн

- 98 кузовів до причепів-фургонів ізотермічних ОАР-2 на суму 6,4 млн грн;
- 7 кузовів до автомобілів-фургонів ізотермічних АФІ на суму 0,87 млн грн;
- відновлено 38 од. технічних засобів підвезення води на автомобільному шасі на суму 10,024 млн грн.

На виконання Плану утримання і розвитку Збройних Сил України протягом 2017 р. проведено 143 процедури закупівлі технічних засобів продовольчої служби та послуг з відновлення техніки на загальну суму 17,3 млн грн, з них:

- 98 кузовів до причепів-фургонів ізотермічних ОАР-2 на суму 6,4 млн грн;
- 7 кузовів до автомобілів-фургонів ізотермічних АФІ на суму 0,87 млн грн;
- відновлено 38 од. технічних засобів підвезення води на автомобільному шасі на суму 10,024 млн грн.

Для поліпшення організації продовольчого забезпечення військ (сил), передусім тих, що перебувають в районі проведення АТО, у 2017 р. проведено такі заходи:

- видано на забезпечення 175,0 тис. комплектів добових польових наборів продуктів ПНСП та ДПНП (норма № 15);
- відновлено в районі АТО 39 од. причепів-рефрижераторів та інших технічних засобів продовольчої служби;
- переобладнано 48 од. причепів-рефрижераторів медичних РМ-П (ЛуАЗ-8930) для зберігання і перевезення продовольства, що швидко псується та видано у військові частини в АТО;
- закуплено столового та одноразового посуду на суму 31,9 млн грн;
- для їдалень військових частин, які у 2017 р. перейшли на нову систему організації харчування за каталогом продовольства, закуплено та встановлено сучасного технологічного обладнання на суму 57,7 млн грн;
- проведено процедури закупівлі послуг з відновлення техніки продовольчої служби та її закупівлі на суму 17,3 млн грн.

За номенклатурою речового забезпечення

Відповідно до наказу Міністерства оборони України “Про затвердження Інструкції про організацію речового забезпечення військовослужбовців ЗСУ в мирний час та особливий період” від 26.04.2016 № 232 (зі змінами) зменшено строки носіння:

- з 6 до 4 міс. костюма польового літнього під час виконання завдань у районі ведення бойових дій;
- з 2 до 1 року двох комплектів білизни для холодної пори року;

додатково введено:

- терміном на 1 рік верх до штанів вітровологозахисних зимових під час виконання завдань у районі ведення бойових дій;
- терміном на 1 рік штани до костюма літнього польового;
- черевики з високими берцями зимові та літні (були тільки демісезонні);

до норм № 3,4,6 введено нові предмети:

- одна куртка зимова на 3 роки;
- одна плащ-накидка з чохлам на 3 – 5 років;
- один ремінь до штанів на 3 – 5 років;
- введено додаткову норму забезпечення милом та миючими засобами військовослужбовців всіх категорій під час перебування в польових умовах та норм забезпечення побутовими пральними машинами, мішками-сітками для прання.

Крім того, наказами Міністерства оборони України затверджено зразки військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовців ЗСУ і ліцеїстів військових ліцеїв, Правила їх носіння.

Збройні Сили перейшли на отримання послуг з лазне-прального обслуговування за децентралізованими розрахунками. Триває забезпечення військ мобільними лазне-пральними комплексами (МЛПК).

На кінець 2017 р. до військових частин постачено 17 од. МЛПК, з яких десять – до військових частин Сухопутних військ, п'ять – Високомобільних десантних (Десантно-штурмових) військ, один – Військово-Морських Сил та один – до Сил спеціальних операцій.

За результатами проведених процедур в електронній системі публічних закупівель ProZorro зекономлено понад 377,093 млн грн.

377
млн грн

У 2017 р. відповідно до Законів України "Про публічні закупівлі" та "Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони" Міністерством оборони України проведено процедури закупівель в електронній системі публічних закупівель ProZorro, що дало змогу оперативної та в максимально стислі строки гарантовано забезпечувати потреби військ (сил) Збройних Сил України.

За результатами проведених процедур в електронній системі публічних закупівель ProZorro зекономлено понад 377,093 млн грн.

Перехід до нової системи логістичного забезпечення Збройних Сил України відповідно до стандартів НАТО

Відповідно до вимог Стратегічного оборонного бюлетеня України щодо створення єдиної ефективної системи логістики Збройних Сил, інших військових формувань та правоохоронних органів, як у мирний, так і у воєнний час (особливий період), в межах реалізації Матриці досягнення стратегічних цілей і виконання основних завдань оборонної реформи у 2017 р. створено Головне управління логістики (J4), підпорядковане Генеральному штабу Збройних Сил України.

Створення Головного управління логістики дало можливість організувати на стратегічному рівні взаємодію з питань логістичного забезпечення Збройних Сил Генерального штабу з Міністерством оборони України, РНБО, КМУ, ДК “Укроборонпром”, іншими міністерствами та відомствами, здійснювати координацію під єдиним керівництвом.

У 2017 р. також розпочато розроблення та погодження із зацікавленими структурними підрозділами Генерального штабу Збройних Сил України проекту структури Командування сил логістики Збройних Сил України.

Підсумки забезпечення Збройних Сил України продовольством, речовим майном та матеріальними засобами

За номенклатурою продовольчого забезпечення

Отриманий фінансовий ресурс на продовольче забезпечення у 2017 р. на суму 3 346,0 млн грн дав змогу забезпечити:

- харчування особового складу Збройних Сил України за договорами, укладеними Департаментом державних закупівель та постачання матеріальних

ресурсів МО України за Каталогом продуктів, у тому числі забезпечення обідами військовослужбовців за контрактом – 3069,2 млн грн;

- виплату грошової компенсації – 34,5 млн грн;
- годування штатних тварин військових частин – 1,6 млн грн;
- закупівлю столового посуду – 37,9 млн грн, у тому числі – одноразового посуду в АТО по березень 2018 р. включно – 22,1 млн грн;

Фінансовий ресурс отриманий на продовольче забезпечення у 2017 р. становить 3 346,0 млн грн.

3 346
млн грн

- проведення ремонтів (обслуговування) технічних засобів продовольчої служби – 0,3 млн грн;
- закупівлю сучасного холодильного, технологічного обладнання – 63,1 млн грн;
- проведення газациї (фумігації, дератизації) сховищ з продовольством на об'єднаних центрах забезпечення (ОЦЗ) – 0,2 млн грн;
- харчування військовослужбовців у національних контингентах – 6,5 млн грн;
- видатки військових частин за спеціальним фондом – 132,7 млн грн.

Протягом 2017 р. була апробована та введена в дію нова система продовольчого забезпечення (схема 3.1).

Схема 3.1. Система продовольчого забезпечення Збройних Сил України

За номенклатурою речового забезпечення

Отриманий у 2017 р. фінансовий ресурс у сумі 2 608,6 млн грн дав змогу забезпечити:

- основними предметами польового обмундирування і взуття – на 100%;
- спорядженням і засобами захисту військовослужбовців, залучених до виконання завдань АТО та проведення заходів бойової підготовки міжнародного рівня, – до 40 тис. комплектів (20%);

- повсякденною формою військовослужбовців органів військового управління, ВВНЗ, параду військ – до 20 тис. комплектів (10%);
- постільним приладдям – до 25 тис. комплектів.

У 2017 р. було завершено перехід Збройних Сил до нової системи речового забезпечення (схема 3.2)

Схема 3.2. Система речового забезпечення Збройних Сил України

Отриманий у 2017 р. фінансовий ресурс дав можливість вирішувати ключові проблемні питання з речового, продовольчого забезпечення та забезпечити пально-мастильними матеріалами процес бойової підготовки та ведення антитерористичної операції.

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ НАТО

Завдання щодо євроатлантичної інтеграції України потребують досягнення оперативної і технічної сумісності зі збройними силами держав – членів НАТО через впровадження у Збройних Силах України та інших складових сил оборони стандартів НАТО.

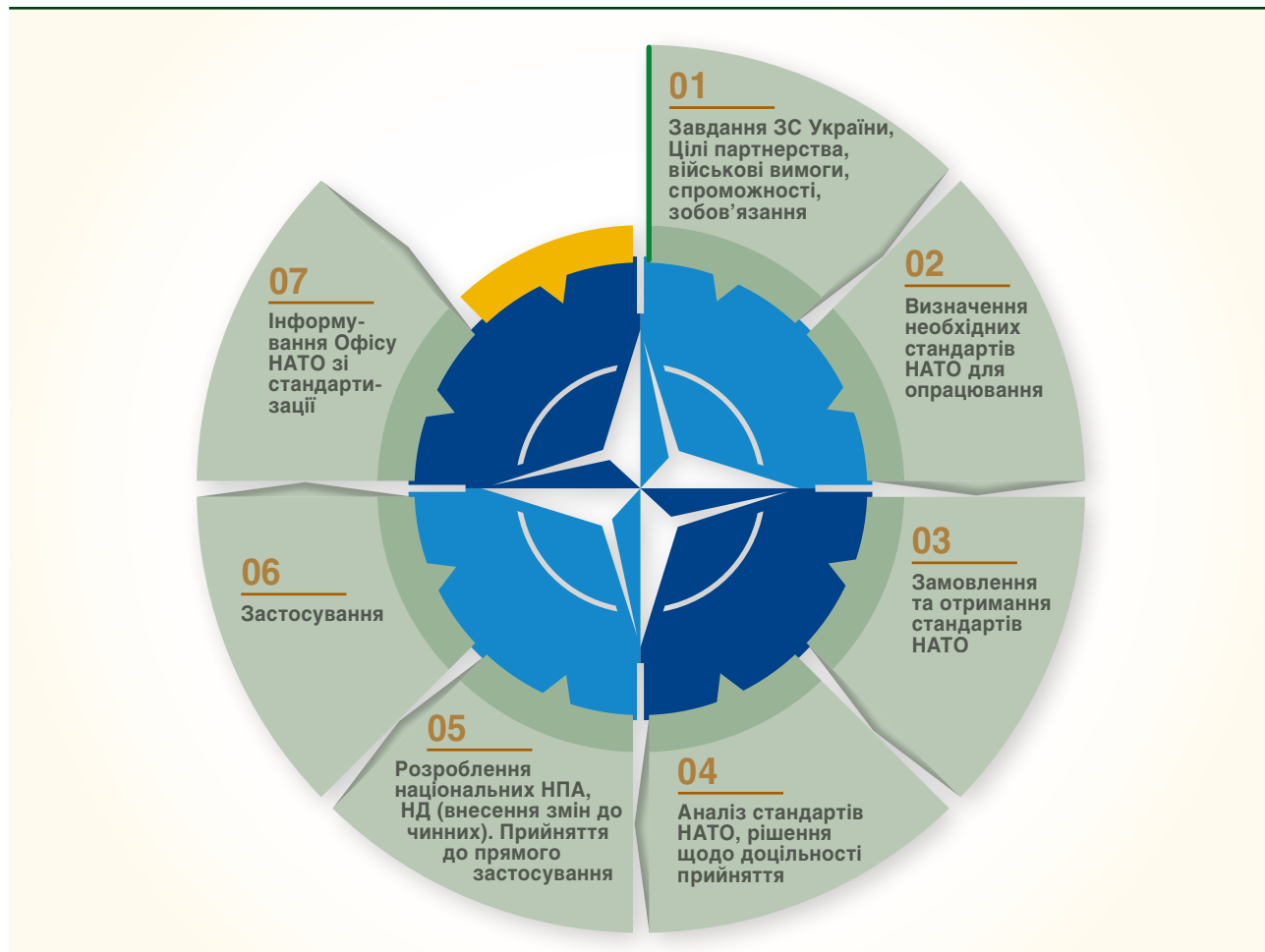
Проведення комплексу заходів із впровадження стандартів НАТО передбачає прийняття рішення на застосування у Міністерстві оборони та Збройних Силах положень (норм, вимог) стандарту або іншого керівного документа НАТО, розроблення на його основі відповідного акта законодавства чи нормативного документа (внесення відповідних змін та/чи доповнень до чинного документа), надання йому чинності в установленому порядку і його застосування у повсякденній діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил.

Порядок виконання цих робіт визначений Тимчасовою інструкцією з організації робіт у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України щодо впровадження стандартів НАТО, розробленою з урахуванням вимог союзної публікації НАТО AAR-03 “Розроблення, супроводження та управління документами НАТО зі стандартизації”.

Підсумки виконання основних заходів переходу на стандарти НАТО

Відповідно до Переліку основних заходів досягнення Цілей партнерства в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України на 2016 – 2020 роки, підлягають опрацюванню 134 стандарти та інші керівні документи НАТО для прийняття рішення про доцільність застосування їх положень (норм, вимог) у діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил (схема 3.3).

Схема 3.3. Структурно-логічна схема впровадження стандартів НАТО

У 2017 р. впроваджено 24 нормативних документи НАТО через розроблення 25 національних військових нормативно-правових і нормативних актів.

Протягом року відповідно до принципів та стандартів НАТО розроблені такі оперативні стандарти:

- глосарій аббревіатур, що використовуються в документах та публікаціях НАТО;
- словник систем зв'язку та інформаційних систем;
- стандарт з організації протидії саморобним вибуховим пристроям;
- Єдиний перелік (каталог) спроможностей Міністерства оборони та Збройних Сил;
- словник з питань стратегічного планування розвитку спроможностей Збройних Сил;
- порядок фінансового забезпечення під час надання підтримки та укладання багатонаціональних домовленостей у Збройних Силах тощо.

Протягом року відповідно до принципів та стандартів НАТО розроблені такі оперативні стандарти:

- *глосарій аббревіатур, що використовуються в документах та публікаціях НАТО;*
- *словник систем зв'язку та інформаційних систем;*
- *стандарт з організації протидії саморобним вибуховим пристроям;*
- *Єдиний перелік (каталог) спроможностей Міністерства оборони та Збройних Сил;*
- *словник з питань стратегічного планування розвитку спроможностей Збройних Сил;*
- *порядок фінансового забезпечення під час надання підтримки та укладання багатонаціональних домовленостей у Збройних Силах тощо.*

У межах роботи технічного комітету стандартизації “Стандартизація продукції оборонного призначення”, ключову роль в якому відіграє Міністерство оборони України, для гармонізації національної системи стандартизації із системами стандартизації провідних держав – членів НАТО та досягнення якісно нового рівня продукції оборонного призначення виробництва підприємств оборонно-промислового комплексу України у 2017 році прийнято як національні 41 стандарт НАТО з матеріальної стандартизації.

Стандарти НАТО з матеріальної стандартизації визначають:

- процедури оцінювання рівня захисту броньованих транспортних засобів;
- процедури тестування та оцінювання ефективності комплексів електронної протидії;
- оцінювання безпеки та проведення випробувань боєприпасів;
- вимоги до льотної придатності безпілотних авіаційних комплексів;
- процедури розроблення вимог до надійності озброєння та військової техніки;
- вимоги до різноманітних випробувань озброєння та військової техніки;
- вимоги до нафтопродуктів для військової техніки;
- протоколи тактичної системи зв'язку TACOM 8.

На цей час розроблено 135 національних і військових нормативно-правових та нормативних акта на основі 167 стандартів та інших керівних документів НАТО (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3. Розподіл стандартів та інших керівних документів за функціональними ознаками

Функціональна ознака	Кількість нормативних документів НАТО	Кількість національних документів
Воєнна політика, безпека та стратегічне планування	3	3
Оперативна робота штабів	2	2
Застосування ПС ЗС України	12	13
Застосування ВМС ЗС України	24	8
Логістика	1	2
Медичне забезпечення	11	9
Військовий зв'язок та інформаційні системи	7	7
Інформаційні та психологічні операції	3	2
РХБ захист	17	2
Топогеодезичне і навігаційне забезпечення	17	16
Інженерне забезпечення	2	1
Гідрометеорологічне забезпечення	5	3
Вимоги до ПММ	6	6
Речове забезпечення	15	16
Цивільно-військове співробітництво	1	1
Фінансове забезпечення	1	1
Екологічна безпека	2	2
Розроблення, поставлення на виробництво та прийняття на озброєння зразків озброєння, військової і спеціальної техніки	1	2
Оцінювання та випробування озброєння, військової і спеціальної техніки	20	20
Ракети і боєприпаси	2	2
Вимоги до обладнання, озброєння, військової і спеціальної техніки	5	5
Військова стандартизація	2	3
Кодифікація	7	6
Військова освіта	1	3
Всього:	167	135

Впровадження стандартів НАТО має забезпечити планомірне нарощування боєздатності військ (сил), досягнення взаємосумісності з силами та засобами провідних країн світу, сприяти підвищенню ефективності використання державних ресурсів у сфері оборони, удосконаленню системи підготовки військових частин і підрозділів, що входять до складу багатонаціональних військових формувань.

Гармонізація національної системи стандартизації із системами стандартизації провідних держав – членів НАТО дасть змогу підприємствам оборонно-промислового комплексу України досягти якісно нового рівня розроблення, виробництва, модернізації і ремонту озброєння та військової техніки для потреб Збройних Сил, відкриє нові ринки збуту продукції та у цілому сприятиме обороноздатності нашої держави і зростанню її авторитету на міжнародному рівні.

УТИЛІЗАЦІЯ РАКЕТ, БОЄПРИПАСІВ ТА КОМПОНЕНТІВ РАКЕТНОГО ПАЛИВА

Утилізація непридатних для подальшого використання і зберігання ракет і боєприпасів та компонентів ракетного палива є однією із важливих складових зниження реальної загрози виникнення техногенно-екологічних катастроф та забезпечення безпечної експлуатації озброєння і військової техніки.

Утилізація боєприпасів

На виконання заходів Державної цільової оборонної програми утилізації звичайних видів боєприпасів, не придатних для подальшого використання і зберігання, на 2008 – 2017 роки¹ (далі – Державна програма утилізації) у 2017 р. було виділено 12,7 млн грн, що становить 7% від передбачених обсягів фінансування.

Водночас роботи з утилізації боєприпасів фінансувалися не тільки з Держбюджету, а й за рахунок міжнародної допомоги (таблиця 3.4).

У 2017 р. утилізації підлягали лише непридатні до використання ракети і боєприпаси III категорії номенклатури Сухопутних військ, V категорії номенклатури Повітряних Сил та інженерних військ, а також надлишкові боєприпаси II категорії до зразків ОВТ, знятих з озброєння і які не мають перспективи повернення до бойового складу.

Відповідно до Імплементативної угоди між Кабінетом Міністрів України та Організацією НАТО з технічного забезпечення й обслуговування щодо утилізації стрілецької зброї, легких озброєнь, звичайних боєприпасів і протипіхотних мін типу ПФМ-1, за рахунок міжнародної допомоги в межах Трастового фонду у 2017 р. утилізовано 1 095 т боєприпасів, у тому числі 85 т (448 056 од.) протипіхотних мін типу ПФМ-1. Усього протягом року утилізовано понад 1 343 т боєприпасів (таблиця 3.4).

¹ Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної цільової оборонної програми утилізації звичайних видів боєприпасів, не придатних для подальшого використання і зберігання, на 2008-2017 роки" від 22.10.2008 № 940.

Таблиця 3.4. Результати утилізації боєприпасів у 2014 – 2017 рр.

За напрямками	Утилізовано, т			
	2014	2015	2016	2017
За бюджетні кошти	771	1966	585	172
За кошти виконавців робіт	293	856	161	76
ЗС України	1430	0	0	0
Міжнародна допомога	4087	6013	4979	1095
Усього	6581	8835	5725	1343

У 2012 – 2017 рр. в межах реалізації Імплементативної угоди утилізовано 26 182 т боєприпасів (внесок міжнародної допомоги становить 7,812 млн євро (158,629 млн грн), внесок України – 38,291 млн грн).

Усього за результатами виконання Державної програми утилізації протягом 2008 – 2017 рр. утилізовано 234,843 тис. т звичайних видів боєприпасів, непридатних для подальшого використання та зберігання, що становить 52 % від програмних показників (454,8 тис. т).

Утилізація компонентів рідкого ракетного палива

На складах Збройних Сил України зберігається 362,6 т надлишкових компонентів рідкого ракетного палива, які потребують утилізації.

Через відсутність у підприємств України ліцензій на право утилізації компонентів рідкого ракетного палива та пропозицій з боку міжнародної спільноти щодо надання фінансової та матеріально-технічної допомоги з цього питання, заходи утилізації у 2017 р. не проводились.

Для вирішення зазначеної проблеми та проведення утилізації надлишкових компонентів рідкого ракетного палива, Міністерство оборони України у 2017 р. розпочало створення виробництва з утилізації небезпечних відходів 1 – 3 класів небезпеки (у тому числі компонентів ракетного палива) на базі Державного підприємства Міністерства оборони України “Воєнконверс – 43”.

Підприємство протягом року ввело в експлуатацію передані йому агрегати допалювання 11Г427 і ANDERSEN 2000 та отримує відповідні дозволи і ліцензії.

Протягом 2017 р. тривало створення системи управління логістичним забезпеченням Збройних Сил України на основі логістичних доктрин і стандартів НАТО.

Основними завданнями, які були виконані у 2017 р. та виконання яких необхідно завершити надалі, є:

- удосконалення нормативно-правової бази щодо матеріально-технічного забезпечення військ (сил), адаптація її до стандартів і принципів, прийнятих в державах – членах НАТО, створення ефективної системи логістичного забезпечення Збройних Сил України, інтегрованої з відповідними системами забезпечення інших складових сил оборони;
- створення автоматизованої системи управління обліком і рухом матеріально-технічних засобів Збройних Сил України, яка відповідатиме сучасним вимогам за архітектурою, масштабністю, функціональним обсягом, повнотою та якістю роботи складових підсистем, підтримкою роботи великої кількості користувачів, методологією і термінами розроблення та впровадження, вартістю володіння, надійністю захисту даних і матиме територіально розподілену структуру;
- оптимізація функцій, складу та дислокації об’єднаних центрів забезпечення, арсеналів, баз і складів зберігання матеріально-технічних засобів;
- подальша адаптація національної системи класифікації матеріально-технічних засобів до класифікації, прийнятої в НАТО;
- уніфікація на основі стандартів НАТО речового, продовольчого та інших видів забезпечення сил оборони.

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬК (СИЛ)

Дій у битві всього дві – правильний бій та маневр, але змін у правильному бою та маневрі усіх і перелічити неможливо.

Сунь Цзи

ОСНОВНІ ДОСЯГНЕННЯ У ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬК (СИЛ)

У 2017 р. досягнуто сталої тенденції поліпшення стану навчальної матеріально-технічної бази підготовки військ (сил). Це забезпечило якісну підготовку, бойове злагодження, набуття (підтримання) необхідних бойових спроможностей військовими частинами та підрозділами.

Врізка 4.1. Напрямки зосередження основних зусиль у підготовці Збройних Сил у 2017 навчальному році:

- вдосконалення індивідуальної підготовки військовослужбовців;
- набуття (підтримання) бойових спроможностей щодо виконання покладених завдань;
- поліпшення навичок з ведення бойових дій у складі міжвидових угруповань військ (сил) в умовах асиметричних дій противника, терористичної загрози військовим та державним об'єктам;
- відновлення навченості, бойове злагодження військових частин (підрозділів);
- відновлення (підтримання) льотного вишколу авіаційних підрозділів.

Метою підготовки органів військового управління та військ (сил) у 2017 навчальному році було нарощення їх оперативних (бойових) спроможностей щодо виконання завдань з оборони держави, забезпечення її територіальної цілісності та недоторканості кордонів (врізка 4.1).

Головним пріоритетом підготовки військ (сил) було забезпечення готовності Збройних Сил до виконання завдань з ліквідації збройного конфлікту всередині держави, відсічі збройної агресії ззовні проти України.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

Протягом року збережено тенденцію сталого фінансування заходів підготовки військ (сил). Загальні обсяги виділених коштів порівняно з минулим роком

дещо зменшилися, водночас цільові призначення на удосконалення навчальної матеріально-технічної бази Збройних Сил зросли майже вдвічі (до 178,8 млн грн)¹. Заходи бойової підготовки профінансовано в обсязі 1535,0 млн грн (таблиця 4.1).

Таблиця 4.1. Фінансування підготовки Збройних Сил у 2015 – 2017 рр., млн грн

2015			2016			2017		
План	Факт	%	План	Факт	%	План	Факт	%
885,9	885,9	100	1 718,2	1 718,2	100	1535,0	1535,0	100

¹ У 2016 навчальному році цей показник становив близько 84,7 млн грн.

Видатки розподілено за відповідними напрямками фінансування (таблиця 4.2). Виділені обсяги фінансування підготовки Збройних Сил забезпечили підготовку військ (сил) до виконання завдань за призначенням та дозволило істотно підвищити спроможності польової навчальної матеріально-технічної бази підготовки.

Таблиця 4.2. Фінансування складових підготовки Збройних Сил у 2017 р., млн грн

Напрями фінансування підготовки	Призначено на рік			Виділено			% від плану
	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом	
Оперативна підготовка	8,0	–	8,0	8,0	–	8,0	100
Бойова підготовка	1 469,4	14,2	1 483,6	1 469,4	14,2	1 483,6	100
Фізична підготовка	25,0	–	25,0	25,0	–	25,0	100
Забезпечення багато-національних навчань	15,9	2,5	18,4	15,9	2,5	18,4	100
УСЬОГО	1518,3	16,7	1535,0	1518,3	16,7	1535,0	100

ПІДСУМКИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

В основу підготовки Збройних Сил у 2017 навчальному році покладался міжвидовий принцип. Характерними особливостями бойової підготовки були її організація та проведення за двома головними напрямками:

1. Для військових частин (підрозділів), які виконують завдання в зоні АТО (районах виконання бойових завдань) із завданнями підготовки щодо:
  - підготовки штабів військових частин;

Для військових частин (підрозділів), які виконують завдання в зоні АТО (районах виконання бойових завдань) із завданнями підготовки щодо:

- *підготовки штабів військових частин;*
- *забезпечення готовності підрозділів до здійснення маневру на визначені позиції;*
- *удосконалення злагодженості бойових обслуг (екіпажів) щодо ведення бойових дій (бойового застосування);*
- *удосконалення рівня підготовки льотного складу до виконання завдань*

2. Для військових частин (підрозділів), які виконують завдання в пунктах постійної дислокації із завданнями підготовки щодо:

- *набуття (підтримання) штабами військових частин спроможностей щодо управління підпорядкованими підрозділами в ході виконання ними бойових завдань;*
- *набуття вмінь особового складу щодо застосування штатного озброєння, виконання практичних стрільб, використання властивостей бойової техніки та місцевості.*

- забезпечення готовності підрозділів до здійснення маневру на визначені позиції;
- удосконалення злагодженості бойових обслуг (екіпажів) щодо ведення бойових дій (бойового застосування);
- удосконалення рівня підготовки льотного складу до виконання завдань

2. Для військових частин (підрозділів), які виконують завдання в пунктах постійної дислокації із завданнями підготовки щодо:

- набуття (підтримання) штабами військових частин спроможностей щодо управління підпорядкованими підрозділами в ході виконання ними бойових завдань;
- набуття вмінь особового складу щодо застосування штатного озброєння, виконання практичних стрільб, використання властивостей бойової техніки та місцевості.

У Сухопутних військах підготовка військових частин (підрозділів) здійснювалась за трьома періодами (до 2 місяців кожний) з урахуванням особливостей підготовки підрозділів, їх укомплектованості та умов виконання покладених завдань.

Аналогічно відбувалася підготовка військових частин (підрозділів) Повітряних Сил, залучених до виконання завдань в антитерористичній операції. Підготовка решти частин (підрозділів) Повітряних Сил відбувалася з урахуванням залучення до несення бойового чергування. Тривалість періодів підготовки та їх зміст визначалися рішенням командувача Повітряних Сил.

У Військово-Морських Силах підготовка військових частин (підрозділів) здійснювалась трьома періодами, послідовність та тривалість яких визначалися з урахуванням особливостей підготовки родів військ, спеціальних військ, вимог до бойових спроможностей, умов, термінів судноремонту, несення бойової служби та заходів міжнародного військового співробітництва.

Підготовка військ берегової оборони та морської піхоти здійснювалась на зразок підготовки Сухопутних військ, а бригади морської авіації – аналогічно до підготовки Повітряних Сил.

Показники середнього нальоту на один екіпаж морської авіації у 2017 р. зросли майже в 1,2 рази.

Загалом у Збройних Силах протягом 2017 р. проведено: 35 бригадних тактичних навчань, 168 батальйонних (дивізійних) тактичних навчань, 605 ротних тактичних навчань, 12 льотно-тактичних навчань ескадрилій, здійснено понад 39 тис. стрибків з парашутом. Авіаційні підрозділи провели 1562 практичних бомбометання та 933 практичні стрільби по наземних цілях. Кораблі і катери виконали 98 артилерійських стрільб по морських і повітряних цілях (додаток 5).

У Збройних Силах протягом 2017 р. проведено: 35 бригадних тактичних навчань, 168 батальйонних (дивізійних) тактичних навчань, 605 ротних тактичних навчань, 12 льотно-тактичних навчань ескадрилій, здійснено понад 39 тис. стрибків з парашутом. Авіаційні підрозділи провели 1562 практичних бомбометання та 933 практичні стрільби по наземних цілях. Кораблі і катери виконали 98 артилерійських стрільб по морських і повітряних цілях.

У Сухопутних військах практичні заходи бойової підготовки виконувалися у польових умовах. Кількість проведених бригадних тактичних навчань порівняно з минулим роком збільшилася у 1,7 рази. Кількість батальйонних і ротних тактичних навчань, а також стрільб з озброєння БМП (БТР) залишилася на рівні минулого року. Водночас зменшилися показники кількості бойових стрільб взводів і відділень, практичного виконання вправ водіння танків.

У Повітряних Силах забезпечено підготовку визначених ланок і екіпажів у межах виділеного авіаційного ресурсу та протиповітряну оборону важливих об'єктів держави. Порівняно з минулим роком в 1,6 рази зростає кількість льотно-тактичних навчань ескадрилій. В 1,1 рази зростає кількість проведених

практичних бомбометань та десантування повітряних десантів.

Поряд із цим дещо зменшилися показники середнього нальоту на один авіаційний екіпаж.

У Високомобільних десантних (Десантно-штурмових) військах істотно підвищено інтенсивність підготовки підрозділів. Кількість проведених бригадних тактичних навчань порівняно з минулим роком збільшилася у 1,5 рази.

Кількість проведених батальйонних тактичних навчань зросла у 1,2 рази, ротних тактичних навчань – у 4,4 рази.

Істотно зросли показники кількості бойових стрільб, зокрема кількість бойових стрільб з озброєння БМП (БТР) зросла в 1,7 рази, кількість бойових стрільб взводів зросла майже у 2 рази, а бойових стрільб відділень – майже в 4 рази.

У Силах спеціальних операцій проведенням комплексу заходів бойової підготовки забезпечено набуття необхідних спроможностей військових частин і підрозділів. Порівняно з минулим роком кількість стрільб зі стрілецької зброї зросла майже у 2,1 рази, а кількість виконаних стрибків з парашутом зросла у 1,5 рази.

Підготовка органів військового управління

Протягом 2017 навчального року основним змістом підготовки органів військового управління Збройних Сил було набуття оперативних спроможностей для управління підпорядкованими військами (силами) щодо відсічі збройній агресії з боку Російської Федерації.

Головними завданнями, на виконання яких спрямовувалася підготовка органів військового управління у 2017 р., були такі:

- нарощування оперативних спроможностей органів військового управління щодо планування застосування та здійснення управління угрупованнями військ (сил) в умовах швидких змін оперативної обстановки;
- набуття Об'єднаним оперативним штабом, управліннями оперативних командувань, командуванням Сил спеціальних операцій оперативних спроможностей щодо виконання завдань за призначенням;
- підвищення оперативних (бойових) спроможностей військ (сил) щодо ведення бойових дій у зоні проведення антитерористичної операції, на визначених рубежах (напрямах) та позиціях з урахуванням термінів проведення ротації;
- нарощування бойового складу та забезпечення готовності визначених угруповань військ (сил) щодо відсічі збройній агресії.

Водночас спрямованість, конкретні завдання та особливості підготовки визначалися командуваннями видів Збройних Сил, керівництвом органів військового управління, а саме:

у Сухопутних військах – набуття оперативними командуваннями оперативних спроможностей для виконання завдань за призначенням, управління тери-

Головними завданнями, на виконання яких спрямовувалася підготовка органів військового управління у 2017 р., були такі:

- *нарощування оперативних спроможностей органів військового управління щодо планування застосування та здійснення управління угрупованнями військ (сил) в умовах швидких змін оперативної обстановки;*
- *набуття Об'єднаним оперативним штабом, управліннями оперативних командувань, командуванням Сил спеціальних операцій оперативних спроможностей щодо виконання завдань за призначенням;*
- *підвищення оперативних (бойових) спроможностей військ (сил) щодо ведення бойових дій у зоні проведення антитерористичної операції, на визначених рубежах (напрямах) та позиціях з урахуванням термінів проведення ротації;*
- *нарощування бойового складу та забезпечення готовності визначених угруповань військ (сил) щодо відсічі збройній агресії.*

торіальною обороною, планування та проведення заходів мобілізації, управління комплектуванням військ людськими ресурсами й технікою;

у Повітряних Силах – нарощування спроможностей щодо планування застосування та управління черговими силами з протиповітряної оборони важливих державних об'єктів в умовах терористичної загрози, а також підтримання спроможностей щодо планування застосування та управління підпорядкованими силами (військами) в ході ведення операцій (бойових дій);

у Військово-Морських Силах – набуття оперативних спроможностей щодо планування застосування та управління силами (військами) під час ведення операцій (бойових дій) в ході ліквідації збройного конфлікту всередині держави та відсічі збройній агресії;

в Озброєнні, Тилу, Головному управлінні оперативного забезпечення – нарощування оперативних спроможностей щодо планування всебічного забезпечення угруповань військ (сил) та управління підпорядкованими військовими частинами під час виконання завдань у зоні проведення антитерористичної операції та на інших напрямках.

Протягом року в органах військового управління Збройних Сил проведено 238 заходів оперативної підготовки. Найважливішими з них були такі:

Врізка 4.2. Показники Стратегічного командно-штабного навчання “Непохитна стійкість – 2017”.

Залучено:

- 20 органів військового управління;
- 84 військові частини (підрозділи).

Практично розгорнуто пунктів управління:

- всього – 39, у тому числі:
- стратегічного рівня управління – 4;
- оперативно-стратегічного рівня – 5;
- оперативно-тактичного рівня – 30

- оперативний збір з керівним складом Збройних Сил України (лютий);
- двостороння стратегічна командно-штабна воєнна гра “Подвійна сила-2017” (проводилась трьома етапами: (квітень, травень, серпень);
- командно-штабні навчання з Повітряними Силами “Блакитний тризуб-2017” (червень);
- командно-штабне навчання “Західна стрічка-2017” з управліннями оперативного командування “Захід” та повітряного командування “Захід” (липень);
- Стратегічне командно-штабне навчання “Непохитна стійкість-2017” (вересень) (врізка 4.2).

Основним заходом щодо підготовки Збройних Сил стало Стратегічне командно-штабне навчання з органами військового управління, військами (силами) Збройних Сил “Непохитна стійкість – 2017”.

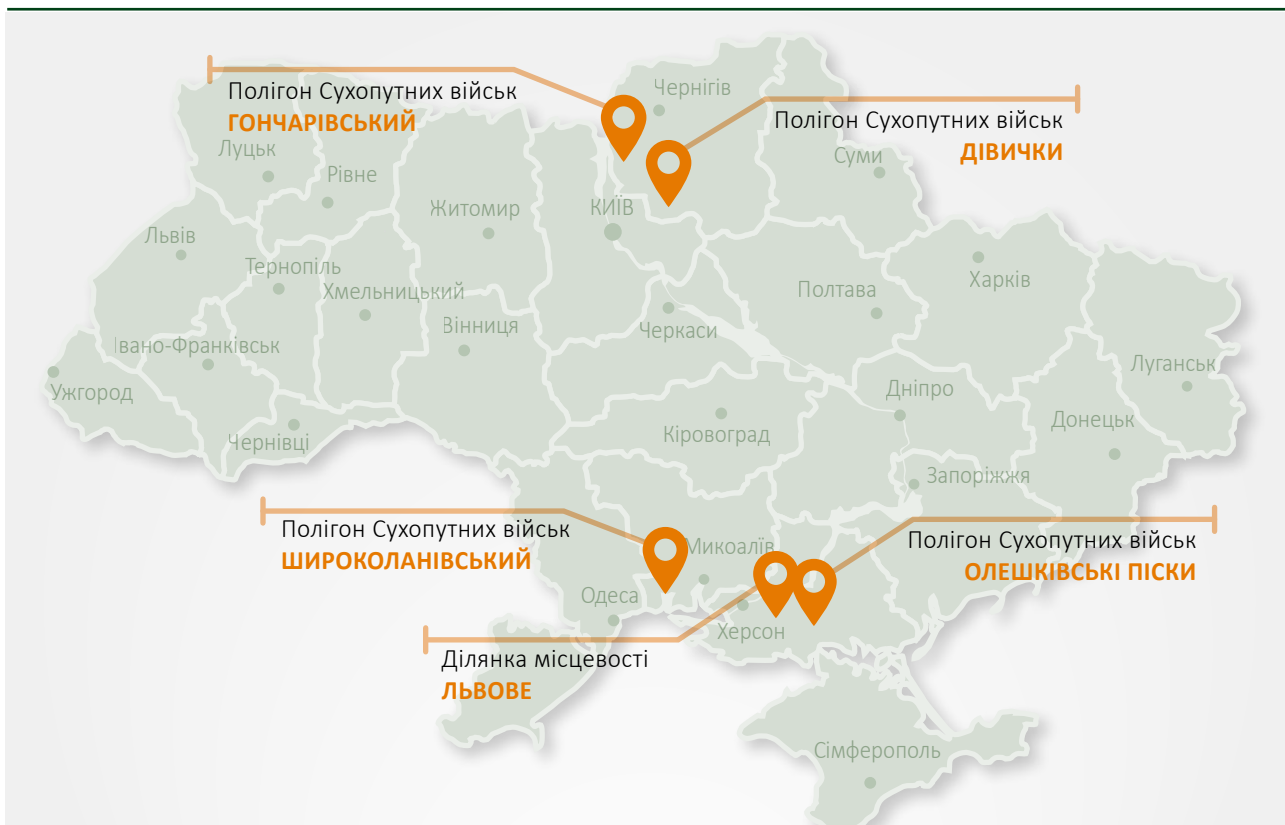
Загалом проведено 111 практичних заходів на 11 полігонах Збройних Сил та 74 визначених районах (смугах, рубежах).

Під час Стратегічного командно-штабного навчання “Непохитна стійкість – 2017” штаби та підрозділи діяли в районах, просторово-часові показники яких цілком відповідають реальним (схема 4.1).

Уперше під час проведення Стратегічного командно-штабного навчання проведено навчальні збори з резервістами². За результатами навчання досягнуто:

- набуття спроможностей оперативним складом пунктів управління щодо планування застосування та управління військами під час завершення оперативного розгортання та у ході ведення стратегічної операції з відсічі збройній агресії;
- високий рівень злагодженості та навченості більшості штабів.

Схема 4.1 Стратегічне командно-штабне навчання з органами військового управління, військами (силами) Збройних Сил України “Непохитна стійкість-2017”

СИЛИ ТА ЗАСОБИ ЗБРОЙНИХ СИЛ, ЗАЛУЧЕНІ ДО НАВЧАНЬ

	військовослужбовців – 12 500		танків та бойових броньованих машин – 586
	літаків – 34		артилерійських систем – 127
	вертольотів – 28		спеціальної техніки – 842
	засобів ППО – 67		

² До практичних дій у складі бойових військових частин залучено 6643 резервісти оперативного резерву 1-ї черги (ОР-1), у складі Корпусу резерву та підрозділів ТрО – 6431 резервіст ОР-2.

Проведений комплекс заходів оперативної підготовки дав змогу практично започаткувати багатоваріантний пошук доцільних способів ведення операцій Збройних Сил з відсічі збройній агресії, прорахувати склад угруповань для відсічі широко-масштабної агресії проти України та визначити способи їх застосування, розпочати цілеспрямовану підготовку управління Корпусу резерву, а також розгорнути систему управління територіальною обороною держави з опорою на штаби зон (районів) територіальної оборони.

МІЖНАРОДНІ НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

Участь підрозділів Збройних Сил у багатонаціональних навчаннях сприяла вивченню та засвоєнню методик і стандартів підготовки НАТО для підвищення власних бойових спроможностей, розвитку оперативної сумісності зі збройними силами держав – членів Альянсу.

Крім того, міжнародні навчання сприяють підвищенню ефективності реформування Збройних Сил України, а також продовженню процесу впровадження стандартів держав НАТО в їх повсякденну діяльність.

У 2017 р. підрозділи Збройних Сил взяли участь у 19 багатонаціональних навчаннях³, із них 5 навчань проведено на території України⁴ та 14 навчань – поза її межами. Усього до навчань залучалось понад 3 600 військовослужбовців Збройних Сил, близько 300 од. військової техніки, більше 25 кораблів, 27 літаків і вертольотів (схема 4.2).

³ Указ Президента України "Про План проведення багатонаціональних навчань за участю підрозділів Збройних Сил України на території України та їх участі у багатонаціональних навчаннях поза межами України на 2017 рік і про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2017 році для участі у багатонаціональних навчаннях" від 12.01.2017 № 3/2017.

⁴ Закон України "Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2017 році для участі у багатонаціональних навчаннях" від 19.01.2017 № 1826-VIII.

Схема 4.2 Багатонаціональні військові навчання за участю Збройних Сил у 2017 р.

Б. Поза межами України

А. На території України або поблизу її кордонів

Під час багатонаціональних навчань виконувались завдання, спрямовані на поліпшення бойової майстерності особового складу, перевірку спроможностей підрозділів виконувати завдання за призначенням у взаємодії з підрозділами збройних сил держав – членів НАТО, застосування штабних процедур Альянсу, а також удосконалення функціональних можливостей навчальних центрів Збройних Сил України. Крім того, відпрацьовувалися окремі елементи міжвидової та міжвідомчої взаємодії.

Разом з цим окрема увага приділялась забезпеченню ефективного виконання завдань штабів різного рівня відповідно до штабних процедур НАТО під час багатонаціональних командно-штабних навчань. У 2017 р. представники Збройних Сил України взяли участь у 12 таких навчаннях як штабні офіцери, спостерігачі, або ж військові посередники.

Підготовка Збройних Сил забезпечила готовність органів військового управління, військових частин (підрозділів) до виконання покладених завдань, підтримання (удосконалення) оперативних (бойових) спроможностей щодо відсічі збройній агресії з урахуванням набутого бойового досвіду та впровадження стандартів НАТО.

КОМПЛЕКТУВАННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Солдатом потрібно бути в ім'я Вітчизни або із відданості справі, за яку йдеш у бій. Без мети служити сьогодні тут, а завтра деінде – означає бути підручним м'ясника, не більше.

Основоположник німецької класичної літератури Готхольд Ефраїм Лессінг

Головні зусилля Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України у сфері військової кадрової політики були спрямовані на гарантоване комплектування Збройних Сил підготовленим і вмотивованим персоналом та підтримання належного рівня укомплектованості військових частин бойового складу в умовах проведення антитерористичної операції, а також імплементацію цілей та завдань оборонної реформи щодо професіоналізації Збройних Сил України та створення необхідного військового резерву.

ПІДСУМКИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ

На виконання Державної програми розвитку Збройних Сил України на період до 2020 р. затверджено нову Концепцію військової кадрової політики у Збройних Силах України на період до 2020 р. (Концепцію військової кадрової політики)¹, якою сформовано сучасні засади військової кадрової політики на період до 2020 р. у відповідності до стратегічної цілі № 5 Стратегічного оборонного бюлетеня України “Професіоналізація сил оборони та створення необхідного військового резерву” та основних завдань, визна-

¹ Наказ Міністерства оборони України “Про затвердження Концепції військової кадрової політики у Збройних Силах України на період до 2020 року” від 26.06.2017 р. № 342

чених у Плані дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016 – 2020 роках (Дорожня карта оборонної реформи) (схема 5.1).

Схема 5.1. Основні напрями розвитку військової кадрової політики на період до 2020 р.

Основні очікувані результати реалізації Концепції військової кадрової політики показано на вірзці 5.1.

Вірзка 5.1. Основні очікувані результати реалізації Концепції військової кадрової політики у Збройних Силах України на період до 2020 року:

- укомплектування військовослужбовцями за контрактом **не менше 80%** посад сержантського і старшинського складу;
- досягнення більш раціонального співвідношення між посадами, а саме:
- офіцерський склад – **до 25%**, з них:
  - вищого офіцерського складу – **0,3%**;
  - старшого офіцерського складу – **43%**;
  - молодшого офіцерського складу – **56,7%**;
- солдати і сержанти – **до 70%**;
- курсанти – **5%**;
- зменшення частки посад офіцерського складу, які не передбачають кар'єрного зростання та збільшення частки посад сержантського складу - в обсягах **до 4%**;
- зменшення майже **в два рази** кількості посад зі штатно-посадовою категорією "полковник" за рахунок збільшення кількості посад зі штатно-посадовою категорією "майор", "підполковник", а також посад цивільного персоналу.

Для реалізації Концепції військової кадрової політики було затверджено План дій (Дорожню карту), де визначено комплекс практичних заходів щодо реалізації

основних завдань Концепції військової кадрової політики, виконання яких дасть змогу створити на основі принципів, прийнятих в державах – членах НАТО, комплексну, ефективну, економічно доцільну та обґрунтовану систему забезпечення військ (сил) висококваліфікованим персоналом з високими морально-діловими якостями.

Результати вдосконалення нормативно-правової бази з питань проходження військової служби у 2017 р.

У 2017 р. було розроблено та видано низку нормативно-правових актів і планувальних документів з питань проходження громадянами України військової служби та комплектування Збройних Сил, що дало змогу:

- спростити порядок прийому на військову службу за контрактом військовослужбовців за призовом та військовозобов'язаних із запасу, що підвищило оперативність комплектування ними військових частин (підрозділів), залучених до проведення антитерористичної операції;
- нормативно врегулювати повноваження командирів (начальників) та посадових осіб кадрових органів під час підготовки та прийняття кадрових рішень у мирний час та на особливий період, що підвищило оперативність прийняття кадрових рішень, особливо для комплектування частин (підрозділів), залучених до проведення АТО. Вперше в історії існування Збройних Сил України Міністром оборони України делеговано повноваження керівникам служб персоналу Міноборони та Генерального штабу щодо призначення на посади певної категорії військовослужбовців²;
- сформувати резерв кандидатів для просування по службі за рейтинговим принципом на основі результатів комплексного оцінювання військовос-

лужбовців та призначати військовослужбовців на вищі посади виключно із резерву. У 2017 р. до складу резерву було включено понад 15,5 тис. осіб;

- удосконалити процес відрядження військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення

² Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Змін до Номенклатури посад для призначення військовослужбовців наказами по особовому складу" від 29.05.2017 № 293.

до державних органів, підприємств, установ, організацій, а також державних та комунальних навчальних закладів³;

- визначити порядок ведення Єдиного державного реєстру військово-зобов'язаних, зокрема ввести процедуру збирання, зберігання, оброблення та використання відомостей про військовозобов'язаних (призовників) в оперативних командуваннях, обласних військових комісаріатах, військових комісаріатах м. Києва та м. Севастополя, а також у підпорядкованих їм районних (міських) комісаріатах.⁴

Напрями подальшого удосконалення системи кадрового забезпечення

Для удосконалення системи кадрового менеджменту планується виконати такі завдання:

- опрацювати нормативно-правові, програмні та інші керівні документи щодо планування забезпеченням кадровими ресурсами;
- зменшити частку офіцерського складу до загальноприйнятих показників збройних сил держав – членів НАТО та відповідно збільшити частку військовослужбовців рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом;

Для удосконалення системи кадрового менеджменту планується виконати такі завдання:

- опрацювати нормативно-правові, програмні та інші керівні документи щодо планування забезпеченням кадровими ресурсами;
- зменшити частку офіцерського складу до загальноприйнятих показників збройних сил держав – членів НАТО та відповідно збільшити частку військовослужбовців рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом;
- забезпечити нормативне встановлення термінів перебування на посадах офіцерського складу у Міністерстві оборони, Генеральному штабі та інших органах військового управління;
- уточнити перелік посад військовослужбовців, які можуть бути замінені на посади цивільного персоналу;
- уточнити перелік офіцерських посад тактичного рівня, які можуть бути замінені посадами сержантського складу;
- запровадити обов'язкове проходження військової служби для офіцерів запасу, які пройшли навчання на кафедрах військової підготовки;
- забезпечити виконання заходів Плану реалізації Концепції розвитку професійного сержантського і старшинського складу Збройних Сил України.

- забезпечити нормативне встановлення термінів перебування на посадах офіцерського складу у Міністерстві оборони, Генеральному штабі та інших органах військового управління;
- уточнити перелік посад військовослужбовців, які можуть бути замінені на посади цивільного персоналу;
- привести співвідношення посад офіцерського складу за рівнями військової

³ Указ Президента України "Про Перелік посад, що заміщуються військовослужбовцями Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення у державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, а також державних та комунальних навчальних закладах, та граничних військових звань за цими посадами" від 03.05.2017 № 126/2017.

⁴ Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру військовозобов'язаних" від 08.08.2017 № 418.

- освіти (оперативно-стратегічний, оперативно-тактичний, тактичний) у відповідність до перспективної моделі Збройних Сил;
- уточнити перелік офіцерських посад тактичного рівня, які можуть бути замінені посадами сержантського складу;
  - оптимізувати чисельність працівників Збройних Сил;
  - оптимізувати систему військових звань до загальноприйнятої практики держав – членів НАТО;
  - укомплектувати військовослужбовцями за контрактом командні посади сержантського та старшинського складу, бойові посади екіпажів та їм рівних;
  - удосконалити критерії відбору громадян для проходження військової служби за контрактом;
  - запровадити обов'язкове проходження військової служби для офіцерів запасу, які пройшли навчання на кафедрах військової підготовки;
  - продовжити проведення перевірок військових посадових осіб, державних службовців та працівників Збройних Сил України, передбачених Законом України “Про очищення влади”;
  - запровадити загальнодоступний механізм інформування особового складу про поточні й заплановані зміни у системі кадрового менеджменту та щодо стратегії подальшого його розвитку;
  - забезпечити виконання заходів Плану реалізації Концепції розвитку професійного сержантського і старшинського складу Збройних Сил України.

ПІДСУМКИ КОМПЛЕКТУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ

У 2017 р. діяльність Міністерства оборони та Генерального штабу була зосереджена на підтриманні належного рівня укомплектованості військових частин бойового складу, збереженні та нарощуванні кадрового потенціалу, удосконаленні порядку комплектування та проходження військової служби навченим особовим складом Збройних Сил в умовах проведення АТО.

Удосконалення системи кадрового забезпечення Збройних Сил

Порівняно з минулим роком у 2017 р. вдалося здобути певних досягнень та отримати сплановані практичні результати, зокрема:

- впроваджено Концепцію військової кадрової політики на період до 2020 р., яку затверджено наказом Міністерства оборони України;
- утримано визначену Законом України чисельність особового складу Збройних Сил України;
- впроваджено новий вид військової служби – призов громадян України на військову службу за призовом осіб офіцерського складу;
- унормовано питання щодо звільнення військовослужбовців за контрактом, що уклали контракт до закінчення особливого періоду та набули такого права відповідно до Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку проходження військової служби”⁵;
- розроблено Дорожню карту (План заходів) заміщення первинних посад офіцерського складу у військових частинах (організаціях, установах) Збройних Сил та офіцерських посад в органах військового управління посадами сержантського і старшинського складу;
- запроваджено комплекс заходів щодо уникнення можливих проявів корупції під час комплектування національних контингентів;

⁵ Спільна директива Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України від 15.02.2017 № Д-2.

- розширено перелік посад осіб офіцерського складу, на які можуть призначатися військовослужбовці-жінки та введено три нові військово-облікові спеціальності офіцерського складу (щодо застосування безпілотних авіаційних комплексів);
- збільшено кількість навчальних зборів з практичним призовом військово-зобов'язаних до бойових військових частин тощо.

Результати комплектування Збройних Сил

У 2017 р. основні зусилля в комплектуванні військ (сил) особовим складом зосереджувалися на досягненні необхідних показників прийняття громадян України на військову службу за контрактом до бойових військових частин, залучених до проведення АТО.

Результати цієї діяльності такі:

- прийнято на військову службу за контрактом понад 34 тис. сержантів і солдатів, понад 2,4 тис. офіцерів;
- проведено призов на військову службу 1,5 тис. офіцерів запасу;
- проведено призов на строкову службу 17,5 тис. осіб;
- зараховано до оперативного резерву близько 140 тис. резервістів для забезпечення можливості доукомплектування військ (сил) у найкоротший час у разі відкритої агресії противника.

Результати комплектування військовослужбовцями:

- прийнято на військову службу за контрактом понад 34 тис. сержантів і солдатів, понад 2,4 тис. офіцерів;
- проведено призов на військову службу 1,5 тис. офіцерів запасу;
- проведено призов на строкову службу 17,5 тис. осіб;
- зараховано до оперативного резерву близько 140 тис. резервістів для забезпечення можливості доукомплектування військ (сил) у найкоротший час у разі відкритої агресії противника.

17,5
тис. осіб

140
тис. осіб

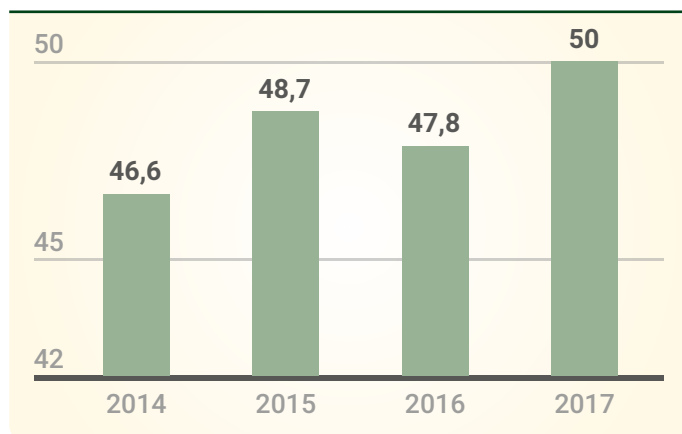
Результати комплектування офіцерським складом

У 2017 р. на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу прийнято 2,4 тис. офіцерів запасу, з яких на первинні посади призначено 1,8 тис. офіцерів. Вдалося значно підвищити рівень укомплектованості основних командних посад: повністю укомплектовані посади командирів батальйонів, полків, бригад, на 95 % – командирів рот, на 21% підвищився рівень укомплектованості посад командирів взводів.

У 2017 р. на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу прийнято 2,4 тис. офіцерів запасу

2,4
тис. осіб

Діаграма 5.1. Динаміка змін списочної чисельності офіцерського складу у 2014 – 2017 рр., тис. осіб

Протягом 2014 – 2017 рр. списочна чисельність осіб офіцерського складу збільшилася на 3,4 тис. осіб (діаграма 5.1).

Комплектування посад офіцерського складу здійснювалось за рахунок:

- проведення випусків офіцерів після завершення навчання у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;
- прийняття офіцерів запасу на військову службу за контрактом;
- призову громадян України на військову службу за призовом осіб офіцерського складу;
- проведення випусків офіцерів після завершення навчання у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;
- призначення на первинні офіцерські посади сержантів і старшин, які мають вищу освіту та пройшли курси військової підготовки (у разі потреби) з одночасним присвоєнням первинного офіцерського звання.

Результати комплектування військовослужбовцями військової служби за контрактом, особами рядового та сержантського (старшинського) складу

У 2017 р. основні зусилля спрямовувалися на нарощування кадрового потенціалу, удосконалення порядку комплектування та проходження служби навченим особовим складом для забезпечення якісного виконання військовими частинами (підрозділами) бойових та інших завдань в умовах проведення антитерористичної операції.

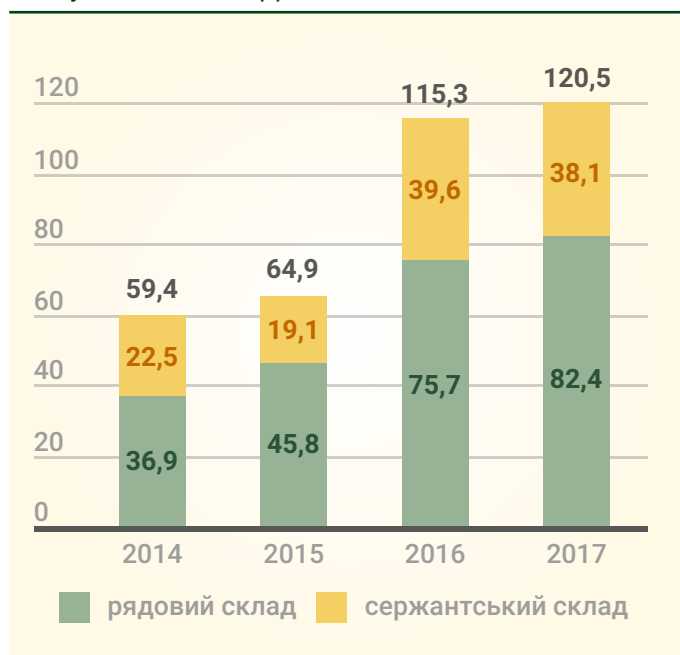
Протягом року на військову службу за контрактом прийнято 34,3 тис. осіб рядового та сержантського складу, у тому числі:

- з військових комісаріатів – 30,7 тис. осіб;
- з військовослужбовців строкової служби – 3,6 тис. осіб.

90% зазначеного ресурсу спрямовувалося до бойових бригад сухопутної компоненти (СВ, ВДВ (ДШВ), ВМС), залучених до участі в АТО.

Зазначені обсяги прийняття рядового та сержантського складу на військову службу за контрактом дали змогу забезпечити підтримання бойових спроможностей Збройних Сил та можливість проведення якісного кадрового відбору для важливого комплектування посад найбільш підготовленими та вмотивованими військовослужбовцями, передусім – військових частин бойового складу, залучених до складу сил та засобів АТО.

Діаграма 5.2. Динаміка змін списочної чисельності рядового та сержантського (старшинського) складу військової служби за контрактом Збройних Сил у 2014 – 2017 рр., тис. осіб

Загалом, списочна чисельність осіб рядового та сержантського (старшинського) складу військової служби за контрактом Збройних Сил з 2014 р. збільшилась у 2 рази та наприкінці 2017 р. становила 120,5 тис. військовослужбовців (діаграма 5.2).

Підсумки призову громадян України на строкову військову службу

Відповідно до Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” за поданням Генерального штабу Президент України визначив⁶:

- строки проведення призову громадян України на строкову військову службу;
- вимоги щодо призову на строкову військову службу придатних за станом здоров’я до військової служби громадян України чоловічої статі, яким до дня відправлення у військові частини виповнилося 20 років, та старших осіб, які не досягли 27-річного віку.

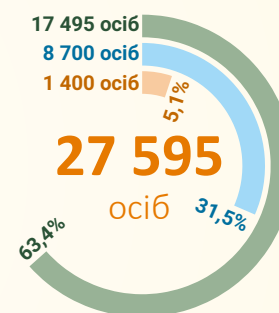
З 1 серпня по 31 грудня 2017 р. Генеральний штаб провів експеримент у Чернігівському обласному військовому комісаріаті та Козелецькому

районному військовому комісаріаті щодо функціонування територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП) на території Чернігівської області.

За результатами проведеного експерименту для удосконалення системи комплектування та розвитку Збройних Сил за стандартами НАТО заплановано протягом 2018 – 2019 рр. реформувати військові комісаріати у ТЦК та СП. Головним їх завданням буде відбір громадян на військову службу за контрактом, кандидатів до вступу у ВВНЗ та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти (ВНП ЗВО), а також популяризація військової служби за контрактом та у військовому резерві.

Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів України у 2017 р. на строкову військову службу було призвано 27 595 осіб, у тому числі:

- до Збройних Сил України – 17 495 осіб (63,4 %);
- до Національної гвардії України – 8 700 осіб (31,5 %);
- до Державної спеціальної служби транспорту – 1 400 осіб (5,1 %).

Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів України⁷ у 2017 р. на строкову військову службу було призвано 27 595 осіб, у тому числі:

⁶ Указ Президента України “Про звільнення в запас військовослужбовців строкової служби, строки проведення чергових призовів та чергові призови громадян України на строкову військову службу у 2017 році” від 24.02.2017 № 44/2017.

Указ Президента України “Про проведення у серпні 2017 року призову громадян України на строкову військову службу до Національної гвардії України” від 07.07.2017 № 178/2017.

⁷ Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження чисельності громадян України, що підлягають призову на строкову військову службу, обсягу видатків для проведення призову у квітні – травні 2017 року” від 22.03.2017 № 185-р.

Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження чисельності громадян України, що підлягають призову на строкову військову службу до Національної гвардії України, та обсягу видатків для проведення призову в серпні 2017 року” від 09.08.2017 № 511-р.

Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження чисельності громадян України, що підлягають призову на строкову військову службу, обсягу видатків для проведення призову у жовтні – листопаді 2017 року” від 20.09.2017 № 660-р.

Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про внесення змін у додатки 1, 2 до розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 660” від 22.11.2017 № 826-р.

- до Збройних Сил України – 17 495 осіб (63,4 %);
- до Національної гвардії України – 8 700 осіб (31,5 %);
- до Державної спеціальної служби транспорту – 1 400 осіб (5,1 %).

Призов на строкову військову службу до Збройних Сил здійснювався для комплектування арсеналів, баз, складів та посад у підрозділах забезпечення для виконання завдань життєдіяльності бойових військових частин (установ) в пунктах постійної дислокації та для накопичення у запасі військово-навченого ресурсу. У той же час військовослужбовці строкової служби до виконання бойових завдань в АТО не залучалися та до військових частин, які дислокуються у районах АТО, не призивалися.

Загалом після відновлення призову громадян України на строкову військову службу у 2015 – 2017 рр. було призвано понад 88,6 тис. осіб, у тому числі для Збройних Сил – 59 % або 52,5 тис. громадян України (таблиця 5.1).

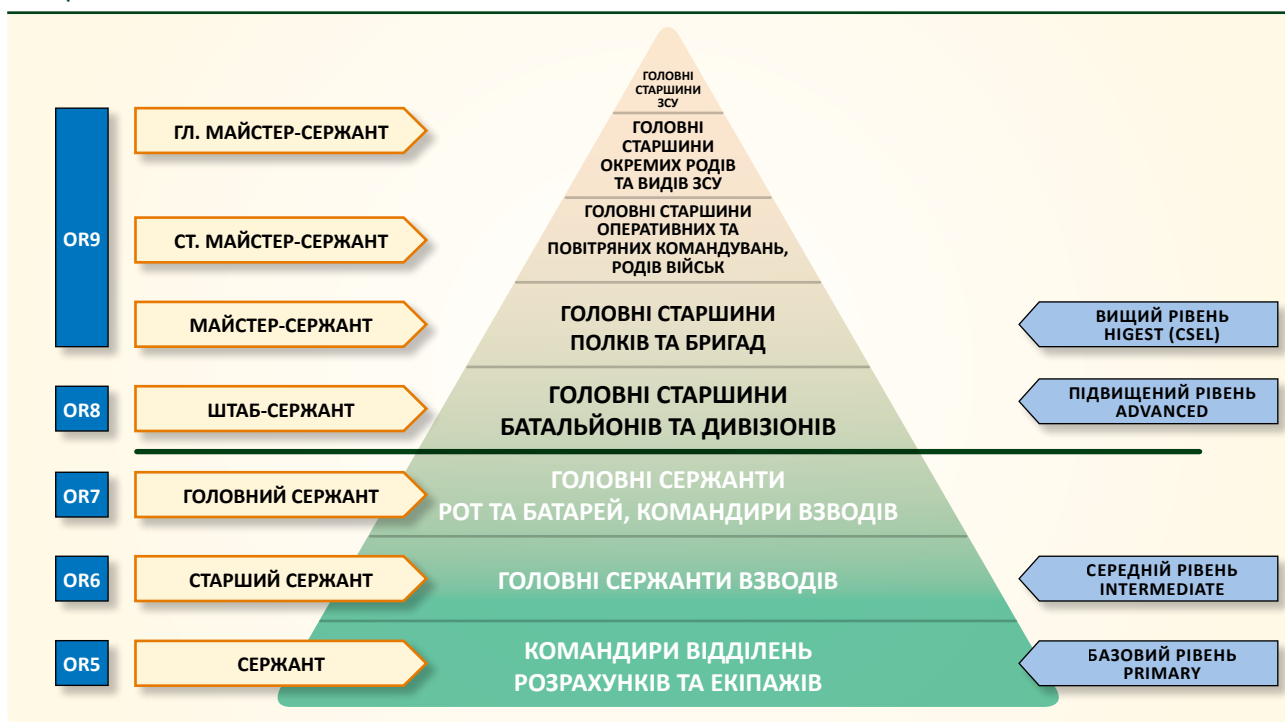
Таблиця 5.1. Показники призову громадян України на строкову військову службу у 2015 – 2017 рр.

Найменування військових формувань	Призвано по рокам:			УСЬОГО
	2015	2016	2017	
Збройні Сили України	19 081	15 923	17 495	52 499
Національна гвардія України (МВС України)	9 851	8 912	8 700	27 463
Державна спеціальна служба транспорту	2 000	1 600	1 400	5 000
Державна прикордонна служба України	–	3 690	–	3 690
РАЗОМ	30 932	30 125	27 595	88 652

Підготовка рядового, сержантського та старшинського складу військової служби за контрактом

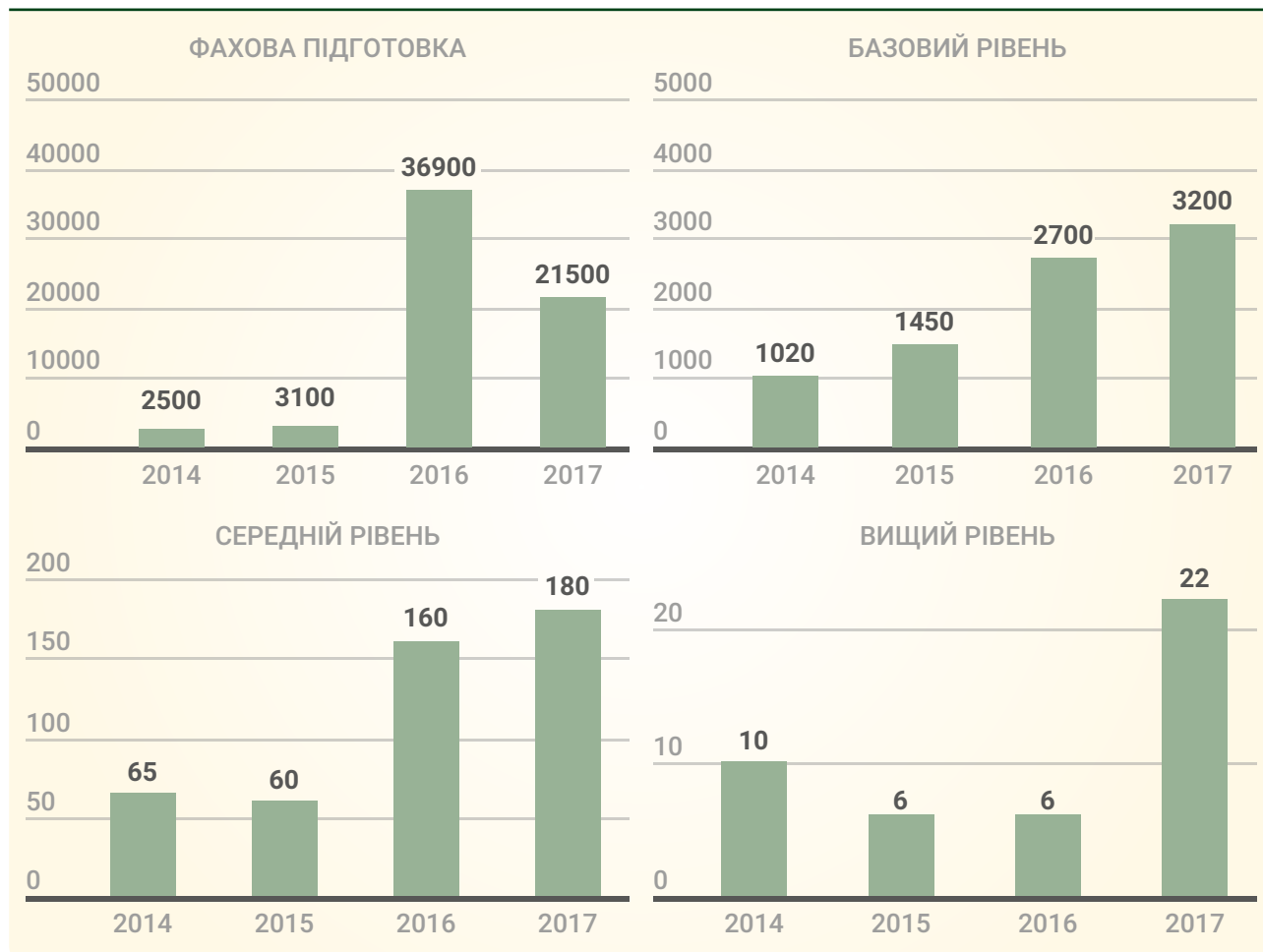
Основною умовою професіоналізації Збройних Сил є забезпечення укомплектованості посад рядового, сержантського і старшинського складу військовослужбовцями військової служби за контрактом, які мають відповідний рівень підготовки (освіти). Заходи щодо підготовки персоналу дали змогу створити умови для підтримання належного рівня

Схема 5.2. Система підготовки сержантського та старшинського складу військової служби за контрактом

укомплектованості військових частин, збереження та нарощування кадрового потенціалу. Протягом 2017 р. у навчальних центрах підготовлено та відправлено до військ (сил) майже 25 тис. осіб рядового та сержантського (старшинського) складу військової служби за контрактом, з них із фаховою підготовкою – 21 500 осіб; з базовим рівнем підготовки – 3 200 осіб; із середнім рівнем – 180 осіб; з вищим рівнем – 22 особи (діаграма 5.3).

Діаграма 5.3. Результати підготовки рядового, сержантського (старшинського) складу військової служби за контрактом за рівнями підготовки у 2014 – 2017 рр., осіб

Розвиток професійного сержантського (старшинського) складу Збройних Сил

Для реалізації завдань зі створення професійного сержантського корпусу Збройних Сил України у 2017 р. проводилася робота за напрямками, визначеними положеннями Концепції розвитку професійного сержантського та старшинського складу Збройних Сил України⁸ та Дорожньою картою, розробленою для її виконання.

Для досягнення взаємосумісності зі збройними силами держав – членів НАТО з початку 2017 р. впроваджено сучасну систему багаторівневої підготовки сержантського (старшинського) складу Збройних Сил України, програми якої були розроблені відповідно до вимог Типового плану з військово-професійної підготовки сержантського складу (NCO PME Reference Curriculum), прийнятого в Альянсі у 2014 р.

Зокрема навчання на курсах лідерства військовослужбовців сержантського та старшинського складу має чотири рівні – базовий, середній, підвищений, вищий.

Підготовка та призначення інструкторського складу відбувалися згідно з вимогами Концепції підготовки інструкторів Збройних Сил України,⁹ для чого у

⁸ Затверджено наказом Міністерства оборони України від 16.08.2016 № 426.

⁹ Затверджено наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 18.05.2017 № 177.

2017 р. було створено два Центри підготовки сержантського складу Збройних Сил України.

Продовжувалося двостороннє міжнародне військове співробітництво за програмами НАТО “Удосконалення військової освіти” (DEEP NCO Ukraine) та Багатонаціонального об’єднаного координаційного комітету (MJC). В межах виконання цих програм протягом 2017 р. пріоритет надавався таким заходам:

підготовка сержантського та старшинського складу Збройних Сил України фахівцями НАТО в Україні та за кордоном;

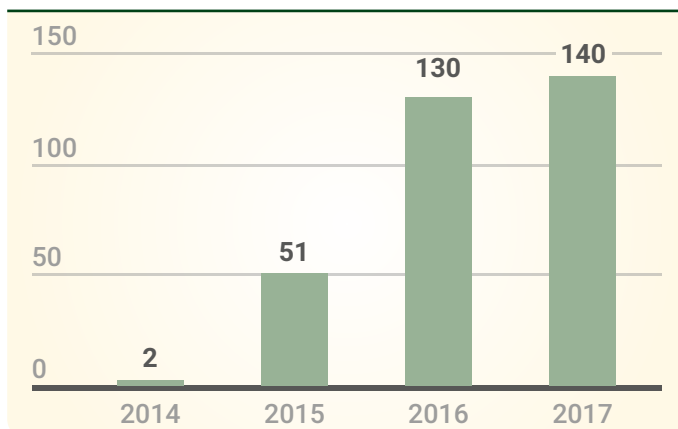
надання консультативно-дорадчої допомоги шляхом направлення в Україну експертних груп з питань реформування системи підготовки сержантів, присутності в Україні військових радників НАТО на постійній основі.

Завдяки злагодженій роботі структурних підрозділів Міністерства оборони України, Генерального штабу, органів військового управління та закордонних партнерів, завдання щодо створення у Збройних Силах України професійного сержантського корпусу має реальні перспективи бути виконаним до 2020 р.

ВПРОВАДЖЕННЯ СЛУЖБИ У ВІЙСЬКОВОМУ РЕЗЕРВІ

Зарахування протягом 2014 – 2017 рр. до оперативного військового резерву в обов’язковому порядку на час дії особливого періоду військовослужбовців, які набули бойового досвіду та звільняються з військової служби, дало змогу мати в його складі понад 140 тис. резервістів (діаграма 5.4).

Діаграма 5.4. Чисельність резервістів Збройних Сил у 2014 - 2017 рр., тис. осіб

Починаючи з 2017 р. резервістам оперативного резерву надано можливість укласти за спрощеним порядком контракти на подальше проходження служби в резерві з командиром військової частини, до якої вони зараховані. Це дає можливість зберегти необхідні обсяги підготовлених резервістів для виконання всього спектру завдань оборони держави не тільки на особливий період, але і після його завершення.

Підготовка резервістів Збройних Сил

Протягом 2017 р. майже вдвічі збільшено обсяги проведення масштабних навчальних зборів з резервістами оперативного резерву.

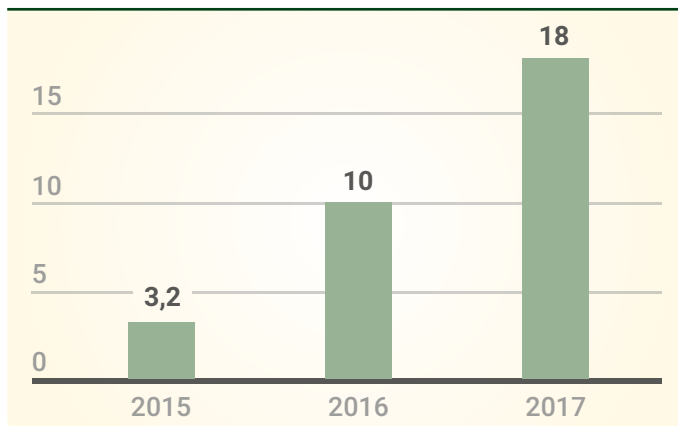
Такі збори проведено в бойових бригадах із залученням до підготовки близько 18 тис. резервістів (діаграма 5.5).

Особливістю проведення зборів стало залучення до кожної бригади до однієї тисячі резервістів та збільшення термінів їх проведення з 13 до 30 діб.

80% резервістів, залучених на збори у 2017 р., пройшли підготовку у навчальних центрах, а 20% з них – перепідготовку на більш дефіцитні спеціальності у складі екіпажів (розрахунків, обслуг).

Накопичені обсяги резервістів оперативного резерву дають змогу у стислі терміни доукомплектувати 100% бойових військових частин до повних штатів.

Діаграма 5.5. Результати підготовки резервістів для Збройних Сил, тис. осіб

ВІЙСЬКОВА ОСВІТА ТА НАУКА

Розвиток системи військової освіти спільно з воєнною наукою спрямовувався на підвищення рівня підготовки військових фахівців та вирішення актуальних наукових завдань шляхом інтеграції військової освіти і науки, ефективного використання матеріально-технічних, фінансових, кадрових та інформаційних ресурсів.

У Збройних Силах продовжувалося впровадження сучасної системи військової освіти, спрямованої на підготовку військових фахівців за усіма ступенями вищої освіти.

Підсумки оптимізації та реорганізації системи військової освіти

Для оптимізації мережі вищих військових навчальних закладів і ВНП ЗВО у 2017 р. проводилися такі заходи:

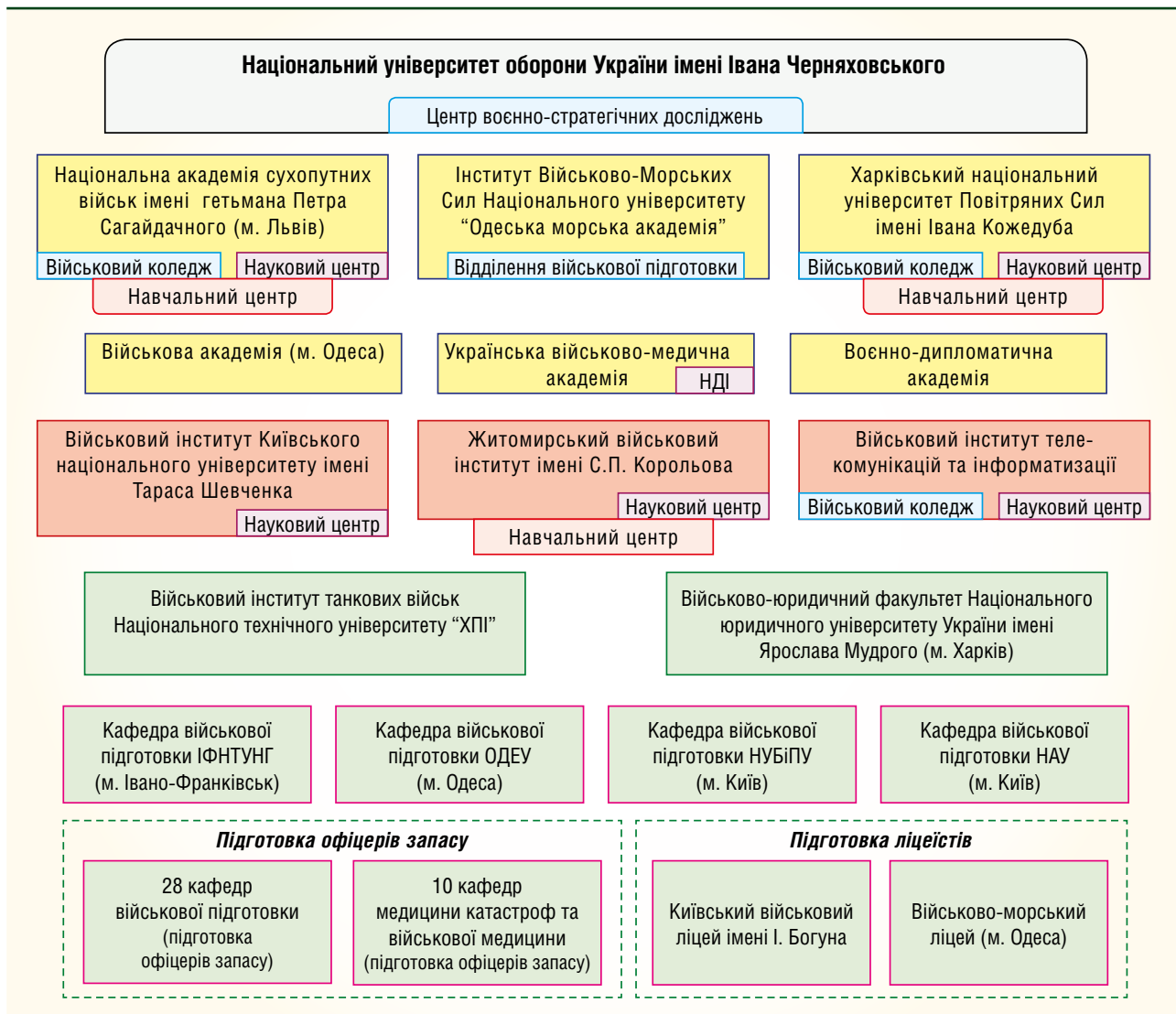
- реорганізовано факультет військової підготовки імені Верховної Ради України Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” перетворенням у Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”¹⁰ (ВІ ТВ НТУ “ХПІ”);
- створено 5 кафедр військової підготовки громадян України за програмою офіцерів запасу (у Державному університеті телекомунікацій (м. Київ), Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана, Херсонському державному університеті, Академії Державної пенітенціарної служби (м. Чернігів), Приазовському державному технічному університеті (м. Маріуполь).

¹⁰ Постанова Кабінету Міністрів України “Про реорганізацію факультету військової підготовки імені Верховної Ради України Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” від 19.07.2017 № 549.

Наприкінці 2017 р. до мережі військових навчальних закладів входили: 2 університети, 4 академії, 5 військових інститутів, 1 факультет, 28 кафедр військової підготовки, 10 кафедр медицини катастроф та військової медицини, 2 військових ліцеї (у містах Київ та Одеса) (схема 5.2).

Схема 5.3. Зміни в системі військової освіти, на кінець 2017 р.

Удосконалення інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу та програм військової підготовки, нарощення потенціалу навчально-матеріальної бази

У 2017 р. основні зусилля щодо вдосконалення інформаційно-методичного забезпечення та змісту підготовки військових фахівців були зосереджені на виконанні відповідних рішень колегії Міністерства оборони¹¹, а саме:

- у всіх ВВНЗ та ВНП ЗВО приведено (оновлено) зміст військової освіти та якість підготовки військових фахівців у відповідність до потреб і завдань Збройних Сил з урахуванням практичної складової бойового досвіду, набутого під час АТО;
- принципово змінено погляди щодо створення умов для ефективної та якісної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації військових фахівців;

¹¹ Наказ Міністерства оборони України "Про введення в дію Рішення колегії Міністерства оборони України" від 30.05.2017 № 298.

У 2017 р. основні зусилля щодо вдосконалення інформаційно-методичного забезпечення та змісту підготовки військових фахівців були зосереджені на виконанні відповідних рішень колегії Міністерства оборони, а саме:

- у всіх ВВНЗ та ВВП ЗВО приведено (оновлено) зміст військової освіти та якість підготовки військових фахівців у відповідність до потреб і завдань Збройних Сил з урахуванням практичної складової бойового досвіду, набутого під час АТО;
- принципово змінено погляди щодо створення умов для ефективної та якісної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації військових фахівців;
- істотно збільшено практичну складову підготовки слухачів та курсантів льотних, механізованих, артилерійських і танкових спеціальностей, фахівців протиповітряної оборони;
- продовжувалося впровадження в освітній процес стандартів НАТО.

- істотно збільшено практичну складову підготовки слухачів та курсантів льотних, механізованих, артилерійських і танкових спеціальностей, фахівців протиповітряної оборони;
- продовжувалося впровадження в освітній процес стандартів НАТО.

У взаємодії з Міністерством освіти і науки України опрацьовувалися стандарти вищої військової освіти за новим переліком галузей знань і спеціальностей. Розроблені проекти Державних стандартів вищої освіти за спеціальностями: “Військове управління за видами Збройних Сил”, “Забезпечення військ”, “Озброєння та військова техніка” для підготовки військових фахівців за ступенями вищої освіти “бакалавр” і “магістр”.

Також продовжувалося впровадження в освітній процес ВВНЗ та ВВП ЗВО сучасних інформаційних, інформаційно-комунікаційних, особистісно-орієнтованих педагогічних технологій і технологій дистанційного навчання.

Протягом року посилювалась навчально-матеріальна база у напрямі нарощення матеріальних і технічних засобів відповідно до навчальних планів і програм з урахуванням сучасних технологій та методик навчання, а також результатів проведених наукових досліджень і підготовки науково-педагогічних кадрів. У 2017 р. до ВВНЗ та ВВП ЗВО поставлено 6 динамічних тренажерів екіпажу танку Т-64Б (БВ).

Система мовної підготовки у Збройних Силах

Для спеціалізованого вдосконалення знання іноземних мов особовим складом Збройних Сил, як засобом комунікації, набуття спроможності до мовної сумісності з представниками держав – членів НАТО та успішного здійснення професійної діяльності і навчання за кордоном, у ВВНЗ та ВВП ЗВО протягом 2017 р. проводилася мовна підготовка.

Термін навчання становив чотири місяці. Протягом року на курсах мовної підготовки підготовлено понад 600 осіб (з них за кордоном – 158 осіб).

Система курсової підготовки (перепідготовки та підвищення кваліфікації)

У 2017 р. в основу системи курсової підготовки (перепідготовки та підвищення кваліфікації) було покладено принцип підготовки офіцерського складу за посадовим призначенням з обов’язковим проходженням курсів перед призначенням на вищу посаду.

Підвищення кваліфікації та перепідготовка військових фахівців здійснювались у Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського (НУОУ) та інших ВВНЗ та ВНП ЗВО на постійно діючих короткострокових курсах з терміном підготовки від одного до дванадцяти тижнів.

Підвищення кваліфікації та перепідготовка військових фахівців здійснювались у Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського (НУОУ) та інших ВВНЗ та ВНП ЗВО на постійно діючих короткострокових курсах з терміном підготовки від одного до дванадцяти тижнів.

Підвищення кваліфікації командування та науково-педагогічних працівників ВВНЗ та ВНП ЗВО проводилося на відповідних курсах підвищення кваліфікації, створених у НУОУ та ВВНЗ видів Збройних Сил, а також шляхом військового (флотського) стажування у військових частинах Збройних Сил. Зазначені заходи проводились з періодичністю не рідше одного разу на п'ять років.

Під час формування змісту програм перепідготовки та підвищення кваліфікації військових фахівців застосовувався принцип безперервної військової освіти з максимальним забезпеченням відповідності рівня їх підготовки вимогам функціональних обов'язків згідно з посадовим призначенням. Протягом року підвищили кваліфікацію понад 10 тис. осіб.

Удосконалення системи військової науки

Протягом року наукова діяльність ВВНЗ та ВНП ЗВО забезпечувала відповідність змісту освіти сучасним досягненням воєнної науки та техніки, розвиток фундаментальних і пошукових прикладних досліджень відповідно до визначених СОБ цілей щодо реформування Збройних Сил та підтримання їх спроможностей до оборони держави, а також модернізацію та створення принципово нових зразків озброєння і військової техніки.

Протягом 2017 р. було продовжено удосконалення структури військових науково-дослідних установ відповідно до потреб Збройних Сил.

Зокрема для підвищення ефективності наукового супроводження створення нових та модернізації існуючих зразків озброєння та військової техніки, їх випробувань та сертифікації ведеться робота щодо створення Державного науково-дослідницького інституту випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки у місті Чернігові шляхом реорганізації Державного науково-випробувального центру Збройних Сил¹².

Підсумки наукової та науково-технічної діяльності

У 2017 р. наукова і науково-технічна діяльність у ВВНЗ та ВНП ЗВО, науково-дослідних установах Міністерства оборони здійснювалась відповідно до Положення про організацію наукової і науково-технічної діяльності у Збройних Силах¹³ та Зведеного річного плану наукової і науково-технічної діяльності у Збройних Силах на 2017 р., завдань, визначених Стратегічним оборонним бюлетенем і Дорожньою картою оборонної реформи.

Відповідно до цього пріоритетними напрямками діяльності у 2017 р. вважалися такі:

- наукове супроводження заходів оборонної реформи;
- проведення системних досліджень з практичного розв'язання актуальних проблем підготовки, всебічного забезпечення та бойового застосування військ (сил) Збройних Сил;
- розвиток системи всебічного забезпечення військ, розроблення нових (модернізація існуючих) зразків озброєння та військової техніки Збройних Сил.

Пріоритетними напрямками діяльності у 2017 р. вважалися такі:

- наукове супроводження заходів оборонної реформи;
- проведення системних досліджень з практичного розв'язання актуальних проблем підготовки, всебічного забезпечення та бойового застосування військ (сил) Збройних Сил;
- розвиток системи всебічного забезпечення військ, розроблення нових (модернізація існуючих) зразків озброєння та військової техніки Збройних Сил.

Сучасна підготовка військових фахівців нової генерації – національно свідомих громадян України дала змогу на високому професійному рівні (в умовах проведення АТО) вирішувати бойові та оперативні завдання, виконувати посадові обов'язки щодо управління військовими частинами та підрозділами в бою (операції), застосовувати озброєння та військову техніку, розвивати лідерські якості, навчати й виховувати особовий склад на засадах патріотизму, відданості Батьківщині, формувати сприятливий морально-психологічний клімат у підрозділах і військових частинах Збройних Сил.

Система військової освіти, побудована за видовим принципом і тісно поєднана з системою військової науки, у 2017 р. набула практичного спрямування та у повному обсязі забезпечила підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації рядового, сержантського (старшинського) та офіцерського складу для Збройних Сил.

У 2017 р. було забезпечено належне комплектування бойових військових частин Збройних Сил, залучених до проведення АТО, підготовленим особовим складом, що дало змогу підтримувати їх бойову спроможність до виконання завдань за призначенням.

¹² Постанова Кабінету Міністрів України "Про утворення Державного науково-дослідного інституту випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки" від 18.10.2017 № 786.

¹³ Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Положення про організацію наукової і науково-технічної діяльності у Збройних Силах України" № 385 від 27 липня 2016 р.

РЕАЛІЗАЦІЯ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ І ЗАБЕЗПЕ- ЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Хліб і сіль для друга
й брата,
а для ката – грім.

Український поет
В. Коломієць

Головні зусилля щодо впровадження гуманітарної та соціальної політики у Збройних Силах були спрямовані на підвищення боєздатності військ (сил) та їх спроможності ефективно протистояти агресії Російської Федерації, підтримання морально-психологічного стану особового складу на рівні, який забезпечить його готовність до виконання завдань за призначенням, формування національно-патріотичних цінностей, світоглядних установок і мотивів захисника України, реалізацію соціальних і правових гарантій військовослужбовців та членів їх сімей, підвищення у суспільстві престижу військової служби з орієнтацією на євроатлантичну систему цінностей.

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНА РОБОТА ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК (СИЛ)

У 2017 році основні зусилля у військово-патріотичній роботі та культурологічному забезпеченні військ (сил) були зосереджені на підтриманні у особового складу належного морально-психологічного стану під час підготовки та застосування підрозділів у будь-яких умовах обстановки, вшануванні в суспільстві подвигу військовослужбовців – учасників АТО, впровадженні у діяльність Збройних Сил національних історичних та сучасних бойових традицій.

Підсумки військово-патріотичної роботи та культурологічного забезпечення військ (сил) у 2017 р.

Протягом 2017 року спільно з органами державної влади та місцевого самоврядування з нагоди увічнення пам'яті героїв АТО (схема 6.1):

- перейменовано та названо 19 вулиць, 1 населений пункт, 1 проспект, 1 провулок, 1 буксир та 1 потяг;
- встановлено 99 пам'ятних дощок, 9 пам'ятників, 2 меморіальні плити, 6 пам'ятних знаків;

Схема 6.1. Основні заходи військово-патріотичної роботи та культурологічного забезпечення військ (сил) у 2017 р.

У місті Чернівці на Центральному кладовищі відкрито "Алею Слави АТО"

На горі Карачун Донецької області відкрито меморіальний комплекс загиблим воїнам.

У селі Лишня Тернопільської області освячено новостворену каплицю-пантеон героїв АТО.

Навічно зараховано до списків КВЛ ім. Богуна та військової частини спеціального резерву ГУР МОУ імена Героїв України майора Андрія Кизила та генерал-майора Максима Шаповала.

Почесні найменування присвоєно:

- 16-й окремій бригаді армійської авіації – "Броди";
- 48-й інженерній бригаді – "Кам'янець-Подільська";
- 1-й окремій танковій бригаді – "Сіверська";
- 72-й окремій механізованій бригаді – "імені Чорних Запорозжів";
- 24-й окремій механізованій бригаді – "імені короля Данила";
- багатонаціональній бригаді "ЛІТПОЛУКРБРИГ" – "імені Костянтина Острозького";
- окремому полку Президента України – "імені Богдана Хмельницького".

За сприяння Міністерства культури України проведено концерт-презентацію альбому сучасних фронтвих пісень "Пісні війни".

Організовано виступи: вокально-хореографічних ансамблів "Калина", "Україночка", Національного заслуженого академічного українського народного хору імені Григорія Верьовки та багатьох інших.

В інтересах Збройних Сил працювали:

- 1 ансамбль пісні і танцю;
- 3 центри військово-музичного мистецтва;
- 57 військово-музичних підрозділів;
- 1 зразково-показовий оркестр;
- 1 оркестр почесної варти;
- 20 будинків офіцерів, що утворюють творчу базу для проведення заходів морально-психологічного забезпечення у військах (силах).

- відкрито 1 клас-музей, 3 “Алеї Слави”, 1 парк, 2 меморіали, 2 стели, 1 погруддя та 1 каплицю-пантеон героїв АТО;
- зараховано 1 військовослужбовця до списків міської Дошки пошани, 2 військовослужбовців до списків військової частини навічно;
- присвоєно 2 звання “Почесний громадянин міста”, почесні найменування 7 військовим частинам Збройних Сил;
- опубліковано у цивільних та військових друкованих засобах масової інформації більше 1530 аналітичних матеріалів, статей, інтерв’ю про приклади героїзму військовослужбовців та участь особового складу у військово-патріотичних заходах;

Опубліковано у цивільних та військових друкованих засобах масової інформації більше 1530 аналітичних матеріалів, статей, інтерв’ю про приклади героїзму військовослужбовців та участь особового складу у військово-патріотичних заходах

- створено відеофільми, відеоролики, телесюжети, спецрепортажі та радіорепортажі про військовослужбовців-героїв;
- висвітлено понад 400 героїчних вчинків у щоденних Інформаційних бюлетенях, які розповсюджуються у військах (силах), військових навчальних закладах та установах через мережі АСУ ПД “Дніпро” та “Інтернет”.

У 2017 році для особового складу Збройних Сил організовано близько 1700 мистецьких заходів. 20 будинків офіцерів Збройних Сил організували проведення:

- 63 мистецьких турів в районі АТО – 360 концертних виступів;
- 234 концертних виступів на військових полігонах та навчальних центрах;
- 45 творчих виступів у військових госпіталях та лікарнях.
- 30 культурологічних заходів провели волонтерські творчі колективи.

З нагоди відзначення 26-ї річниці Збройних Сил за сприяння Міністерства культури України проведено концерт-презентацію альбому сучасних фронтових пісень “Пісні війни”. Композиції виконували учасники АТО спільно із зірками української естради.

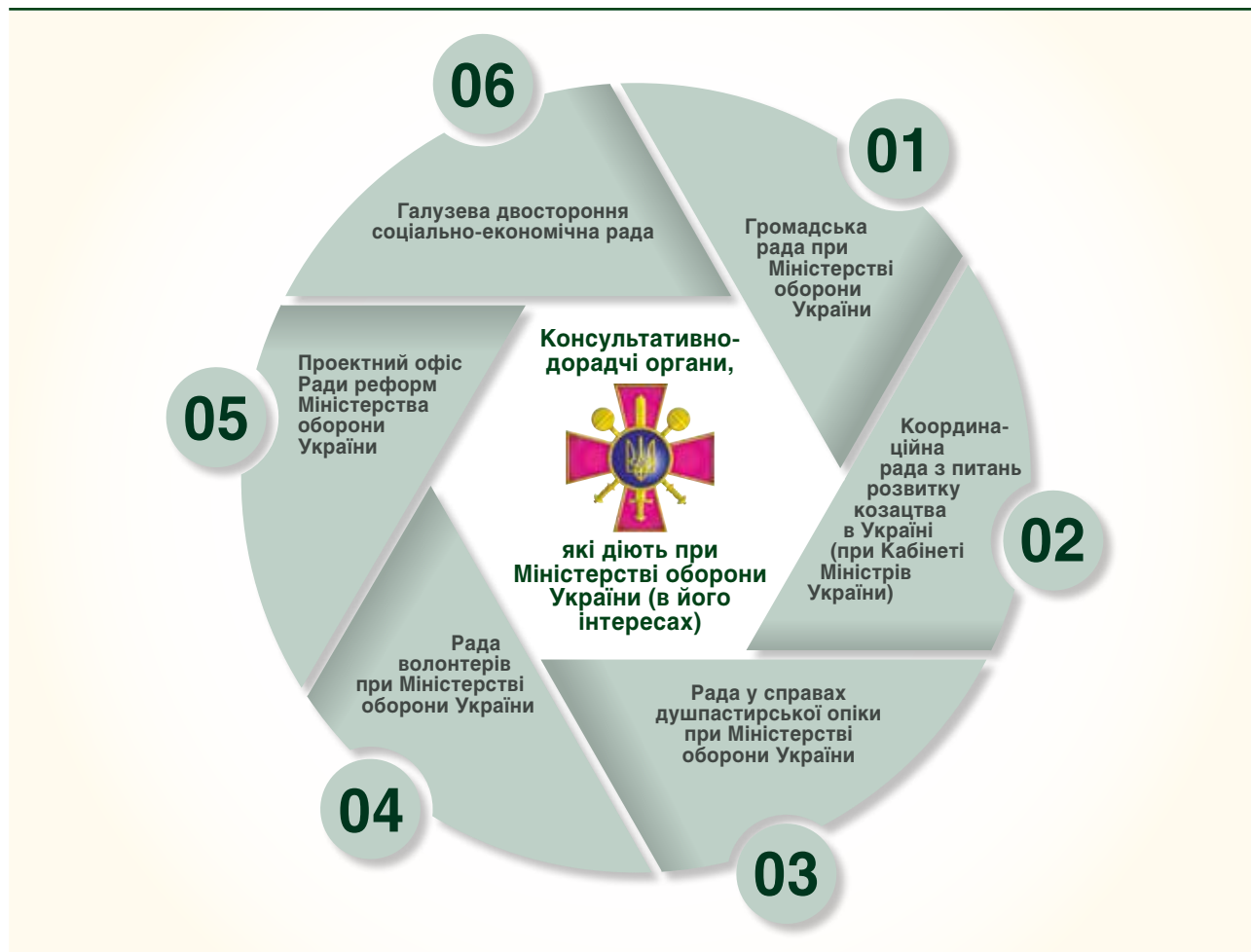
Протягом 2017 р. продовжувався розвиток системи військово-патріотичної роботи та культурологічного забезпечення військ (сил), розширявся спектр їх форм і методів, підвищувалась ефективність заходів з урахуванням набутого досвіду, що створило підґрунтя для удосконалення роботи у 2018 р.

ГРОМАДСЬКА ПІДТРИМКА ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ У 2017 РОЦІ

Громадські заходи на підтримку діяльності Збройних Сил

У 2017 р. в основному завершилося формування системи консультативно-дорадчих органів, діяльність яких спрямовувалася на громадську підтримку Збройних Сил України (схема 6.2).

Схема 6.2. Консультативно-дорадчі органи

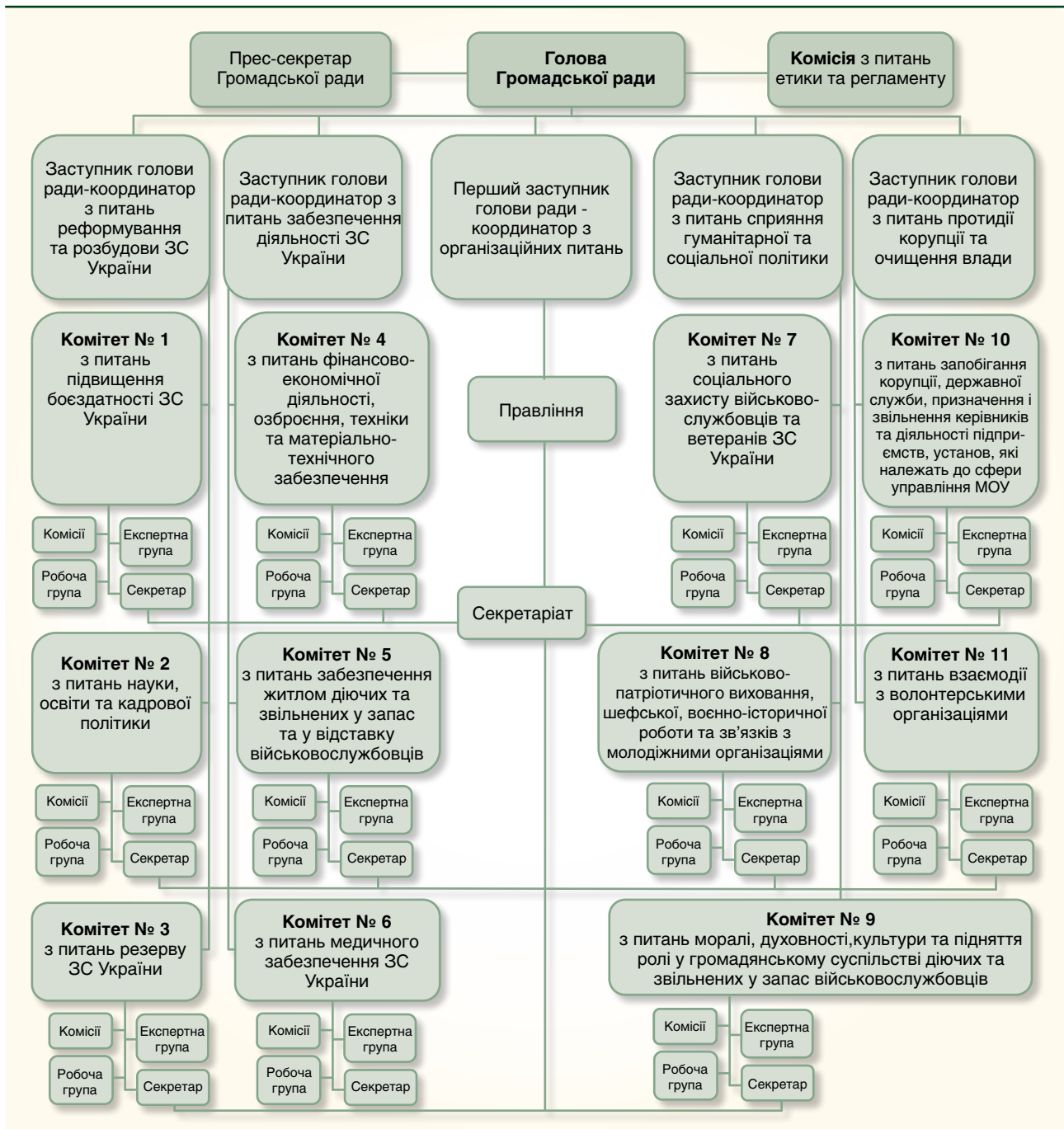

Громадська рада при Міністерстві оборони

Громадська рада при Міністерстві оборони України (схема 6.3) – тимчасовий консультативно-дорадчий орган, утворений для сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики¹.

¹ Постанова Кабінету Міністрів України “Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики” від 03.11.2010 № 996.

Схема 6.3. Структура Громадської ради

Основними завданнями Громадської ради є:

- сприяння реалізації громадянами України конституційного права на участь в управлінні державними справами;
- здійснення громадського контролю за діяльністю Міністерства оборони;
- сприяння врахуванню Міністерством оборони громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

За результатами установчих зборів, що відбулися 24.02.2017, до складу Громадської ради увійшли представники 35 інститутів громадянського суспільства (на підставі рейтингового голосування).

У 2017 р. основні зусилля в питаннях співпраці з інститутами громадянського суспільства спрямовувались на забезпечення участі громадськості в заходах з ре-

лізації державної політики, урахування громадської думки під час прийняття управлінських рішень в оборонному відомстві, надання всебічної допомоги військам (силам), які беруть участь у проведенні АТО.

Під час консультацій з громадськістю у 2017 р. обговорювались такі питання:

- стан виконання в Міністерстві оборони України Державної програми щодо реалізації засад антикорупційної політики в Україні на 2015 – 2017 рр.² та реалізації Антикорупційної програми Міністерства оборони України³;
- виконання заходів з реформування Міністерства оборони та Збройних Сил України, досягнення їх сумісності зі стандартами НАТО;
- стан забезпечення новими зразками озброєння та військової техніки частин і підрозділів Збройних Сил України, що беруть участь в АТО;
- стан житлового забезпечення військовослужбовців, учасників антитерористичної операції, військовослужбовців, звільнених в запас або у відставку, та членів їхніх сімей;
- стан медичного та санаторно-курортного забезпечення військовослужбовців – учасників бойових дій, ветеранів війни, військової служби та членів їх сімей;
- заходи щодо ефективного використання непрофільних активів Міністерства оборони України.

Координаційна рада з питань розвитку козацтва в Україні

Координаційна рада з питань розвитку козацтва в Україні є консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України, утвореним для сприяння забезпеченню координації заходів з розвитку козацтва в Україні.

До складу Координаційної ради (схема 6.4) входять представники 24 інститутів громадянського суспільства, діяльність яких спрямована на відродження козацьких традицій в Україні.

Схема 6.4. Структура Координаційної ради

Голова Координаційної ради – Міністр оборони України, який здійснює керівництво діяльністю Координаційної ради, затверджує персональний склад ради та вносить (у разі потреби) зміни до нього, призначає заступників голови та секретаря. Секретар Ради – Палієв Юрій Володимирович (отаман Міжнародної громадської організації “Реєстрове українське народне козацтво”.

Основні завдання Координаційної ради:

- сприяння забезпеченню координації заходів з розвитку козацтва в Україні;
- аналіз стану розвитку козацтва в Україні, налагодження конструктивного діалогу між органами державної влади та громадськими організаціями, статутна діяльність яких пов'язана з відродженням традицій козацтва в Україні.

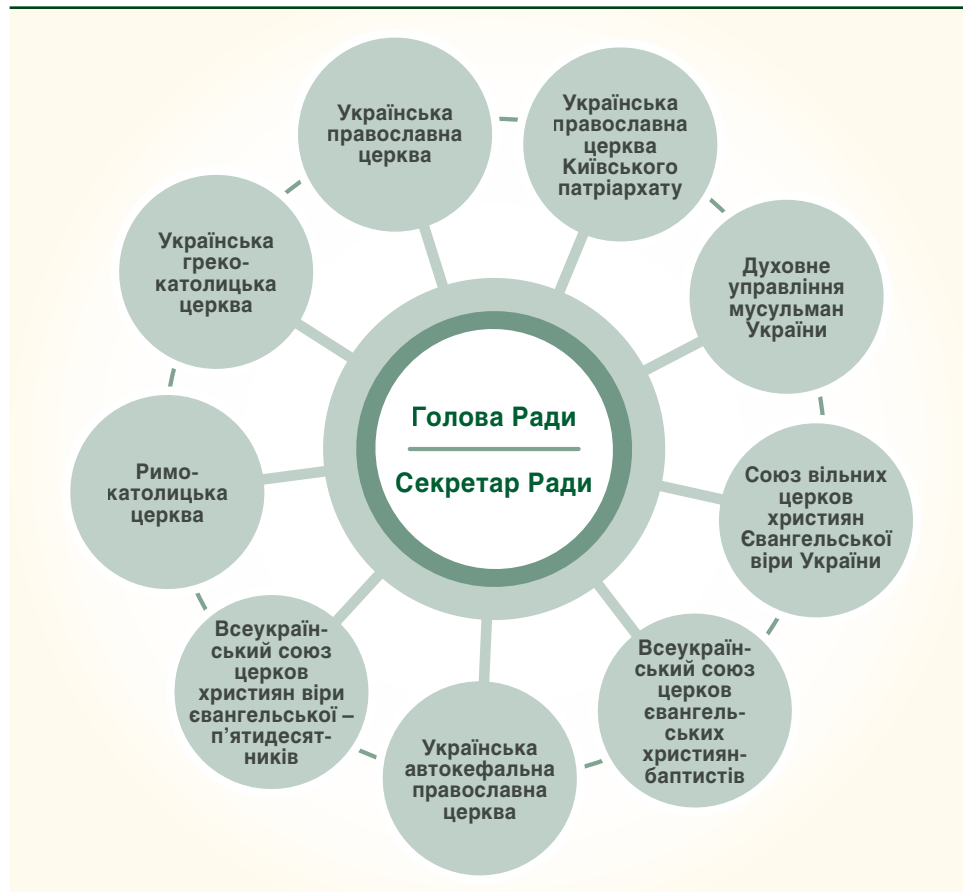
² Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки” від 29.06.2015 № 265.

³ Наказ Міністерства оборони України “Про затвердження Антикорупційної програми Міністерства оборони України на 2017 рік” від 30.05.2017 № 299.

Рада у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України

Рада у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони⁴ – представницький міжконфесійний консультативно-дорадчий орган, який діє на громадських засадах. Створена для координації заходів, пов'язаних із забезпеченням у Збройних Силах вимог законодавства України щодо свободи совісті і віросповідання, участі в обговоренні проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів, підвищення морально-психологічної стійкості та готовності особового складу до захисту Батьківщини (схема 6.5).

Схема 6.5. Структура Ради у справах душпастирської опіки

Кількість церков (конфесій) у Раді не може перевищувати кількість релігійних організацій, які є членами Всеукраїнської ради церков та релігійних організацій.

Церкву (конфесію) представляють у Раді дві особи – відповідальний церкви та його заступник.

Протягом 2017 р. Раду очолював представник Всеукраїнського союзу церков християн віри євангельської – п'ятидесятників пастор Рустам Фаттуллаєв, секретар Ради – представник Української греко-католицької церкви отець Любомир Яворський.

Головою Ради може бути лише представник церкви, відповідальний за взаємодію з Міністерством оборони. Головування в Раді – почергове, строком на рік.

Протягом 2017 р. Раду очолював представник Всеукраїнського союзу церков християн віри євангельської – п'ятидесятників пастор Рустам Фаттуллаєв, секре-

⁴ Положення про Раду у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України, затверджено наказом Міністра оборони України від 17.03.2009 № 115 (із змінами).

тар Ради – представник Української греко-католицької церкви отець Любомир Яворський.

У 2017 р. відбулося вісім засідань Ради. Діяльність Ради проводилася за двома пріоритетними напрямками – формування на багатоконфесійній основі служби військового духовенства (капеланської служби) у військах (силах) та задоволення релігійних потреб військовослужбовців, у тому числі у районах проведення АТО.

Рада волонтерів при Міністерстві оборони України

Рада волонтерів при Міністерстві оборони України – координаційний орган щодо співпраці волонтерських та громадських організацій із Збройними Силами. Безпосередньо виконує функцію громадського контролю за діяльністю та моніторингом виконання програм з реформування Збройних Сил.

Протягом 2017 р. Рада волонтерів спільно з волонтерськими організаціями та органами військового управління продовжила діяльність з поліпшення матеріально-технічного забезпечення військ (сил) речовим майном, комп'ютерним, спеціалізованим і медичним обладнанням, а також сприяла в питаннях психологічної, юридичної та соціальної підтримки військовослужбовців та членів їх сімей.

Протягом червня – липня 2017 р. за ініціативи представників Ради волонтерів був проведений моніторинг восьми навчальних центрів Збройних Сил для встановлення стану справ щодо інструкторів навчальних центрів, визначення укомплектованості та рівня їх індивідуальної підготовленості, мотиваційних чинників, які впливають на проходження особовим складом служби на посадах інструкторського складу.

За результатами моніторингу проведені спільні наради з представниками Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України, опрацьовані проблемні питання та пропозиції щодо їх вирішення, зокрема з питань укомплектованості інструкторами навчальних центрів, забезпечення житловими приміщеннями інструкторсько-викладацького складу, стану впровадження Концепції

підготовки інструкторів, аналізу морально-психологічного стану інструкторсько-викладацького складу, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу тощо.

Спільною робочою групою Генерального штабу Збройних Сил України та Ради волонтерів у серпні 2017 р. для оцінювання ситуації щодо соціально-правового забезпечення та проблем, які впливають на стан морально-бойового духу особового складу, здійснена робоча поїздка до районів проведення АТО. За результатами роботи опрацьовані та надані пропозиції щодо їх комплексної реалізації.

Моніторингова група щодо аналізу ситуації з відновлення будівництва пунктів постійної дислокації під головуванням Головної інспекції Міністерства оборони України провела інспекцію дев'яти пунктів постійної дислокації бригад у різних регіонах України та районах проведення АТО.

Продовжується співпраця з Адміністрацією Президента України з питань:

- надання громадянства для іноземців – добровольців учасників АТО;
- виділення спеціального транспорту для евакуації поранених;
- легалізації транспортних засобів, переданих волонтерами підрозділам Збройних Сил у 2014 – 2015 рр.;
- перенесення судових розглядів та засідань у справах військовослужбовців за межі регіонів проведення АТО;
- створення дієвого громадського контролю в секторі безпеки та оборони;
- інформаційного протистояння російській пропаганді та безпеки інформаційного простору;
- територіальної оборони;
- соціальних питань та фінансового забезпечення військовослужбовців тощо.

Продовжується надання допомоги з питань створення єдиної автоматизованої системи управління військ (сил), системи медичного забезпечення, психологічної допомоги військовослужбовцям та членам їх сімей, колишнім військовополоненим, розроблення невідкладних нормативно-правових актів щодо забезпечення життєдіяльності Збройних Сил України.

Проектний офіс реформ Міністерства оборони України

У рамках реалізації спільного проекту Міністерства оборони та Координатора проектів ОБСЄ в Україні “Допомога Україні в посиленні демократичного контролю над Збройними Силами України” Проектний офіс реформ брав участь у підготовці проекту Концепції посилення демократичного контролю над Збройними Силами та обговоренні її з військовими експертами та громадянським суспільством.

Команда медичного напрямку веде проекти щодо реформування медичної служби Збройних Сил. Замість двох органів управління ініційовано створення Головного військово-медичного управління, побудованого за принципами медичного забезпечення НАТО.

Команда медичного напрямку веде проекти щодо реформування медичної служби Збройних Сил. Замість двох органів управління ініційовано створення Головного військово-медичного управління, побудованого за принципами медичного забезпечення НАТО. При Кабінеті Міністрів України за ініціатииви Міністерства охорони здоров'я України та Проектного офісу реформ почав функціонувати Координаційний центр для створення єдиного медичного простору.

Про Проектний офіс реформ

Проектний
Офіс Реформ

Проектний офіс реформ – постійно діючий консультативно-дорадчий орган, створений наказом Міністерства оборони України

МЕТА ДІЯЛЬНОСТІ ПОР

сприяння реалізації системних реформ Збройних Сил України шляхом

- **ініціювання/участі у процесах** формування бачення окремих напрямків реформи відповідно до СОБ, розробки рішень та концепцій, просування рішень та реалізації концепцій, їх моніторингу і підтримки
- **ініціювання/управління/реалізації** окремих проектів і ініціатив

Ключові факти:

- Створений в серпні 2015 року
- Команда – понад 25 постійних консультантів
- 6 експертів є співсекретарями Підкомітетів Комітету реформ
- Беруть участь в роботі 16 робочих груп Комітету реформ
- 5 експертів працюють в рамках діяльності БОКК
- Понад 15 основних ініціатив

Створено 205 навчальний центр тактичної медицини, запроваджено військово-облікову спеціальність бойового медика взводу та роти, розроблено зразки медичного оснащення для медиків, відбувся перший випуск бойових медиків. У Міністерстві оборони схвалено проект Проектного офісу реформ щодо формування експериментального евакуаційного підрозділу та Центру управління (координації) медичною евакуацією Збройних Сил. Розпочато реорганізацію медичної служби бригадного рівня.

У рамках співпраці з Агенцією НАТО з підтримки та постачання були укладені угоди про співробітництво. Міністерство оборони України отримало дозвіл на здійснення оплати за товари та послуги в Агенції та доступу до її баз даних. Це дало змогу Міністерству оборони самостійно, без посередників закуповувати товари та послуги, зокрема ті, яких немає в Україні, що призвело до зниження корупційних ризиків, скорочення рівня витрат та термінів отримання товарів і послуг.

У рамках співпраці з Агенцією НАТО з підтримки та постачання були укладені угоди про співробітництво. Міністерство оборони України отримало дозвіл на здійснення оплати за товари та послуги в Агенції та доступу до її баз даних. Це дало змогу Міністерству оборони самостійно, без посередників закуповувати товари та послуги, зокрема ті, яких немає в Україні, що призвело до зниження корупційних ризиків, скорочення рівня витрат та термінів отримання товарів і послуг.

Спільна ініціатива Проектного офісу реформ та Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського щодо створення Школи оборонного менеджменту для реформування сектору безпеки і оборони України через розвиток професійної підготовки фахівців була включена до Програми Україна – НАТО з професійного розвитку на 2017 – 2021 рр.

У рамках реформування системи харчування найважливішими здобутками стали затвердження Концепції реформування системи продовольчого забезпечення Збройних Сил.

Функціонування консультативно-дорадчих органів при Міністерстві оборони України у 2017 р. було спрямовано на забезпечення громадського контролю над діяльністю Збройних Сил України, дотримання вимог нормативно-правових актів щодо запобігання та протидії корупції, проведення громадської експертизи нормативно-правових актів, що розробляються в оборонному відомстві, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики у військовій сфері.

ЗАДОВОЛЕННЯ ДУХОВНИХ ПОТРЕБ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

У 2017 р. у Збройних Силах України створено службу військового духовенства (капеланську службу)⁵.

Створення служби військового духовенства відбувалося у два етапи⁶.

На першому етапі (до 1 червня 2017 р.) введено 67 посад військових священників (капеланів) у визначених бойових бригадах Сухопутних військ, Повітряних та Військово-Морських Сил, Високомобільних десантних (Десантно-штурмових) військ Збройних Сил України і медичних закладах Міністерства оборони, де проходять лікування та реабілітацію учасники бойових дій.

На другому етапі (до 30 грудня 2017 р.) додатково було введено ще 35 посад військових священників (капеланів) у визначених військових частинах до рівня окремого батальйону.

Загалом для священнослужителів було введено 102 посади, з яких 96 – безпосередньо у військових частинах Збройних Сил (таблиця 6.1).

Таблиця 6.1. Розподіл посад військових священників, осіб

Заходи	Усього	По видах Збройних Сил				А0139	МОУ
		СВ	ПС	ВМС	ВДВ (ДШВ)		
Введено посад	102	60	14	9	12	1	6

До складу служби військового духовенства (капеланської служби) увійшли представники 6 церков (конфесій) – Української православної церкви Київського патріархату, Української православної церкви, Української греко-католицької церкви, Всеукраїнського союзу церков євангельських християн-баптистів, Української вільної церкви християн євангельської віри, Всеукраїнського союзу церков християн віри євангельської – п'ятидесятників.

До складу служби військового духовенства (капеланської служби) увійшли представники 6 церков (конфесій) – Української православної церкви Київського патріархату, Української православної церкви, Української греко-католицької церкви, Всеукраїнського союзу церков євангельських християн-баптистів, Української вільної церкви християн євангельської віри, Всеукраїнського союзу церков християн віри євангельської – п'ятидесятників (схема 6.6).

Функціонування служби ґрунтується на принципах державного сприяння розвитку релігійної самобутності, добровільної участі військовослужбовців у богослужіннях, релігійних обрядах та інших заходах релігійної опіки, рівності всіх конфесій у задоволенні релігійних потреб віруючих.

З 20 листопада по 1 грудня 2017 р. проведено перший базовий курс підготовки військових священників (капеланів) на базі Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (м. Львів), до якого було залучено 27 військових священників (капеланів).

⁵ Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах, Національній гвардії, Державній спеціальній службі транспорту та Державній прикордонній службі" (із змінами) від 02.07.2014 № 677-р.

⁶ Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах України" від 14.12.2016 № 685, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05.01.2017 за № 10/29878.

Схема 6.6. Структура служби військового духовенства (капеланської служби) у Збройних Силах

Діяльність служби військового духовенства (капеланської служби) дає змогу задовольнити релігійні потреби військовослужбовців, працівників Збройних Сил України та членів їх сімей, сприяє забезпеченню їх конституційного права на свободу світогляду і віросповідання.

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Демократичне суспільство, яке сьогодні будує Україна, надає рівні права для чоловіків і жінок у реалізації своїх можливостей – це стосується й питань життєдіяльності Збройних Сил України.

Упровадження гендерних принципів у військах (силах) – це цілеспрямована, системна, багатовекторна діяльність Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України щодо удосконалення моделі взаємин між чоловіками і жінками у сучасній українській армії, якій має бути властива гендерно-чутлива організаційна культура та комфортні умови військової діяльності для військовослужбовців обох статей.

Особливістю гендерної політики у Збройних Силах України є розв'язання проблеми гендерної рівності в інституційно-оптимальних для збереження обороноздатності держави формах.

Для реалізації заходів Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2020 року⁷ у 2017 р. у Міністерстві оборони та Збройних Силах України збільшено представництво жінок.

Збільшення чисельності військовослужбовців-жінок є одним з показників планомірного впровадження гендерної політики в діяльність Збройних Сил України. Для жінок стали доступними близько 300 посад солдатського, сержантського і старшинського складу, у тому числі і “бойові” (водій, гранатометник, заступник командира розвідувальної групи, командир бойової машини піхоти, кулеметник, снайпер, стрілець тощо).

Орієнтовна кількість посад, на які дозволяється призначати військовослужбовців-жінок, становить понад 90 тис. (до внесення змін – близько 38 тис.).

У Збройних Силах України проходять військову службу і працюють понад 55 тис. жінок (що складає близько 22% від загальної чисельності осо-

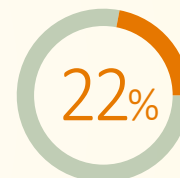

⁷ Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2020 року” від 24.02.2016 № 113-р.

бового складу), з них близько 24 тис. – військовослужбовці (близько 11% від загальної чисельності військовослужбовців), у тому числі близько 3 100 офіцерів, 5 300 осіб сержантського і старшинського складу, 15 300 солдатів, 600 курсантів та 31 тис. цивільного персоналу.

У Збройних Силах України проходять військову службу і працюють понад 55 тис. жінок (що складає близько 22% від загальної чисельності особового складу), з них близько 24 тис. – військовослужбовці (близько 11% від загальної чисельності військовослужбовців), у тому числі близько 3 100 офіцерів, 5 300 осіб сержантського і старшинського складу, 15 300 солдатів, 600 курсантів та 31 тис. цивільного персоналу.

Показник кількості військовослужбовців-жінок у Збройних Силах України відповідає середнім статистичним даним збройних сил інших держав, а саме: Франція – понад 22%, Канада – понад 15%, Іспанія – понад 14%, Велика Британія – близько 10%, Німеччина – понад 10%.

Військовослужбовці-жінки можуть призначатися на всі офіцерські посади, крім тих, що запроваджені чинним законодавством до особливих вимог охорони праці, пов'язаних з охороною репродуктивного здоров'я.

Активне залучення жіноцтва у військовій сфері відкриває нові можливості, оскільки таким чином використовується максимально ефективно людський ресурс країни, долається соціальна несправедливість щодо розподілу владних повноважень в соціумі, відкриваються можливості для більш збалансованого розпорядження матеріальними ресурсами держави, що, у свою чергу, знижує рівень конфліктності в суспільстві.

Рівні можливості для військовослужбовців-чоловіків та військовослужбовців-жінок, у тому числі щодо можливості розвитку військової кар'єри, сьогодні є одним з пріоритетів військового керівництва.

Урахування гендерної складової у процесі функціонування та розвитку Збройних Сил сприятиме підвищенню ефективності їх діяльності.

Формування гендерно збалансованих Збройних Сил через розвиток ефективної гендерної політики є не лише однією з умов наближення України до європейського суспільства, а й внутрішньою потребою сучасного українського війська.

Формування гендерно збалансованих Збройних Сил через розвиток ефективної гендерної політики є не лише однією з умов наближення України до європейського суспільства, а й внутрішньою потребою сучасного українського війська.

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Фактором успішного виконання військовослужбовцями Збройних Сил України завдань за призначенням, у тому числі під час проведення АТО, є забезпечення високого рівня мотивації громадян до проходження військової служби, складовою якої є належний рівень соціальних гарантій для військовослужбовців та членів їх сімей. Підвищення рівня соціального захисту військовослужбовців залишаються пріоритетним питанням у діяльності Міністерства оборони України.

Грошове забезпечення військовослужбовців

У 2017 р. видатки за фондом грошового забезпечення становили 30,3 млрд грн, що на 2,7 % більше, ніж у 2016 р.

Діаграма 6.1. Розміри винагороди за безпосередню участь в АТО

Розміри винагороди за безпосередню участь в АТО⁸ становили:

з 1 січня 2017 р.:

- на лінії бойового зіткнення на глибину ротних опорних пунктів першого ешелону – 6 000 грн;
- в інших місцях дислокації в межах визначеного району АТО – 2 400 грн;

з 1 квітня 2017 р.:

- на лінії бойового зіткнення на глибину ротних опорних пунктів першого ешелону – 7 500 грн;
- в інших місцях дислокації в межах визначеного району АТО – 3 500 грн;

з 1 серпня 2017 р.:

- на лінії бойового зіткнення на глибину ротних опорних пунктів першого ешелону – 10 000 грн;
- в інших місцях дислокації в межах визначеного району АТО – 4 500 грн (діаграма 6.1).

Крім того, військовослужбовцям, які беруть безпосередню участь в АТО, передбачено збільшення винагороди:

- за успішне виконання завдання – від 60 900 до 365 400 грн, виплачується на з'єднання, окрему військову частину, установу;
- за знищену (захоплену) техніку – від 12 180 до 243 600 грн, розподіляється між військовослужбовцями, які беруть безпосередню участь у знищенні (захопленні) техніки, в залежності від їх особистого внеску;

У 2017 р. виплачено:

- 328,6 млн грн допомоги сім'ям 467 загиблих військовослужбовців та 1 176,7 млн грн – 5 786 пораненим військовослужбовцям та інвалідам.

328,6
млн грн
1176,7
млн грн

- за безпосередню участь в бойових діях – 1 000 грн за кожен день такої участі.

У 2017 р. виплачено:

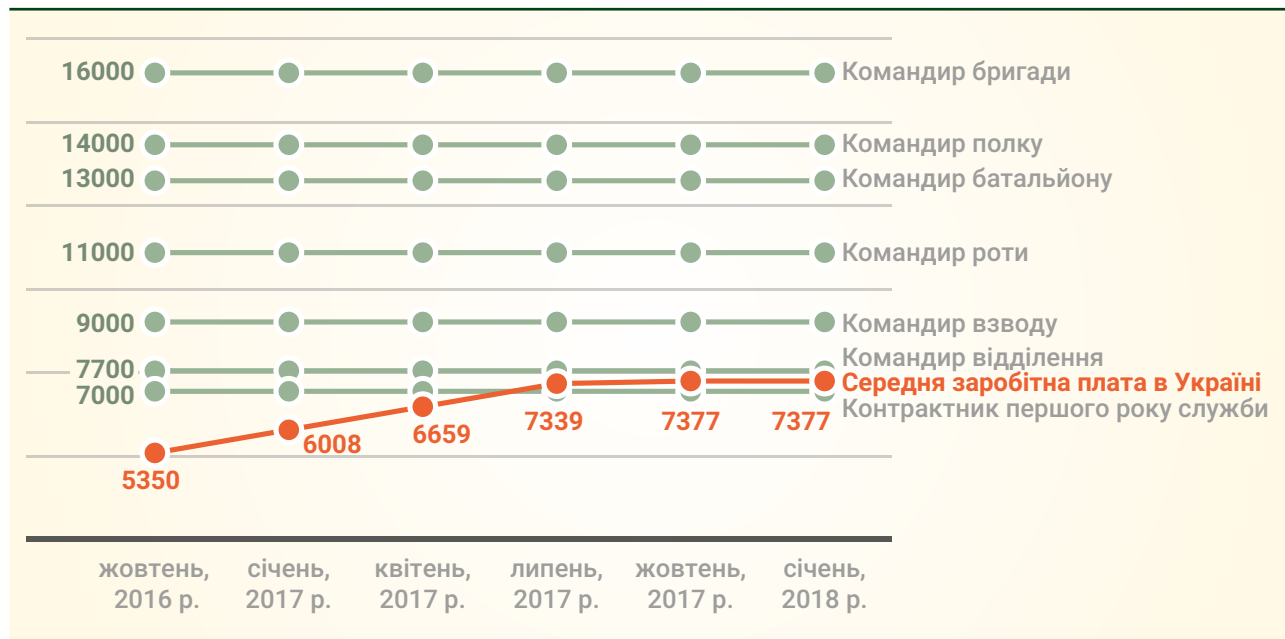
- 328,6 млн грн допомоги сім'ям 467 загиблих військовослужбовців та 1 176,7 млн грн – 5 786 пораненим військовослужбовцям та інвалідам.

Обсяги фінансування Збройних Сил у 2017 р. дали змогу повною мірою здійснити виплату:

- щомісячного грошового забезпечення (таблиця 6.2, діаграма 6.2);

⁸ Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Інструкції про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Збройних Сил України за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду" від 10.02.2016 № 67.

Діаграма 6.2. Рівень місячного грошового забезпечення військовослужбовців ЗСУ (за типовими посадами у військовій ланці Сухопутних військ) та середньої заробітної плати у 2016 – 2017 роках

- винагороди за безпосередню участь в АТО;
- грошової допомоги для оздоровлення;
- інших обов'язкових одноразових виплат;
- матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань 80% особового складу.

Таблиця 6.2. Середні розміри місячного грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил у 2017 р.

Типова посада	Розмір місячного грошового забезпечення, грн		
	Військової ланки	Десантно-штурмових військ та морської піхоти	Сил спеціальних операцій
Командир бригади (полковник)	16 000	17 000	–
Командир полку (полковник)	14 000	14 900	15 600
Командир батальйону (підполковник)	13 000	13 900	14 700
Командир роти (капітан)	11 000	13 300	14 200
Командир взводу (лейтенант)	9 000	10 500	11 700
Командир відділення (мол. сержант)	7 700	9 300	10 700
Стрелець (солдат)	7 100	8 300	10 000

Забезпечення житлом військовослужбовців та членів їх сімей, у тому числі постійним та службовим житлом

Кабінет Міністрів України затвердив розподіл коштів для будівництва (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України у 2017 р.⁹, Міністерством оборони затверджено відповідний Перелік житлових об'єктів.¹⁰

⁹ Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про розподіл коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою 2101190 "Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України" на 2017 рік" від 29.03.2017 № 214-р.

¹⁰ Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Переліку житлових об'єктів, які передбачається фінансувати у 2017 році за рахунок коштів бюджетної програми КПКВ 2101190 "Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України" від 22.05.2017 № 277 (зі змінами).

Діаграма 6.3. Фінансування будівництва житлової програми Міністерства оборони України у 2017 р., млн грн

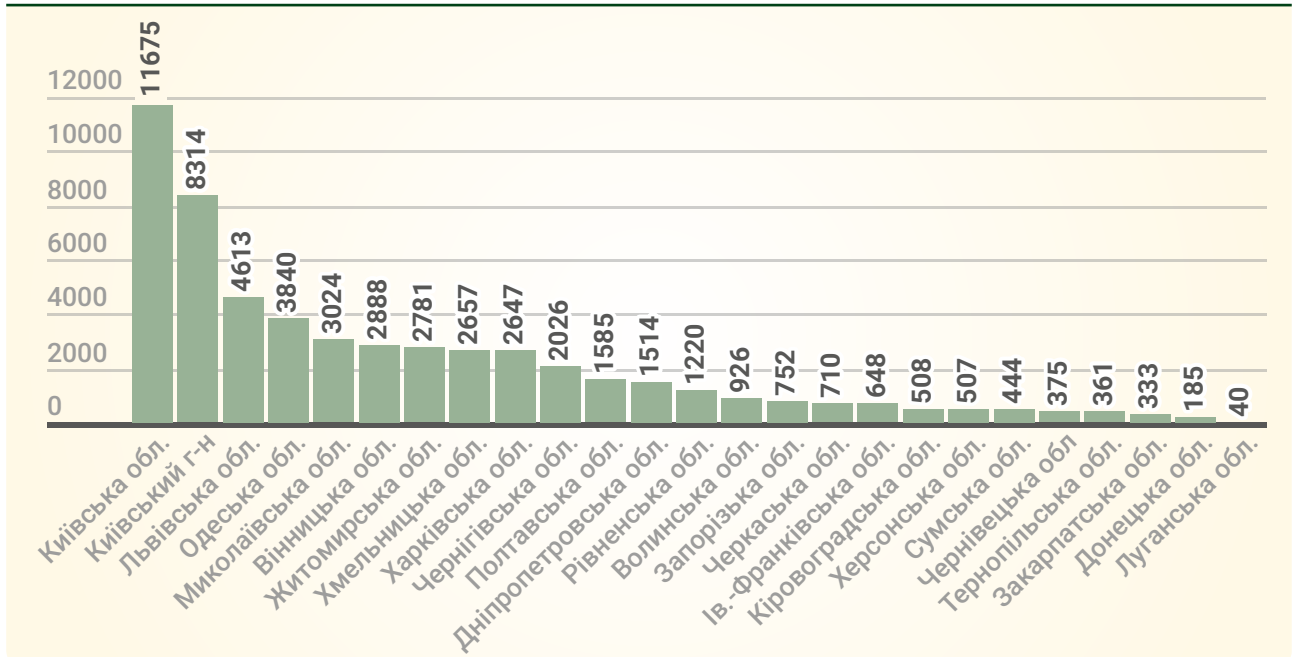

На будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України та членів їх сімей Міністерству оборони України надійшло 691,1 млн грн, у тому числі за загальним фондом – 600,0 млн грн, за спеціальним фондом – 91,1 млн грн (діаграма 6.3).

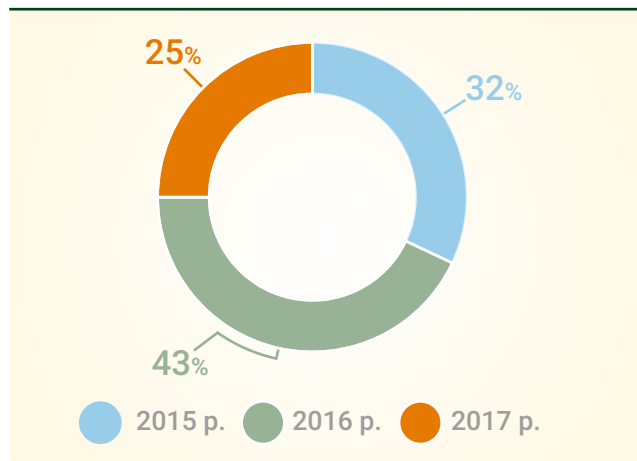
На квартирному обліку в гарнізонах Збройних Сил перебуває близько 46,3 тис. військовослужбовців (діаграма 6.4).

Протягом останніх трьох років забезпечено житлом та грошовою компенсацією за належне для отримання житло 3 499 сімей військовослужбовців Збройних Сил (діаграма 6.5), у тому числі:

Діаграма 6.4. Кількість військовослужбовців та осіб, звільнених з військової служби в запас, або у відставку, що перебувають на квартирному обліку в гарнізонах Збройних Сил України

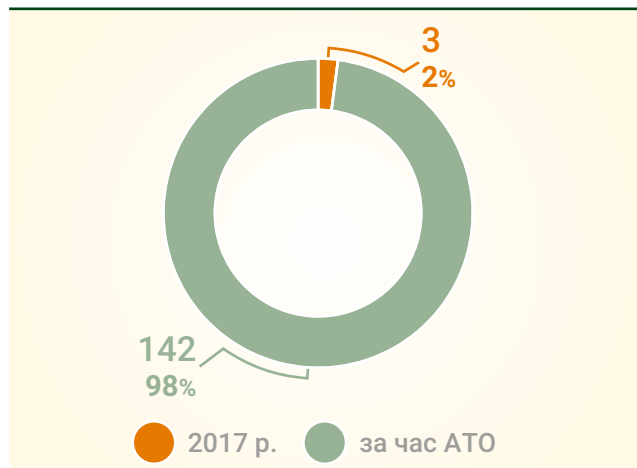
Діаграма 6.5. Забезпечення житлом військовослужбовців у 2015 – 2017 рр

Діаграма 6.6. Забезпечення житлом військово-вслужбовців – учасників АТО у 2017 році

Діаграма 6.7. Забезпечення житлом сімей військовослужбовців, загиблих в ході АТО

- 1 494 сім'ї отримали службові квартири;
- 1 308 сімей отримали постійні квартири;
- 697 сім'ям виплачено грошову компенсацію за належне для отримання жиле приміщення.

У 2017 р. з фондів Міністерства оборони України забезпечено житлом 494 учасника АТО (діаграма 6.6), у тому числі 15 військовослужбовців, що отримали поранення.

Протягом усього часу проведення АТО з фондів Міністерства оборони отримали житло 1238 учасників, у тому числі 54 військовослужбовці, що отримали поранення.

Усього під час проведення АТО з різних джерел забезпечено житлом 142 сім'ї загиблих військовослужбовців (діаграма 6.7).

У 2017 р. з різних джерел надходження забезпечено житлом три сім'ї загиблих військовослужбовців, які брали безпосередню участь в АТО, з них з фондів Міністерства оборони – дві сім'ї, за рахунок коштів держбюджету, виділених відповідно до рішення Уряду,¹¹ – одна сім'я.

Крім того, питання житлового забезпечення сімей військовослужбовців, загиблих в ході АТО, вирішуватиметься шляхом виділення до 20 % житла, збудованого (придбаного) за рахунок коштів Держбюджету та інших передбачених законодавством джерел.

Створення фонду службового житла для розміщення військовослужбовців військової служби за контрактом

Відповідно до розподілу видатків Міністерства оборони на 2017 р. на переобладнання казарм за бюджетною підпрограмою "Забезпечення призову (прийняття) на військову службу, підготовка військовослужбовців за контрактом" надійшло 35,25 млн грн.

¹¹ Постанова Кабінету Міністрів України "Питання забезпечення житлом сімей загиблих військовослужбовців, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, а також інвалідів I-II групи з числа військовослужбовців, які брали участь у зазначеній операції, та потребують поліпшення житлових умов" від 19.10.2016 № 719.

За рахунок цих коштів переобладнано казарму у м. Рівне місткістю 110 ліжко-місць, розроблено проектно-кошторисну документацію на переобладнання казарми у м. Очаків місткістю 144 ліжко-місць та проводиться ремонтні роботи з реконструкції будівлі у м. Одеса. Завершення робіт планується у 2018 р. відповідно до фактичних асигнувань на вказані заходи.

Міністерству оборони України за бюджетною підпрограмою “Видатки для Міністерства оборони України на реалізацію заходів щодо підвищення обороноздатності і безпеки держави” надано¹² фінансовий ресурс у сумі 1 000,0 млн грн на будівництво 91 казарми поліпшеного планування для забезпечення житловими приміщеннями 11 375 військовослужбовців військової служби за контрактом.

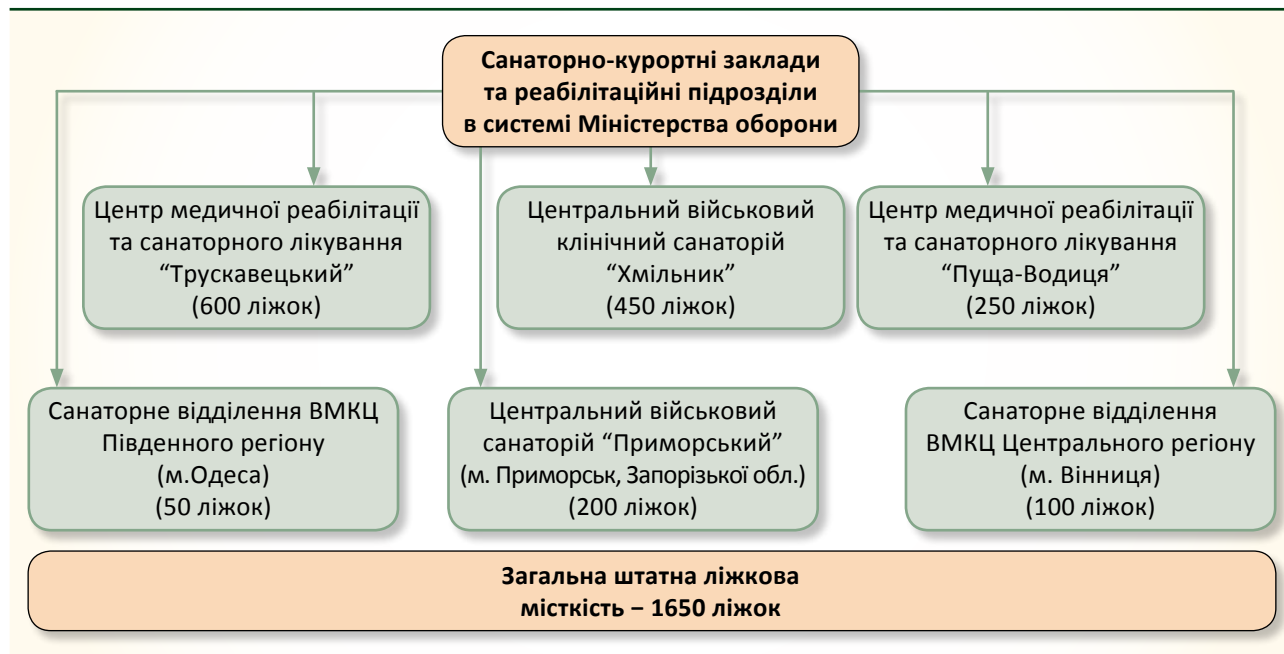
У 2017 р. виконано роботи з інженерних вишукувань та розроблено проектно-кошторисну документацію на будівництво типових житлових комплексів.

Медичне забезпечення військовослужбовців

На медичному забезпеченні у закладах охорони здоров'я Міністерства оборони України перебуває близько 1,2 млн осіб, із них військовослужбовців та працівників ЗСУ – близько 250 тис., пенсіонерів Міністерства оборони України (ветеранів військової служби, ветеранів війни, учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та інших) – близько 365 тис., членів сімей військовослужбовців та пенсіонерів Міністерства оборони України – 585 тис. осіб.

Для санаторно-курортного лікування, проведення медичної та медико-психологічної реабілітації військовослужбовців та інших пільгових категорій у підпорядкуванні Міністерства оборони України функціонує 4 санаторно-курортних заклади та 2 санаторних відділення у складі Військово-медичних клінічних центрів Центрального та Південного регіонів, загальна штатна ліжкова місткість яких становить 1650 ліжок (схема 6.7).

Схема 6.7. Санаторно-курортні заклади Міністерства оборони

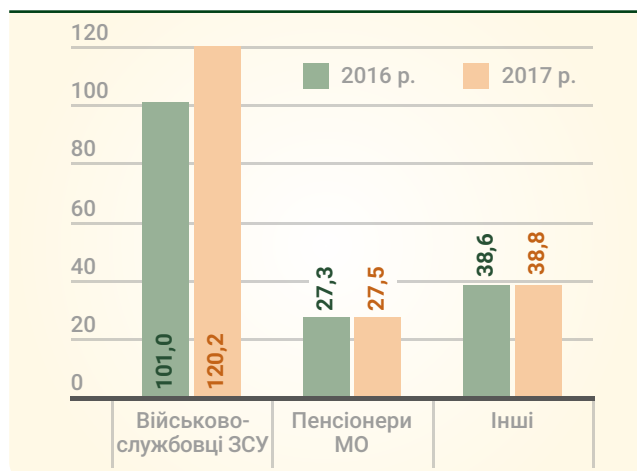
У 2017 р. додатково було створено санаторне відділення Військово-медичного клінічного центру Південного регіону (смт. Затока Одеської області) на 50 ліжок.

¹² Указ Президента України “Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 10 липня 2017 року “Про невідкладні заходи щодо фінансування потреб національної безпеки і оборони України у 2017 році” від 11.07.2017 № 183/2017.

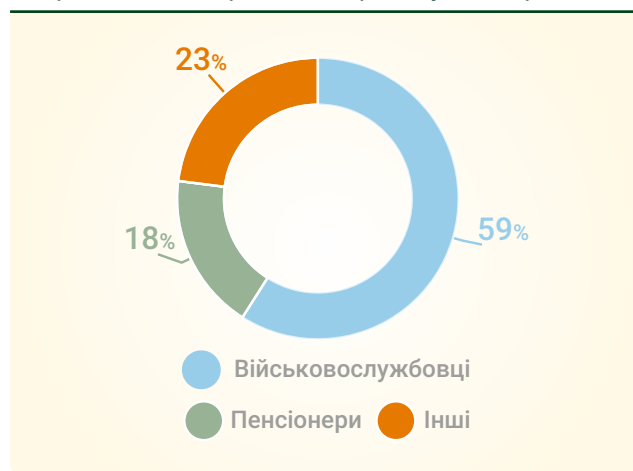

Для проведення стаціонарного лікування, санаторно-курортного лікування, медичної та медико-психологічної реабілітації заклади охорони здоров'я Міністерства оборони України у 2017 р. загалом відвідало 186, 5 тис. осіб, 59 % з яких – військовослужбовці (діаграми 6.8, 6.9, 6.10).

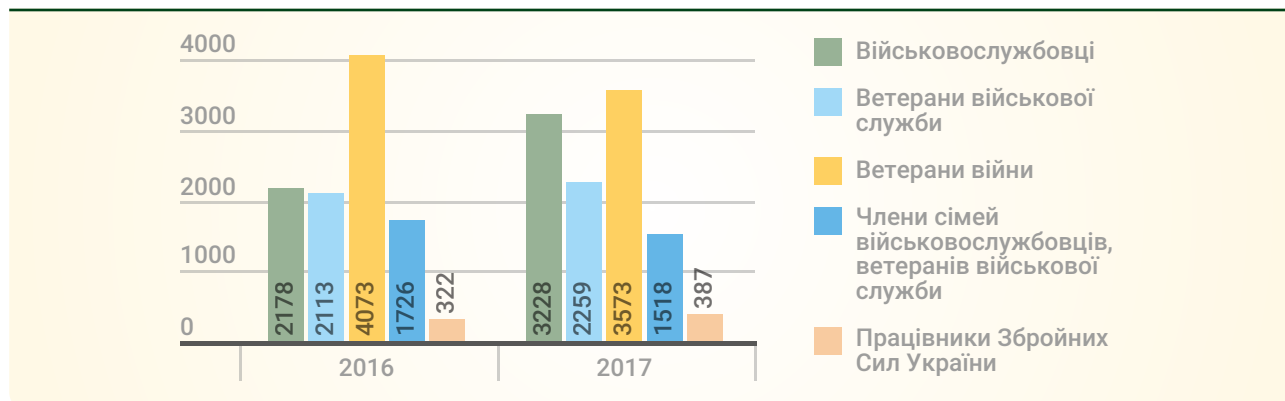
Діаграма 6.8. Кількість осіб, які пройшли стаціонарне лікування у 2016 – 2017 роках, тис. осіб

Діаграма 6.9. Соціальна структура пацієнтів, які пройшли лікування у закладах охорони здоров'я Міністерства оборони у 2017 році

Діаграма 6.10. Кількість осіб, що пройшли лікування та оздоровлення у центрах медичної реабілітації та санаторного лікування (санаторіях) ЗС України у 2016 – 2017 рр., осіб

Наявні сили і засоби закладів охорони здоров'я в системі Міністерства оборони дозволяють надавати медичну допомогу, проводити реабілітаційні заходи військовослужбовцям Збройних Сил, ветеранам військової служби, ветеранам війни, членам їх сімей, працівникам Збройних Сил в повному обсязі та на сучасному рівні.

Продовольче та речове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил

Продовольче забезпечення військовослужбовців Збройних Сил у районах проведення АТО здійснюється шляхом забезпечення продуктами харчування суб'єктами господарювання за встановленими нормами (таблиці 6.3 – 6.5)¹³, з видачею додаткових продуктів¹⁴. Запроваджено заміну в польових умовах свіжих продуктів на консервовані, якщо неможливо забезпечити їх зберігання та дотримання вимог технології первинної обробки та приготування з них їжі.

Таблиця 6.3. Норма №1 – загальновійськова та прим. 3 до норми №2 – льотна

Найменування продукту	Кількість на 1 людину на добу за нормою №1, грамів	Додатково на 1 людину на добу за прим. 3 до №2, грамів	Усього на добу, грамів
Хліб із суміші борошна житнього обдирного і пшеничного I сорту	300		300
Хліб із борошна пшеничного I сорту	350		350
Булочка із борошна пшеничного I сорту	70		70
Печиво	–	50	50
Борошно пшеничне другого сорту	15		15
Крупи різні	120		120
Макаронні вироби	40		40
М'ясо	250	125	375
Риба	150		150
Сало-шпик	50		50
Мед натуральний або джем	20		20
Жири тваринні топлені, маргарин	15		15
Олія	25		25
Сир сичужний твердий	20		20
Масло	30	20	50
Молоко незбиране згущене з цукром (та замість 100 г молока незбираного)	–	40	40
Яйця курячі, штук (на тиждень)	2	3	5
Цукор	70	10	80
Сіль, сіль йодована	25		25
Чай	1,2	1	2,2

¹³ Постанова Кабінету Міністрів України "Про норми харчування військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань та Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, поліцейських, осіб рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції Державної фіскальної служби, осіб рядового, начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту" від 29.03.2002 № 426. (зі змінами).

¹⁴ Постанова Кабінету Міністрів України "Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству фінансів на 2014 рік, та виділення коштів з резервного фонду державного бюджету" від 04.06.2014 № 158 (зі змінами).

Найменування продукту	Кількість на 1 людину на добу за нормою №1, грамів	Додатково на 1 людину на добу за прим. 3 до №2, грамів	УСЬОГО на добу, грамів
Лавровий лист	0,2		0,2
Перець	0,3		0,3
Гірчичний порошок	0,3		0,3
Оцет	1		1
Томат-паста	6		6
Картопля і овочі, усього:	900		900
у тому числі: картопля	600		600
капуста	130		130
буряки	30		30
морква	50		50
цибуля	50		50
огірки, помідори, зелень	40		40
Сухофрукти	20		20
або соки фруктові (плодово-ягідні)	100		100
Полівітамінний препарат типу "Гексавіт" (видається з 15.03 по 15.06), драже	1		1
Вода питна бутильована, л*	1,5		1,5

* - у разі перебування в польових умовах (в таборах, на навчаннях, маневрах) з 1 червня по 1 вересня та під час виконання завдань в зоні проведення АТО незалежно від пори року – 3 л води питної бутильованої.

Таблиця 6.4. Норма № 10 – повсякденний набір сухих продуктів*

Найменування продукту	Кількість на 1 людину на добу, грамів
Галети з борошна пшеничного першого сорту	300
Консерви м'ясні (сніданки м'ясні вищого сорту)	325
Консерви м'ясні (паштети печінкові)	100
Консерви м'ясо-рослинні (каші з м'ясом в асортименті)	650
Мед натуральний	40
Цукор	90
Кава розчинна	2
Чай чорний натуральний	4
Серветки паперові, штук	3
Серветки гігієнічні, штук	3

* – у разі перебування в польових умовах (в таборах, на навчаннях, маневрах) та під час виконання завдань в районі проведення АТО незалежно від пори року додатково видається 1,5 л води питної бутильованої на одну особу на добу, а в період з 1 червня по 1 вересня – 3 л води питної бутильованої.

Враховуючи досвід проведення АТО, Міністерством оборони розроблено новітні добові польові набори продуктів – норма №15.

Нові раціони у наборах продуктів з готовими стравами у зручному пакуванні з безпалуменевим розігрівачем дозволяють забезпечити харчування військовослужбовців більш ніж на три доби.

Таблиця 6.5. Норма № 15 – добовий польовий набір продуктів

Найменування продукту	Раціон сніданку/ вечері, <i>грамів</i>	Раціон обіду, <i>грамів</i>	Кількість на 1 людину на добу, <i>грамів</i>
Галети з борошна пшеничного першого сорту	50/50	50	150
Сухарі з борошна пшеничного першого сорту або з борошна житнього оббивного	0/50	50	100
Готова до вживання перша страва (борщ з м'ясом або супи з м'ясом в асортименті) в реторт-упаковці		500	500
Готова до вживання друга страва (каші з м'ясом або овочі з м'ясом в асортименті) в реторт-упаковці	350/350	350	1050
Кава розчинна	2/0		2
Чай	0/2	2	4
Цукор	10/10	10	30
Мед натуральний	0/20		20
Джем фруктовий (в асортименті)		20	20
Перець чорний мелений		0,3	0,3
Сіль	1/1	1	3
Ложка столова пластикова одноразова, штук	1/1	1	3
Серветка паперова, штук	1/1	1	3
Серветка гігієнічна волога, штук	1/1	1	3

* – до кожного раціону (сніданку, обіду, вечері) додатково видається бутельована питна вода з розрахунку 0,5 л на раціон незалежно від пори року, а в період з 1 червня по 1 вересня – по 1 л.

Для осіб, які безпосередньо беруть участь в АТО, до норми додатково включається:

- 30 г сухофруктів (в асортименті), 35 г шоколаду чорного (какао не менше 56%), одна гумка жувальна, один безполумєневий нагрівач їжі- до раціону сніданку;
- одна гумка жувальна, один безполумєневий нагрівач їжі- до раціону обіду;
- 200 г готової до вживання м'ясної страви (м'ясо тушковане яловичини вищого сорту, м'ясо тушковане свинини безсортове) в реторт-упаковці, одна гумка жувальна, один безполумєневий нагрівач їжі, 2 г кави розчинної, 10 г цукру- до раціону вечері.

З 2017 р. у Збройних Силах України запроваджено систему харчування за Каталогом продуктів¹⁵.

Каталог продуктів – асортимент продуктів харчування, де кожен продукт має визначену ціну та калорійність за одиницю (визначається за результатами проведених торгів), що використовується для харчування військовослужбовців з такими вимогами – максимальна ціна та калорійність, яка не може бути менше, ніж вказана каталогом продуктів. Каталог продуктів затверджує Міністерство оборони України.

На систему продовольчого забезпечення із застосуванням Каталогу продуктів харчування переведено 23 військові частини (установи) Збройних Сил.

Переведення решти військових частин (установ) Збройних Сил планується здійснити у 2018 – 2019 рр.

Нова система харчування показала свою ефективність, доцільність та отримала позитивні відгуки від кінцевих споживачів – військовослужбовців Збройних Сил України.

¹⁵ Наказ Міністерства оборони України "Про перехід військових частин Збройних Сил України на систему продовольчого забезпечення із застосуванням каталогу продуктів харчування" від 21.03.2017 № 157.

Важливим результатом, на відміну від чинної системи харчування за аутсорсингом, є залучення до організації харчування штатних кухарів та обслуговуючого персоналу їдалень, що підвищує бойову готовність, автономність дій військ та вивільняє військовослужбовців від здійснення непритаманних функцій.

Це суттєвий крок у реформуванні Збройних Сил України з підвищення боєздатності та автономності військ у бойових умовах з доведеною ефективністю, який покращує імідж української армії як в країні, так і за кордоном.

Речове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил, у тому числі заходи щодо приведення речового забезпечення до стандартів НАТО

Речове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України (у тому числі тих, що виконують завдання в районі проведення АТО) здійснюється за встановленими нормами.¹⁶ Порядок носіння військової форми одягу врегульовано наказом Міністерства оборони.¹⁷

Відповідно до стандартів НАТО впроваджено в систему речового забезпечення 17 документів НАТО, з яких 16 – військові стандарти НАТО, 1 – військовий довідник.

Прийнято 62 технічні умови та 82 технічних описи предметів речового майна. Введено понад 100 нових предметів речового майна та уточнено норми забезпечення (діаграма 6.11). Польовою формою особовий склад забезпечений повністю (діаграма 6.12).

Діаграма 6.11. Порівняння вартості норм забезпечення одного військовослужбовця речовим майном у 2014 – 2017 рр., тис грн

Діаграма 6.12. Порівняння рівня забезпеченості основними предметами польової форми одягу у 2014 – 2017 рр., %

Реалізація заходів щодо розвитку соціально-гуманітарної складової у Збройних Силах протягом 2017 р. дала змогу зробити черговий крок у досягненні стратегічних цілей оборонної реформи, а саме – забезпечити комплектування військ (сил) професійно підготовленим та вмотивованим особовим складом, посилити його національно-патріотичне виховання, підтримати на належному рівні морально-психологічний клімат у військових колективах, підвищити рівень соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, особливо тих, які виконують бойові завдання в районах проведення АТО, а також підтримати позитивний імідж українського війська в суспільстві.

¹⁶ Наказ Міністерства оборони України "Про речове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України" (зі змінами) від 29.04.2016 № 232.

¹⁷ Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями Збройних Сил України та ліцеїстами військових ліцеїв" від 20.11.2017 № 606.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ КОНТРОЛЬ НАД ОЗБРОЄННЯМ

Той, хто пожертвував
свободою заради
безпеки не
заслуговує ані на
свободу, ані на
безпеку.

Бенджамін
Франклін

З огляду на складну безпекову ситуацію, пов'язану з веденням "гібридної війни" Російською Федерацією проти України, яка в різних формах та з різним ступенем інтенсивності триває вже чотири роки, у 2017 р. міжнародне співробітництво оборонного відомства України спрямовувалось на:

- доведення до світової спільноти достовірної інформації щодо подій, які відбуваються в зоні проведення антитерористичної операції та на окупованій території АР Крим;
- реалізацію стратегічного курсу держави щодо європейської та євроатлантичної інтеграції;
- виконання міжнародних зобов'язань держави;
- продовження конструктивного діалогу зі стратегічними партнерами України, державами – сусідами, зокрема щодо отримання матеріально-технічної та консультативно-дорадчої допомоги в рамках здійснення заходів оборонної реформи та протидії російській агресії на Сході України;

Діаграма 7.1. Кількісні показники міжнародного співробітництва у 2015-2017 рр.

- забезпечення розвитку спроможностей Міністерства оборони України та Збройних Сил України щодо адекватного реагування на загрози національній безпеці у воєнній та інформаційній сферах, захист України, її суверенітету, територіальної цілісності та непорушності (недоторканості) кордонів;

- забезпечення стратегічних комунікацій з оборонними відомствами держав – партнерів, зміцнення позитивного іміджу України та її Збройних Сил у світі, у тому числі завдяки підвищенню їх прозорості.

Для реалізації обраних напрямів міжнародного співробітництва протягом 2017 р. проведено 911 заходів (діаграма 7.1).

Основні зусилля двостороннього співробітництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України у 2017 р. зосереджувалися на своєчасному та повному інформуванні міжнародної спільноти та керівництва оборонних відомств держав – партнерів щодо дій російських окупаційних військ на Сході України та у Криму. Керівництво Міністерства оборони України та Збройних Сил України проводило роботу щодо отримання політичної підтримки України на

міжнародному рівні та залучення різних форматів міжнародної допомоги для розвитку оперативних спроможностей Збройних Сил України відповідно до стандартів і принципів НАТО.

У рамках міжнародного співробітництва протягом 2017 р. за участю Міністра оборони України було проведено 47 заходів на території України та 14 поза її межами. За участю заступників Міністра оборони України – 40 заходів на території України та 13 заходів за кордоном.

У рамках міжнародного співробітництва протягом 2017 р. за участю Міністра оборони України було проведено 47 заходів на території України та 14 поза її межами. За участю заступників Міністра оборони України – 40 заходів на території України та 13 заходів за кордоном.

Співробітництво зі стратегічними партнерами України

Однією з визначних подій у 2017 р. відзначено візит в Україну голів (представників) оборонних відомств держав-партнерів України (Великої Британії, Грузії, Естонської Республіки, Латвійської Республіки, Литовської Республіки, Республіки Польща, США, Канади, Республіки Молдова, Турецької Республіки, Чорногорії) з нагоди відзначення 26-ї річниці незалежності України.

Двостороннє співробітництво зі Сполученими Штатами Америки у 2017 р. характеризувалось високою інтенсивністю контактів на всіх рівнях.

За участю керівництва оборонного відомства України було проведено 15 зустрічей.

Основними досягненнями співпраці з США слід вважати:

- поглиблення воєнно-політичного діалогу;

- отримання матеріально-технічної допомоги (обсяги міжнародної технічної допомоги США Збройним Силам України у 2017 р. становили понад 56,0 млн дол.);

отримання матеріально-технічної допомоги (обсяги міжнародної технічної допомоги США Збройним Силам України у 2017 р. становили понад 56,0 млн дол.

- продовження роботи в Україні інструкторів у складі Багатонаціонального об'єднаного координаційного комітету з питань військового співробітництва та оборонного реформування;
- продовження підготовки механізованих підрозділів, а також підрозділів Десантно-штурмових військ та Сил спеціальних операцій Збройних Сил України в рамках Об'єднаної багатонаціональної групи з підготовки – Україна (JMTG-U) (підготовлено десять батальйонів Збройних Сил України);
- цілеспрямовану роботу в Україні стратегічного радника високого рівня в рамках діяльності Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України, надання консультативно-дорадчої допомоги 36 американськими радниками за різними функціональними напрямками;
- організацію лікування та реабілітацію поранених у ході антитерористичної операції військовослужбовців Збройних Сил України у лікувальних закладах США;
- продовження фахової та мовної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України у вищих військових навчальних закладах і центрах підготовки США.

Упродовж 2017 р. тривала співпраця з міністерством національної оборони Канади.

За участю керівництва оборонного відомства України було проведено 13 заходів. Основними досягненнями у співробітництві є:

- розширення нормативно-правової бази співробітництва між Україною та Канадою в оборонній сфері;
- підписання 03.04.2017 Домовленості про оборонне співробітництво між Міністерством оборони України та міністерством національної оборони і збройними силами Канади;
- включення 13.12.2017 урядом Канади України до Контрольного переліку країн, у які дозволений експорт автоматичної зброї (Automatic Firearms Country Control List), що дає змогу експортерам подавати заявку на отримання дозволу на експорт зброї, зокрема й вогнепальної;
- продовження мандату канадської військово-тренувальної місії “UNIFIER” на 2018 – 2019 рр., збільшення на 50 осіб кількості канадських інструкторів (до 260 військовослужбовців);
- продовження надання консультативно-дорадчої допомоги та роботи в Україні стратегічного радника високого рівня в рамках діяльності Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України;
- продовження фахової та мовної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України у вищих військових навчальних закладах і центрах підготовки Канади.

Крім того, офіційна делегація національної збірної команди України на чолі з Президентом України брала участь у змаганнях “Ігри Нескорених – 2017” (м. Торонто, Канада). Загалом українці вибороли 14 медалей: 8 золотих, 3 срібні та 3 бронзові. У командному заліку команда України посіла друге місце за кількістю перемог.

У 2017 р. ефективною також була співпраця з міністерством оборони Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.

Протягом 2017 р. проведено 37 заходів за участю:

- Міністра оборони України – 7 (72 зустрічі на рівні керівників оборонних відомств);
- заступників Міністра оборони України – 2;
- керівництва Генерального штабу ЗС України – 3;
- представників структурних підрозділів Міністерства оборони та Генерального штабу ЗС України – 25.

Основними досягненнями співробітництва з Великою Британією є:

- поглиблення воєнно-політичного діалогу;
- продовження роботи в Україні інструкторів у складі операції Орбітал;
- продовження роботи в Україні стратегічного радника високого рівня в рамках діяльності Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України, надання консультативно-дорадчої допомоги трьома британськими радниками за різними функціональними напрямками.

Двостороннє співробітництво з Федеративною Республікою Німеччина у 2017 р. характеризувалось високою інтенсивністю контактів на всіх рівнях.

Протягом 2017 р. проведено 19 таких заходів:

- візит Міністра оборони України та зустріч з Міністром Федерального Міністерства оборони ФРН;
- 2 візити заступників Міністра оборони України.
- 8 робочих зустрічей;
- 7 семінарів;
- 4 навчальні курси.

Основними досягненнями співробітництва з ФРН є:

- поглиблення воєнно-політичного діалогу;

- продовження роботи в Україні стратегічного радника високого рівня в рамках діяльності Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України, надання консультативно-дорадчої допомоги німецьким радником за напрямом з управління оборонними ресурсами, продовження роботи інструктора ФНР на базі НАСВ ім. П.Сагайдачного;
- організація лікування та проведення реабілітації поранених у ході антитерористичної операції військовослужбовців Збройних Сил України у лікувальних закладах Німеччини (у 2017 р. на лікування було прийнято 15 військовослужбовців Збройних Сил України);
- продовження фахової (зокрема медичної) та мовної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України у вищих військових навчальних закладах і центрах підготовки ФРН.

У рамках гуманітарної допомоги від Бундесверу для забезпечення військово-музичних установ та підрозділів Збройних Сил України було передано комплект музичних інструментів (21 од. на суму 6 800 дол. США).

У рамках гуманітарної допомоги від Бундесверу для забезпечення військово-музичних установ та підрозділів Збройних Сил України було передано комплект музичних інструментів (21 од. на суму 6 800 дол. США).

Співробітництво з країнами-сусідами та провідними країнами світу

Двостороннє військово та воєнно-політичне співробітництво з країнами Балтії традиційно залишалося пріоритетним напрямом міжнародного співробітництва Міністерства оборони України.

У 2017 р. відбулося 16 контактів між керівником Міністерства оборони України та очільниками Балтійських оборонних відомств, одинадцять з яких з Литвою, три – з Естонією та два – з Латвією.

Військові підрозділи збройних сил та міністри оборони Литви, Латвії та Естонії брали участь у військовому параді з нагоди 26-ї річниці незалежності України.

Продовжувалася успішна робота за багатьма напрямками, основними з яких військова, фахова та мовна підготовка військовослужбовців Збройних Сил України, консультативно-дорадча та матеріально-технічна допомога.

З початку конфлікту на Сході України Литовська Республіка прийняла на лікування та реабілітацію 180 поранених в бою українських військовослужбовців, що є найвищим показником серед всіх країн, де бійці відновлюють здоров'я.

На особливу увагу заслуговує важливий напрям діяльності щодо забезпечення спроможностей спільного литовсько-польсько-української бригади (ЛИТПОЛУКРБРИГ). Підписані міністрами оборони України, Литви та Польщі 5 жовтня 2017 р. у м. Люблін зміни до Угоди про ЛИТПОЛУКРБРИГ дали юридичну можливість залучати бригаду до участі в міжнародних операціях, які відповідають принципам та нормам міжнародного права.

Значний розвиток співпраці у 2017 р. відбувся з країнами Скандинавії.

Проведено робочі зустрічі Міністра оборони України з міністрами оборони Швеції, Норвегії та Фінляндії, під час яких окреслено подальші шляхи розвитку взаємовигідного співробітництва.

За підтримки Королівства Норвегія в Україні успішно продовжувалися три довгострокові проекти: Проект професійної перепідготовки та соціальної адаптації військовослужбовців та членів їх сімей, Проект щодо розвитку системи дистанційного навчання та Проект щодо зниження рівня корупції в системі управління персоналом Міністерства оборони України.

За підтримки Королівства Норвегія в Україні успішно продовжувалися три довгострокові проекти: Проект професійної перепідготовки та соціальної адаптації військовослужбовців та членів їх сімей, Проект щодо розвитку системи дистанційного

навчання та Проект щодо зниження рівня корупції в системі управління персоналом Міністерства оборони України.

Королівство Швеція продовжувало проводити фахову підготовку військовослужбовців Збройних Сил України у своїх найкращих вищих військових навчальних закладах та центрах військової підготовки.

Королівство Швеція продовжувало проводити фахову підготовку військовослужбовців Збройних Сил України у своїх найкращих вищих військових навчальних закладах та центрах військової підготовки.

Започатковано двостороннє співробітництво у галузі військової медицини з Фінляндською Республікою, зокрема українські військові медики у 2017 р. отримали можливість ознайомитися з методикою проведення невідкладної медичної допомоги за найкращими світовими стандартами.

Стратегічне партнерство між Україною та Грузією обумовлювалося спільними цілями, викликами і загрозами.

Протягом 2017 р. відбулися офіційний візит міністра оборони Грузії Л. Ізорія в Україну та офіційний візит Міністра оборони України до Грузії.

Делегація міністерства оборони Грузії на чолі з першим заступником міністра оборони Грузії Л. Чіковані взяла участь в урочистих заходах з нагоди 26-ї річниці незалежності України. Участь у військовому параді також брав грузинський військовий підрозділ у складі 29 військовослужбовців.

У Військовому реабілітаційному центрі імені Національного Героя Грузії М. Макашвілі міністерства оборони Грузії (с. Церовані) проходили реабілітацію військовослужбовці ЗС України, які зазнали бойових поранень під час участі в антитерористичній операції на Сході України.

Двостороннє співробітництво між оборонними відомствами України та Турецької Республіки характеризувалося позитивною динамікою і високою результативністю. Упродовж 2017 р. було підписано три міждержавні угоди: щодо співробітництва в галузі географічної інформації, про військово-фінансове співробітництво, про втілення фінансової допомоги. Відбулося понад 20 візитів та зустрічей, у тому числі

на рівні глав оборонних відомств. Відповідно до підписаних угод турецька сторона у 2017 р. виділила 9,3 млн турецьких лір фінансової допомоги для Збройних Сил України.

Продовжується співпраця з Румунією. У 2017 р. відбулася низка двосторонніх зустрічей начальників генеральних штабів збройних сил України та Румунії, тривала участь підрозділів у діяльності багатонаціонального інженерного батальйону “Тиса”, відбулися спільні заходи підготовки військ, у тому числі участь у військових навчаннях.

Упродовж 2017 року тривала співпраця з міністерством національної оборони Республіки Польща, продовжувалася робота в Україні стратегічного та військового радників.

У 2017 р. польські військові інструктори продовжили підготовку підрозділів Збройних Сил України в рамках діяльності Об'єднаної багатонаціональної групи з підготовки та спільних навчань. Тривала підготовка українських військовослужбовців у військових навчальних закладах Республіки Польща.

Розвивався стратегічний діалог між оборонними відомствами країн, під час якого наголошувалося, що одним з головних пріоритетів зовнішньої політики Республіки Польща залишається звільнення окупованих Російською Федерацією територій України, подальша підтримка польською стороною стратегічних цілей України з набуття членства в НАТО та ЄС і продовження плідного співробітництва в оборонній сфері, зокрема у військово-технічній.

Розвивався стратегічний діалог між оборонними відомствами країн, під час якого наголошувалося, що одним з головних пріоритетів зовнішньої політики Республіки Польща залишається звільнення окупованих Російською Федерацією територій України, подальша підтримка польською стороною стратегічних цілей України з набуття членства в НАТО та ЄС і продовження плідного співробітництва в оборонній сфері, зокрема у військово-технічній.

14-15.08.2017 відбувся візит Міністра оборони України до Республіки Польща для участі в урочистих заходах з нагоди святкування Дня Війська Польського.

Також активізувалася співпраця з Португальською Республікою. Так, у січні 2017 р. Міністр оборони України відвідав країну, а у період з березня по червень 2017 р. два українські військовослужбовці пройшли реабілітацію у військовому госпіталі збройних сил Португальської Республіки.

Здійснювалося співробітництво з Угорщиною, Чеською та Словацькою Республіками в рамках діяльності багатонаціонального інженерного батальйону “Тиса”, спільній участі у військових навчаннях.

БАГАТОСТОРОННЄ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА СПІВРОБІТНИЦТВО В РАМКАХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ІНІЦІАТИВ

Основні зусилля Міністерства оборони України під час багатостороннього співробітництва та співробітництва в рамках міжнародних організацій та ініціатив спрямовувалися на досягнення Україною критеріїв, необхідних для набуття членства в Європейському Союзі та НАТО, а також на забезпечення рівноправного взаємовигідного співробітництва з іншими зацікавленими партнерами у воєнно-політичній, військовій та військово-технічній сферах.

Протягом 2017 р. співробітництво Міністерства оборони України з ЄС здійснювалось з урахуванням пріоритетів та завдань, визначених такими документами:

- Планом заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (в частині, що стосується Міністерства оборони України);
- Робочим планом співробітництва Збройних Сил України та Секретаріату Ради ЄС (у сфері Спільної політики безпеки і оборони) на рік;
- зведеним планом заходів міжнародного співробітництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України на рік.

Основними напрямками співробітництва з ЄС у 2017 р. було визначено:

- розширення формату військово-політичного діалогу між керівництвом Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України та інституцій (агенцій) Європейського Союзу;

23.01.2017 начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України прийнято рішення щодо залучення Збройних Сил України до оперативного чергування БТГ ЄС “Хелброк” у I півріччі 2018 року та у I півріччі 2020 року.

- залучення Збройних Сил України до формування бойових тактичних груп ЄС (далі – БТГ ЄС);

23.01.2017 начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України прийнято рішення щодо залучення Збройних Сил України до оперативного чергування БТГ ЄС “Хелброк” у I півріччі 2018 року та у I півріччі 2020 року.

23-27.10.2017 за підтримки Європейського безпекового та оборонного коледжу проводилася підготовка військовослужбовців та працівників Збройних Сил України у сфері Спільної політики безпеки та оборони (далі – СПБО) на Орієнтаційному курсі з питань СПБО (проводиться щорічно) на базі Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського із залученням Європейської служби зовнішньої діяльності у взаємодії з Міністерством оборони та спорту Австрії. У заході взяли участь 55 учасників, представники держав – учасниць ініціативи ЄС “Східне партнерство”. Крім того, представники Міноборони брали участь у курсах та проведенні робочих панелей з питань співробітництва у сфері СПБО в рамках Багатосторонньої платформи “Східного партнерства” “Демократія, належне урядування та стабільність”.

- участь в ініціативі ЄС “Східне партнерство” (фахова підготовка).

23-27.10.2017 за підтримки Європейського безпекового та оборонного коледжу проводилася підготовка військовослужбовців та працівників Збройних Сил України у сфері Спільної політики безпеки та оборони (далі – СПБО) на Орієнтаційному курсі з питань СПБО (проводиться щорічно) на базі Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського із залученням Європейської служби зовнішньої діяльності у взаємодії з Міністерством оборони та спорту Австрії. У заході взяли участь 55 учасників, представники держав – учасниць ініціативи ЄС “Східне партнерство”. Крім того, представники Міноборони брали участь у курсах та проведенні робочих панелей з питань співробітництва у сфері СПБО в рамках Багатосторонньої платформи “Східного партнерства” “Демократія, належне урядування та стабільність”.

Протягом 2017 року також проводилася робота, спрямована на виконання положень Адміністративної угоди між Міністерством оборони України та Європейським оборонним агентством (укладена 07.12.2015, м. Брюссель).

Міноборони визначено три напрями співпраці з Європейським оборонним агентством:

- “Матеріальна стандартизація”.
Стан: представники Міноборони залучились до діяльності експертних груп (ЕГ): ЕГ 25 “Сумісні полігони”, ЕГ 27 “Методи автоматичної ідентифікації”, ЕГ 26 “Вибухові ефекти” та ЕГ 28 “Камуфляж”;
- “Єдине європейське небо”.
Стан: представники Міноборони брали участь у засіданнях Військової авіаційної ради.
- “Логістика” (стратегічні авіап перевезення, “Європейський авіатранспортний флот”).
Стан: Міноборони спільно з ДП “Антонов” (ДК “Укроборонпром”) опрацьовується питання щодо започаткування співробітництва за напрямом стратегічних перевезень.

Співробітництво з НАТО

У 2017 році НАТО продовжувала демонструвати свою відданість Особливому партнерству з Україною та підтримувати реформування структур сектору безпеки і оборони України в рамках діяльності Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань воєнної реформи високого рівня (СРГВР) і механізму Процесу планування і оцінки сил (ППОС), а також дорадчої місії при Представництві НАТО в Україні.

Держави – члени НАТО сприяли трансформації державних органів сектору безпеки і оборони України для забезпечення ними під належним цивільним і демократичним контролем надійного стримування агресії з боку Росії та захисту від воєнних загроз.

Одним з найбільш перспективних напрямів практичної взаємодії України з НАТО у 2017 р. є сприяння у досягненні п'яти стратегічних цілей в рамках проведення оборонної реформи відповідно до Стратегічного оборонного бюлетеня України.

Для імплементації концептуальних документів у галузі реформування Збройних Сил України на кінець 2017 р. було залучено консультативно-дорадчу допомогу 67 іноземних радників при Міністерстві оборони України та Генеральному штабі Збройних Сил України від 13 держав – членів НАТО.

Одним з найбільш перспективних напрямів практичної взаємодії України з НАТО у 2017 р. є сприяння у досягненні п'яти стратегічних цілей в рамках проведення оборонної реформи відповідно до Стратегічного оборонного бюлетеня України.

Утворено Консультативно-експертну групу іноземних стратегічних радників високого рівня при Комітеті реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України, до складу якої увійшли представники шести держав (Великої Британії, Канади, Литовської Республіки, Республіки Польща, США та ФРН), які протягом 2017 р. здійснили вісім візитів в Україну.

У 2017 р. продовжувався воєнно-політичний діалог між Україною та НАТО.

Міністр оборони України взяв участь у засіданні Північноатлантичної ради НАТО у Києві під головуванням Генерального секретаря Альянсу Йенса Столтенберга та Президента України у рамках відзначення 20-річчя підписання Хартії про особливе партнерство між Україною і НАТО (липень, м. Київ).

Здійснено візит делегації Міністерства оборони України на чолі з Міністром оборони України для участі в засіданні Північноатлантичної ради НАТО на рівні міністрів оборони держав – контрибуторів Місії НАТО в Ісламській Республіці Афганістан "Рішуча підтримка" та проведення низки двосторонніх зустрічей Міністра оборони України з міністрами оборони держав – членів та партнерів НАТО (червень, м. Брюссель, Бельгія).

Представники Міністерства оборони України у складі делегації України брали участь у двох засіданнях Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань воєнної реформи високого рівня (лютий та квітень, м. Брюссель, Бельгія).

Проведено консультації з НАТО з питань виконання планів оборонної реформи під час засідань Військового комітету Україна – НАТО за участю начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України (січень, м. Брюссель, Бельгія).

Розроблено та забезпечено виконання Державної програми розвитку Збройних Сил України на період до 2020 р., оптимізовано і впорядковано бюджетні програми Міністерства оборони України відповідно до практики розподілу видатків, яка прийнята в НАТО, та перехід до методу оборонного планування на основі спроможностей, який застосовується державами – членами Альянсу.

Забезпечено участь у Процесі планування та оцінки сил міжнародної програми НАТО “Партнерство заради миру”, в рамках якої продовжено виконання 26-ти Цілей партнерства (за результатами засідання Комітету з партнерств та колективної безпеки з Україною у форматі ППОС у березні 2017 р. (м. Брюссель, Бельгія) пакет цілей був доповнений ціллю партнерства стосовно питань гендерної перспективи).

Внесено зміни до Угоди між урядами Литовської Республіки, Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України стосовно створення спільної литовсько-польсько-української військової частини бригадного рівня імені Великого Гетьмана Костянтина Острозького. Міністрами оборони Литви, Польщі та України підписано Сертифікаційний лист про набуття зазначеною бригадою повних оперативних спроможностей для участі в операціях з підтримання миру і безпеки під проводом НАТО.

Значна частка допомоги надається Україні державами – членами НАТО у рамках Комплексного пакету допомоги НАТО для України (далі – КПД). Практична підтримка Альянсу щодо проведення реформ надається через програми Трастових фондів (далі – ТФ), що увійшли у КПД і зосереджені на 13 галузях співпраці, які містять 40 функціональних напрямів.

У 2017 р. КПД було зосереджено на отриманні консультативно-дорадчої допомоги, при цьому рівень матеріально-технічної допомоги був істотно нижчим.

Значна частка допомоги надається Україні державами – членами НАТО у рамках Комплексного пакету допомоги НАТО для України (далі – КПД). Практична підтримка Альянсу щодо проведення реформ надається через програми Трастових фондів, що увійшли у КПД і зосереджені на 13 галузях співпраці, які містять 40 функціональних напрямів. У 2017 р. КПД було зосереджено на отриманні консультативно-дорадчої допомоги, при цьому рівень матеріально-технічної допомоги був істотно нижчим.

Протягом 2017 р. Міністерство оборони України, як основний отримувач допомоги, було залучено до реалізації чотирьох ТФ НАТО, а саме:

- з модернізації системи зв'язку та автоматизації управління військами;
- з логістики і стандартизації;
- з утилізації в Україні легких озброєнь (ЛО), стрілецької зброї (СЗ), звичайних боєприпасів та протипіхотних мін типу ПФМ-1;
- з питань розвитку національної системи протимінної діяльності та протидії саморобним вибуховим пристроям.

Крім того, Міністерство оборони України, як неосновний отримувач допомоги, також брало участь у реалізації проектів чотирьох інших ТФ:

- зі зміни військової кар'єри на професійну цивільну (спільно з Міністерством соціальної політики України під загальним керівництвом Урядового офісу з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України);
- з кіберзахисту (основний відповідальний – Служба безпеки України);
- з медичної реабілітації (протезування) військовослужбовців (основний відповідальний – Міністерство соціальної політики України);
- з перезахоронення радіоактивних відходів (основний відповідальний –

Основними формами надання допомоги в рамках ТФ були:

1. Матеріальна допомога (постачання обладнання (в тому числі медичного), захищених засобів тактичного зв'язку, програмного забезпечення, фінансування заходів з утилізації легких озброєнь (ЛО), стрілецької зброї (СЗ), звичайних боєприпасів, протипіхотних мін типу ПФМ-1 та перезахоронення радіоактивних відходів тощо).
2. Дорадча та консультативна допомога Україні (діяльність радників ТФ, які працюють при Представництві НАТО в Україні, проведення експертами НАТО аудиту функціонування структур (за визначеними напрямами).
3. Надання фінансової підтримки проведенню заходів (візити, зустрічі, стажування, курси, участь у проведенні змагань, допомога в транспортуванні та лікуванні (реабілітації) поранених військовослужбовців за кордоном).

Державне агентство України з управління зоною відчуження).

Основними формами надання допомоги в рамках ТФ були:

1. Матеріальна допомога (постачання обладнання (в тому числі медичного), захищених засобів тактичного зв'язку, програмного забезпечення, фінансування заходів з утилізації легких озброєнь (ЛО), стрілецької зброї (СЗ), звичайних боєприпасів, протипіхотних мін типу ПФМ-1 та перезахоронення радіоактивних відходів тощо).
2. Дорадча та консультативна допомога Україні (діяльність радників ТФ, які

працюють при Представництві НАТО в Україні, проведення експертами НАТО аудиту функціонування структур (за визначеними напрямками).

3. Надання фінансової підтримки проведенню заходів (візити, зустрічі, стажування, курси, участь у проведенні змагань, допомога в транспортуванні та лікуванні (реабілітації) поранених військовослужбовців за кордоном).

У 2017 р. Україна приєдналася до трьох проектів Концепції НАТО “Розумна оборона”:

- 1.35 “Обмін інформацією про кібератаки та комп’ютерні віруси” (червень);
- 1.36 “Багаторівнева підготовка фахівців кібербезпеки” (травень);
- 1.44 “Гнучкі та взаємосумісні засоби забезпечення майбутніх оперативних вимог для дій в обмежених водах та на мілководді” (липень).

Також, забезпечено перехід України на другий рівень участі у системі кодифікації НАТО, підключення до автоматизованої системи обміну даними (NMBS) та обмін даними з Агенцією НАТО з підтримки та постачання і державами – учасницями системи кодифікації НАТО.

У вересні набрала чинності Угода між Урядом України та Організацією НАТО з підтримки та постачання про партнерство у питаннях спільного управління предметами постачання.

Запроваджено 17 стандартів НАТО, які врегульовують вимоги до форми одягу та складових речового забезпечення.

Фахівцями Міністерства оборони України у взаємодії з експертами Центру зі зниження ризиків корупції в оборонному секторі (CIDS) Міністерства оборони Королівства Норвегія розроблено Кодекс добросовісної поведінки та професійної етики військових посадових осіб, державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави, в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України.

Міністерство оборони України здійснювало заходи, передбачені у відповідних розділах Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2017 р., для сприяння створенню ефективних, мобільних, оснащених сучасним озброєнням, військовою і спеціальною технікою Збройних Сил України, спроможних забезпечувати оборону держави, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності, а також поглиблення співпраці з НАТО з метою набуття членства у цій організації.

Участь України в операціях під проводом НАТО

Протягом 2017 р. українські військовослужбовці брали активну участь у двох місіях НАТО: національний контингент (40 осіб) у складі Багатонаціональних сил “КФОР” в Косово, Республіка Сербія та національний персонал (10 осіб) у складі Тренувально-дорадчої Місії НАТО “Рішуча підтримка” в Ісламській Республіці Афганістан.

МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Протягом 2017 р. близько 1000 військовослужбовців Збройних Сил України у складі трьох національних контингентів та національного персоналу взяли участь у 9 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки (далі – МОПМБ) під проводом ООН, НАТО та у складі спільних миротворчих сил на території 7 країн світу та у районі Аб’ей (схема 7.1). Результати виконання завдань українськими миротворцями отримали високу оцінку від керівництва міжнародних безпекових організацій.

Схема 7.1 Участь національних контингентів і персоналу Збройних Сил України у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, на кінець 2017 року

Участь України в діяльності з підтримання миру і безпеки є важливою складовою внеску країни у сферу зміцнення миру і безпеки в усьому світі. Водночас з огляду на існуючу військово-політичну та економічну ситуацію в Україні, прогнозування можливих сценаріїв її розвитку, основні зусилля у 2017 р. у сфері миротворчої діяльності були спрямовані на збереження існуючого рівня представництва у міжнародних місіях та продовження виконання взятих Україною міжнародних зобов'язань із залученням мінімально-необхідної кількості матеріальних та фінансових ресурсів.

У рамках планового скорочення військового компоненту Місії ООН у Ліберії та відповідно до рішення Президента України, протягом лютого – квітня 2017 р. зі складу 56 овз в Україну було повернено 2 вертольоти Мі-8, 55 осіб особового складу, 13 одиниць автомобільної техніки.

Протягом 2017 р. було організовано та практично проведено ротації 3 національних контингентів та 43 осіб національного персоналу у складі МОПМБ.

Усього в 9 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки бере участь 445 військовослужбовців Збройних Сил України.

Усього в 9 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки бере участь 445 військовослужбовців Збройних Сил України.

Враховуючи заплановане Секретаріатом ООН повне виведення всіх військових компонентів Місії ООН у Ліберії (Резолюція Ради Безпеки ООН 2333 (2016), протягом 2017 р. п'ять осіб національного персоналу ЗС України завершили виконання завдань у складі згаданої Місії.

Крім цього у зв'язку з повним завершенням Операції ООН у Кот-д'Івуарі у квітні 2017 р. в Україну повернувся останній представник Збройних Сил, який виконував завдання у складі згаданої місії.

Участь Збройних Сил України в міжнародних операціях з підтримання миру і без-

пеки залишається дієвим інструментом нарощування оперативних спроможностей визначених сил та засобів Збройних Сил України, досягнення ними оптимального рівня взаємосумісності з підрозділами провідних країн, а також дозволяє підтримувати активну позицію нашої держави у міжнародних зусиллях із забезпечення миру і стабільності у світі.

КОНТРОЛЬ НАД ОЗБРОЄННЯМ

Україна, як держава – учасниця міжнародних процесів у сфері зміцнення системи європейської безпеки, протидії сучасним викликам і загрозам, неухильно виконує безстрокові зобов'язання за міжнародними договорами та угодами у галузі контролю над озброєнням, зміцнення довіри і підвищення відкритості у військовій діяльності. Послідовна політика на цих напрямках забезпечує підтримку України з боку міжнародної спільноти, передусім у питаннях відстоювання незалежності, територіальної цілісності і суверенітету держави.

У 2017 р. Збройні Сили України забезпечували дотримання міжнародних військово-політичних зобов'язань держави шляхом імплементації Договору про звичайні збройні сили в Європі, Договору з відкритого неба, Віденського документа 2011 р. про заходи зміцнення довіри та безпеки (далі – ВД – 2011), а також двосторонніх міжурядових угод про додаткові заходи зміцнення довіри та безпеки із суміжними державами (Словацькою Республікою, Республікою Польща, Республікою Білорусь, Угорщиною та Румунією).

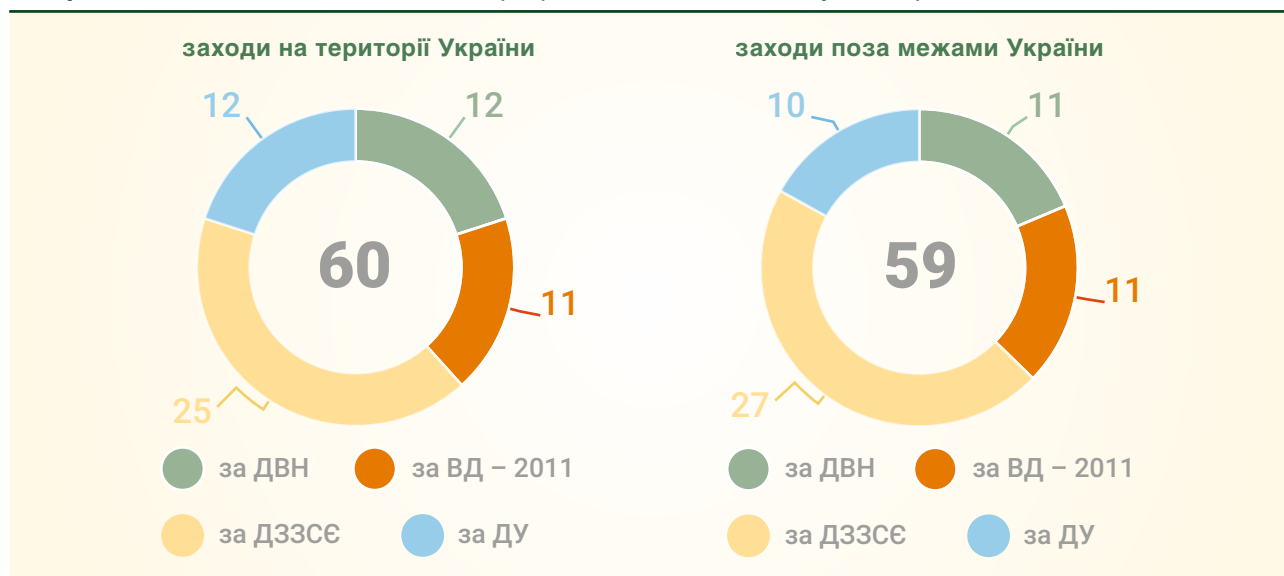
У 2017 р. Збройні Сили України забезпечували дотримання міжнародних військово-політичних зобов'язань держави шляхом імплементації Договору про звичайні збройні сили в Європі, Договору з відкритого неба, Віденського документа 2011 р. про заходи зміцнення довіри та безпеки (далі – ВД – 2011), а також дво-

сторонніх міжурядових угод про додаткові заходи зміцнення довіри та безпеки із суміжними державами (Словацькою Республікою, Республікою Польща, Республікою Білорусь, Угорщиною та Румунією).

Упродовж 2017 р. на території України виконано 60 контрольних заходів в рамках реалізації зазначених договорів та угод. Беручи участь у процесі контролю над озброєнням, Україна протягом року провела 59 контрольних заходів на територіях держав – учасниць ОБСЄ (діаграма 7.2).

Діаграма 7.2. Кількісні показники верифікаційної діяльності у 2017 році

Протягом 2017 р. Україна, використовуючи механізми ВД – 2011, прийняла на своїй території понад установлені квоти шість інспекцій з боку держав – учасниць ОБСЄ. Метою цих заходів було спостереження за військовою діяльністю Збройних Сил України та інших військових формувань і правоохоронних органів у районі проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, збір фактів щодо незаконної присутності підрозділів та частин збройних сил Російської Федерації на території України, діяльності незаконних збройних формувань ОРДЛО, а також сприяння у пошуку шляхів мирного врегулювання кризової ситуації, що склалася.

Результати заходів були офіційно поширені серед держав – учасниць ОБСЄ та обговорювалися під час засідань робочих органів цієї міжнародної організації у м. Відні, Австрія.

Для перевірки виконання міжнародних зобов'язань російською стороною представники Збройних Сил України протягом 2017 р. провели чотири контрольних заходи на території Російської Федерації, а саме:

- інспекцію визначеного району за ВД – 2011;
- три місії спостережних польотів за Договором з відкритого неба (спільно з інспекторами країн НАТО).

Міжнародне співробітництво є одним з найважливіших дієвих інструментів військово-політичної сфери в руках міжнародної спільноти, який дає можливість реально протидіяти сучасним воєнним викликам і загрозам.

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

2018 рік стане переломним у здійсненні реформ.

Мають бути виконані завдання, які є визначальними для досягнення у 2020 р. визначених стратегічних цілей, зокрема:

- призначення цивільних Міністра оборони, його заступників та керівників структурних підрозділів апарату Міноборони;
- реорганізація Генерального штабу Збройних Сил України;
- апробація перспективної системи керівництва Збройними Силами, заснованої на новому розподілі функцій та завдань, з урахуванням введення посад Головнокомандувача Збройних Сил, начальника Генерального штабу та Командувача об'єднаних сил;
- нарощення спроможностей систем логістики та медичного забезпечення.

Пріоритетними завданнями Збройних Сил України на 2018 р. будуть:

- подальше впровадження у діяльність процедур оборонного планування на основі спроможностей;
- нарощення обсягів оснащення Збройних Сил України новими і модернізованими зразками озброєння та військової техніки;
- підвищення рівня соціального захисту військовослужбовців;
- продовження розбудови систем логістичного та медичного забезпечення військ (сил);
- відновлення та розвиток оборонної інфраструктури;
- боротьба з корупцією, поліпшення стану дисципліни та правопорядку у Збройних Силах України;
- підготовка і проведення оборонного огляду та розроблення концептуального документа з питань розвитку Збройних Сил України на довгострокову перспективу.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЯКІ БУЛИ ПРИЙНЯТІ (ВИДАНІ) У 2017 р.

№ з.п.	Нормативно-правовий акт	Дата прийняття, реєстраційний номер
Закони України		
1.	Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2017 році для участі у багатонаціональних навчаннях	19 січня 2017 р. № 1826 -VIII
2.	Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Індонезія про співробітництво в оборонній галузі	8 лютого 2017 р. №1840-VIII
3.	Про внесення змін до законодавчих актів України з питань забезпечення жилими приміщеннями військовослужбовців та членів сімей військовослужбовців, які загинули під час виконання обов'язків військової служби	7 листопада 2017 р. № 2187-VIII
Укази Президента України		
1.	Про План проведення багатонаціональних навчань за участю підрозділів Збройних Сил України на території України та їх участі у багатонаціональних навчаннях поза межами України на 2017 рік і про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2017 році для участі у багатонаціональних навчаннях	12 січня 2017 р. № 3/2017
2.	Про відзначення державними нагородами України	12 січня 2017 р. № 4/2017
3.	Про присвоєння В. Жемчугову звання Герой України	21 січня 2017 р. № 9/2017
4.	Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня Соборності України	21 січня 2017 р. № 10/2017
5.	Про відзначення державними нагородами України	21 січня 2017 р. № 11/2017
6.	Про внесення зміни до військово-адміністративного поділу території України	23 січня 2017 р. № 12/2017
7.	Про присвоєння А. Кизилу звання Герой України	1 лютого 2017 р. № 21/2017
8.	Про відзначення державними нагородами України	1 лютого 2017 р. № 22/2017
9.	Про відзначення державними нагородами України	3 лютого 2017 р. № 23/2017
10.	Про відзначення державними нагородами України	3 лютого 2017 р. № 26/2017
11.	Про нагородження Г. Воробйова орденом Богдана Хмельницького	14 лютого 2017 р. № 33/2017
12.	Про звільнення в запас військовослужбовців строкової служби, строки проведення чергових призовів та чергові призови громадян України на строкову службу у 2017 році	24 лютого 2017 р. № 44/2017
13.	Про відзначення державними нагородами України	24 лютого 2017 р. № 45/2017
14.	Про відзначення державними нагородами України	27 лютого 2017 р. № 48/2017
15.	Про відзначення державними нагородами України з нагоди Міжнародного жіночого дня	7 березня 2017 р. № 56/2017
16.	Про відзначення державними нагородами України	10 березня 2017 р. № 58/2017
17.	Про відзначення державними нагородами України	14 березня 2017 р. № 60/2017

№ з.п.	Нормативно-правовий акт	Дата прийняття, реєстраційний номер
18.	Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року "Про Державну програму розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року"	22 березня 2017 р. № 73/2017
19.	Про відзначення державними нагородами України	29 березня 2017 р. № 87/2017
20.	Про відзначення державними нагородами України	10 квітня 2017 р. № 104/2017
21.	Про внесення змін до додатка № 1 до Указу Президента України від 21 березня 2002 року № 277	10 квітня 2017 р. № 105/2017
22.	Про Перелік посад, що заміщуються військовослужбовцями Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення у державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, а також державних та комунальних навчальних закладах, та граничних військових звань за цими посадами	3 травня 2017 р. № 126/2017
23.	Про відзначення державними нагородами України	22 травня 2017 р. № 138/2017
24.	Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня журналіста	6 червня 2017 р. № 153/2017
25.	Про відзначення державними нагородами України	13 червня 2017 р. № 161/2017
26.	Про відзначення державними нагородами України	5 липня 2017 р. № 175/2017
27.	Про відзначення державними нагородами України	5 липня 2017 р. № 176/2017
28.	Про проведення у серпні 2017 року призову громадян України на строкову військову службу до Національної гвардії України	7 липня 2017 р. № 178/2017
29.	Про відзначення державними нагородами України	4 серпня 2017 р. № 207/2017
30.	Про внесення змін до Указу Президента України від 11 лютого 2016 року № 44	8 серпня 2017 р. № 213/217
31.	Про відзначення державними нагородами України	9 серпня 2017 р. № 216/2017
32.	Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня незалежності України	21 серпня 2017 р. № 224/2017
33.	Про присвоєння почесних найменувань військовим частинам Збройних Сил України та уточнення деяких найменувань	23 серпня 2017 р. № 234/2017
34.	Про присвоєння Є. Лоскоту звання Герой України	23 серпня 2017 р. № 235/2017
35.	Про присвоєння В. Тарасюку звання Герой України	23 серпня 2017 р. № 236/2017
36.	Про присвоєння військових звань	23 серпня 2017 р. № 240/2017
37.	Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня незалежності України	23 серпня 2017 р. № 251/2017
38.	Про відзначення державними нагородами України	2 вересня 2017 р. № 259/2017
39.	Про присвоєння М. Шаповалу звання Герой України	7 вересня 2017 р. № 264/2017
40.	Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 вересня 2017 року "Про Концепцію реформування та подальшого розвитку системи управління державою в умовах надзвичайного стану і в особливий період"	25 вересня 2017 р. № 283/2017
41.	Про відзначення державними нагородами України членів національної збірної команди України на III міжнародних спортивних змаганнях "Ігри Нескорених"	3 жовтня 2017 р. № 303/2017
42.	Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 вересня 2017 року "Про Ставку Верховного Головнокомандувача"	10 жовтня 2017 р. № 313/2017
43.	Про відзначення державними нагородами України	11 жовтня 2017 р. № 318/2017
44.	Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня захисника України	12 жовтня 2017 р. № 319/2017
45.	Про присвоєння О. Капушу звання Герой України	12 жовтня 2017 р. № 320/2017

№ з.п.	Нормативно-правовий акт	Дата прийняття, реєстраційний номер
46.	Про присвоєння військових звань	14 жовтня 2017 р. № 323/2017
47.	Про відзначення державними нагородами України	21 жовтня 2017 р. № 336/2017
48.	Про внесення змін до додатка № 1 до Указу Президента України від 21 березня 2002 року № 277	11 листопада 2017 р. № 359/2017
49.	Про відзначення державними нагородами України	14 листопада 2017 р. № 363/2017
50.	Про відзначення державними нагородами України	15 листопада 2017 р. № 364/2017
51.	Про нагородження медаллю “За військову службу Україні”	15 листопада 2017 р. № 366/2017
52.	Про День Десантно-штурмових військ Збройних Сил України	21 листопада 2017 р. № 380/2017
53.	Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня Збройних Сил України	5 грудня 2017 р. № 403/2017
54.	Про присвоєння вищих військових звань	5 грудня 2017 р. № 404/2017
55.	Про присвоєння почесного найменування Окремому Київському полку Президента України	15 грудня 2017 р. № 419/2017
Постанови Кабінету Міністрів України		
1.	Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Об’єднаних Арабських Еміратів про військово-технічне співробітництво	8 лютого 2017 р. № 62
2.	Про утворення військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів та внесення змін у додаток до Порядку проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу	10 березня 2017р. № 133
3.	Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 147 (Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу)	29 березня 2017р. № 220
4.	Про затвердження Протоколу між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про внесення змін до Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Польща про взаємні поставки озброєння, військової техніки та надання послуг військово-технічній галузі, підписаної 10 жовтня 1996 року в м. Київ	5 квітня 2017 р. № 228
5.	Про внесення змін до пункту 4 Положення про Міністерство оборони України	11 травня 2017 р. № 321
6.	Деякі питання забезпечення підготовки збірної команди України до участі у 2017 році в міжнародних спортивних змаганнях “Ігри Нескорених” серед військовослужбовців та ветеранів, які зазнали травм, поранень або захворювань під час або внаслідок виконання службового обов’язку	11 травня 2017 р. № 347
7.	Про внесення змін до пункту 2 Порядку виплати щомісячної грошової компенсації сум податку з доходів фізичних осіб, що утримуються з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими та особами рядового і начальницького складу	31 травня 2017 р. № 375
8.	Про затвердження Програми підвищення обороноздатності держави та забезпечення невідкладних потреб Збройних Сил на 2017 рік	7 червня 2017 р. № 395-7
9.	Про внесення змін до Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах	21 червня 2017 р. № 434
10.	Про внесення зміни в додаток до Постанови Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 718 (“Питання грошового забезпечення окремих категорій військовослужбовців та осіб начальницького складу”)	12 липня 2017 р. № 488
11.	Про внесення змін у додатки 4 і 13 до Постанови Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 р. № 121-2 (з обмеженим доступом)	12 липня 2017 р. № 510-10
12.	Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про військово-технічне співробітництво	19 липня 2017 р. № 533
13.	Про затвердження Протоколу між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про втілення фінансової допомоги	19 липня 2017 р. № 534
14.	Про ліквідацію міжвідомчої робочої групи з питань перевірки стану оперативного обладнання територій, прилеглих до району проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях	19 липня 2017 р. № 529
15.	Про реорганізацію факультету військової підготовки імені Верховної Ради України Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”	19 липня 2017 р. № 549

№ з.п.	Нормативно-правовий акт	Дата прийняття, реєстраційний номер
16.	Про реалізацію пілотного проекту запровадження тимчасового механізму формування та здійснення компенсаційних виплат в іноземній валюті працівникам апарату військових аташе та апарату представника Міністерства оборони при дипломатичному представництві України, направленим у довготермінове відрядження	9 серпня 2017 р. № 554
17.	Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Сенегал про військово-технічне співробітництво	9 серпня 2017 р. № 597
18.	Про затвердження Угоди між Урядом України та Організацією НАТО з підтримки та постачання про партнерство з підтримки спільного управління предметами постачання	9 серпня 2017 р. № 599
19.	Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб	30 серпня 2017 р. № 704
20.	Про внесення змін у додаток до Постанови Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 року № 395-7 (з обмеженим доступом)	30 серпня 2017 р. № 395-7
21.	Про утворення Міжвідомчої робочої групи з питань створення єдиної системи логістики сил оборони	13 вересня 2017 р. № 686
22.	Про надання у 2017 році державної гарантії за зобов'язанням державного підприємства "Харківське конструкторське бюро з машинобудування ім. О.О.Морозова"	4 жовтня 2017 р. № 745
23.	Про надання у 2017 році державної гарантії за зобов'язаннями приватного акціонерного товариства "Завод "Кузня на Рибальському"	4 жовтня 2017 р. № 746
24.	Про надання у 2017 році державної гарантії за зобов'язаннями державного підприємства "Київський бронетанковий завод"	4 жовтня 2017 р. № 747
25.	Про надання у 2017 році державної гарантії за зобов'язаннями дочірнього підприємства державного Концерну "Укрспецекспорт" – державного госпрозрахункового зовнішньоторговельного підприємства "Спецтехноекспорт"	4 жовтня 2017 р. № 758
26.	Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2014 р. № 117 ("Про здійснення попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закуповуються за бюджетні кошти")	4 жовтня 2017 р. № 760
27.	Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 413	11 жовтня 2017 р. № 762
28.	Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України	18 жовтня 2017 р. № 789
29.	Про утворення Державного науково-дослідного інституту випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки	18 жовтня 2017 р. № 786
30.	Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 27 квітня 2011 р. № 464 (питання державного оборонного замовлення)	25 жовтня 2017 р. № 805
31.	Деякі питання утворення військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів	25 жовтня 2017 р. № 809
32.	Про припинення дії Угоди між Урядом Російської Федерації про порядок взаємних поставок озброєння і військової техніки, комплектуючих виробів і запасних частин, організації ремонту та надання послуг військового призначення	8 листопада 2017 р. № 844
33.	Про внесення зміни до пункту 4 Порядку поставки пально-мастильних матеріалів, що придбаваються нерезидентами для передачі учасникам спільних з підрозділами Збройних Сил України військових навчань на території України, які проводяться в рамках програми "Партнерство заради миру", операції з поставки яких на митній території України звільняються від обкладення податком на додану вартість	8 листопада 2017 р. № 845
34.	Про внесення змін у додаток 5 до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання (Постанова КМУ від 28 січня 2004 р. № 86)	15 листопада 2017 р. № 868
35.	Про внесення змін до Державної цільової оборонної програми будівництва кораблів класу "корвет" за проектом 58250	22 листопада 2017 р. № 879
36.	Про внесення змін у додаток 4 до Постанови Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 року № 121-2 "Про Державне оборонне замовлення на 2017 рік"	22 листопада 2017 р. № 966-41
37.	Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2015 року № 345 ("Про затвердження Порядку постачання озброєння, військової і спеціальної техніки та боєприпасів під час особливого періоду, введення надзвичайного стану та у період проведення антитерористичної операції")	22 листопада 2017 р. № 1011
38.	Про внесення змін до деяких постанов КМУ з питань надання державних гарантій	22 листопада 2017 р. № 1012
39.	Про внесення змін у додаток 4 і 13 до Постанови Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 року № 121-2 (з обмеженим доступом)	6 грудня 2017 р. № 976-42
Розпорядження Кабінету Міністрів України		
1.	Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2015 р. № 133-р ("Про затвердження складу Української частини комісії з військово-технічного співробітництва")	18 січня 2017 р. № 65-р

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЯКІ БУЛИ ПРИЙНЯТІ (ВИДАНІ) У 2017 Р.

№ з.п.	Нормативно-правовий акт	Дата прийняття, реєстраційний номер
2.	Про розподіл коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою 2101150 "Розвиток озброєння та військової техніки Збройних Сил України" на 2017 рік	8 лютого 2017 р. № 81-р
3.	Про підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про військово-технічне співробітництво	21 лютого 2017 р. № 112-р
4.	Про затвердження чисельності громадян України, що підлягають призову на строкову військову службу, обсягу видатків для проведення призову у квітні – травні 2017 року	22 березня 2017 р. № 185-р
5.	Про виділення коштів для здійснення заходів, пов'язаних з підвищенням рівня захищеності небезпечних об'єктів зберігання боєзапасу Збройних Сил	12 квітня 2017 р. № 292-р
6.	Про подання на ратифікацію Верховною Радою України Генеральної угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво у сфері оборони	17 травня 2017 р. № 333-р
7.	Деякі питання медичного забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та поліцейських, які беруть участь в антитерористичній операції	24 травня 2017 р. № 352-р
8.	Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству оборони на 2017 рік	31 травня 2017 р. № 361-р
9.	Про проведення експерименту під час придбання житла для військовослужбовців Збройних Сил	7 червня 2017 р. № 387-р
10.	Про схвалення Основних напрямів розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період	14 червня 2017 р. № 398-р
11.	Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 933-р	14 червня 2017 р. № 404-р
12.	Про подання на ратифікацію Верховною Радою України Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії стосовно співробітництва у сфері військових перевезень	21 червня 2017 р. № 435-р
13.	Про внесення змін у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 березня 2017 р. № 214-р (Про розподіл коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою 2101190 "Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України" на 2017 рік)	12 липня 2017 р. № 460-р
14.	Про реалізацію пілотного проекту щодо утворення територіального центру комплектування та соціальної підтримки	19 липня 2017 р. № 492-р
15.	Про внесення змін до пункту 9 плану заходів, спрямованих на реалізацію деяких засад державної внутрішньої політики щодо окремих районів Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження	19 липня 2017 р. № 498-р
16.	Про затвердження чисельності громадян України, які підлягають призову на строкову військову службу до Національної гвардії, та обсягу видатків для проведення призову в серпні 2017 року	9 серпня 2017 р. № 511-р
17.	Про затвердження переліку боєприпасів, що підлягають утилізації у 2017 – 2021 роках	18 серпня 2017 р. № 547-р
18.	Про визначення додаткового виконавчого органу для реалізації Угоди між Міністерством охорони здоров'я України та Міністерством оборони Сполучених Штатів Америки стосовно співробітництва у галузі запобігання розповсюдженню технологій, патогенів та знань, які можуть бути використані в ході розробки біологічної зброї	20 вересня 2017 р. № 650-р
19.	Про затвердження чисельності громадян України, що підлягають призову на строкову військову службу, обсягу видатків для проведення призову у жовтні-листопаді 2017 року	20 вересня 2017 р. № 660-р
20.	Про підписання Угоди між Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України про внесення змін до Угоди між Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України стосовно створення спільної військової частини	27 вересня 2017 р. № 683-р
21.	Про виділення коштів для здійснення заходів, пов'язаних з підвищенням рівня захищеності об'єктів зберігання боєзапасу Збройних Сил	11 жовтня 2017 р. № 809-р
22.	Про підписання Угоди між Урядом України та Урядом Держави Кувейт про співробітництво у військовій та інших сферах	25 жовтня 2017 р. № 775-р
23.	Про підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про військово-фінансове співробітництво та Протоколу між Кабінетом Міністрів України та урядом Турецької Республіки про втілення фінансової допомоги	8 листопада 2017 р. № 799-р
24.	Про передислокацію військової частини А0959 Повітряних Сил Збройних Сил	15 листопада 2017 р. № 811-р
25.	Про внесення змін у додатки 1 і 2 до розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 660	22 листопада 2017 р. № 826-р

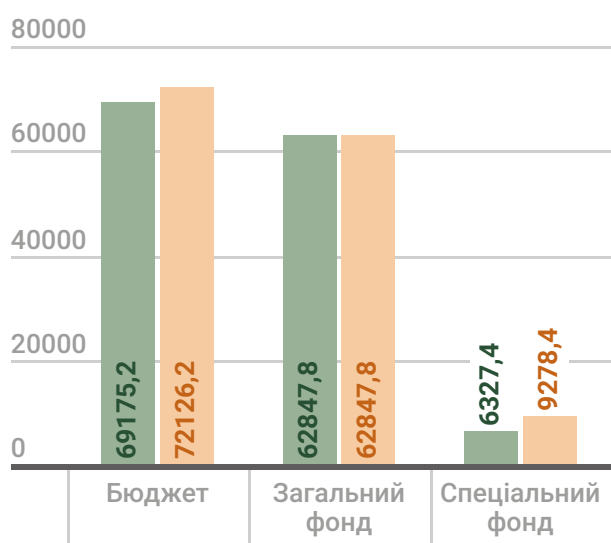
Усього: 122 нормативно-правових акти

ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ У 2017 р.

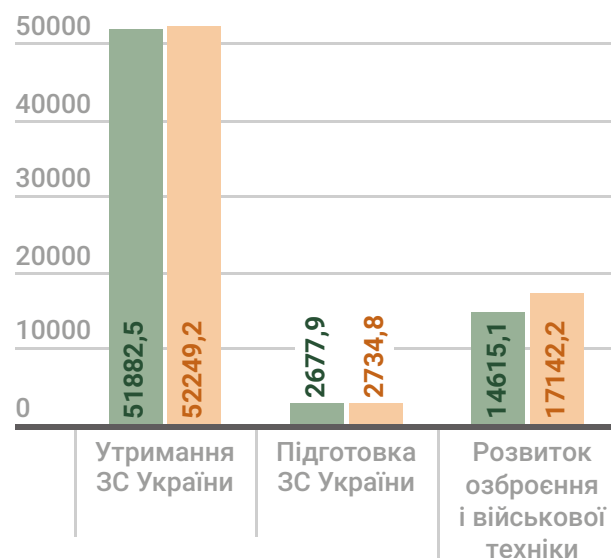
Відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України на 2017 р.” (з урахуванням змін) на потреби Збройних Сил передбачалося 69 175,2 млн грн (2,43 % валового внутрішнього продукту), у тому числі за загальним фондом – 62 847,8 млн грн (90,9 % видатків); за спеціальним – 6 327,4 млн грн (9,1 % видатків).

Протягом 2017 р. Міністерство оборони отримало 72 126,2 млн грн (2,53 % ВВП) або 104,3 % річних призначень, із них за загальним фондом – 62 847,8 млн грн (100 % призначень), за спеціальним – 9 278,4 млн грн (146,6 % призначень).

Діаграма 1. Фінансування Збройних Сил України у 2017 р., млн грн

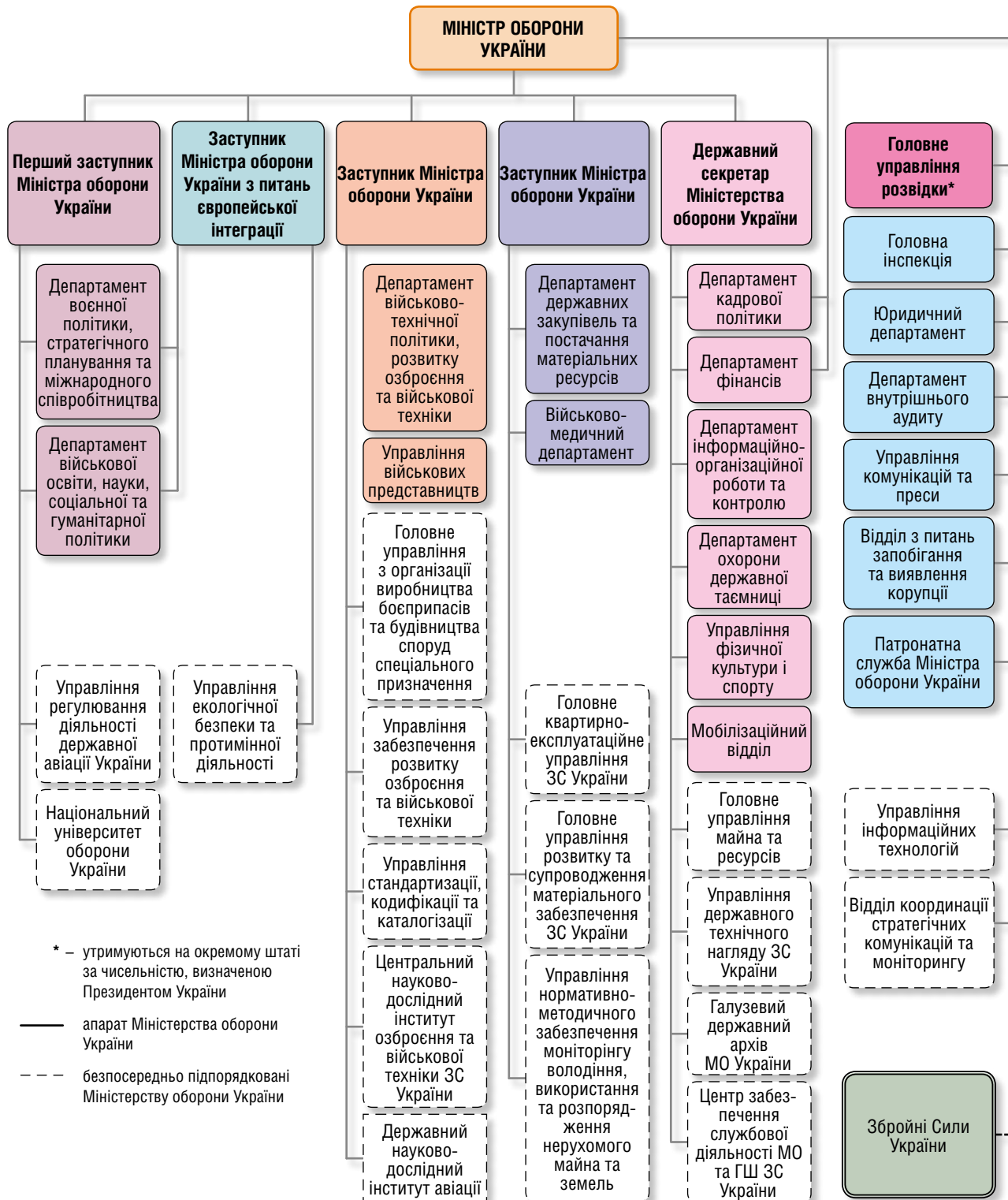

Діаграма 2. Фінансування за функціональним призначенням у 2017 р., млн грн

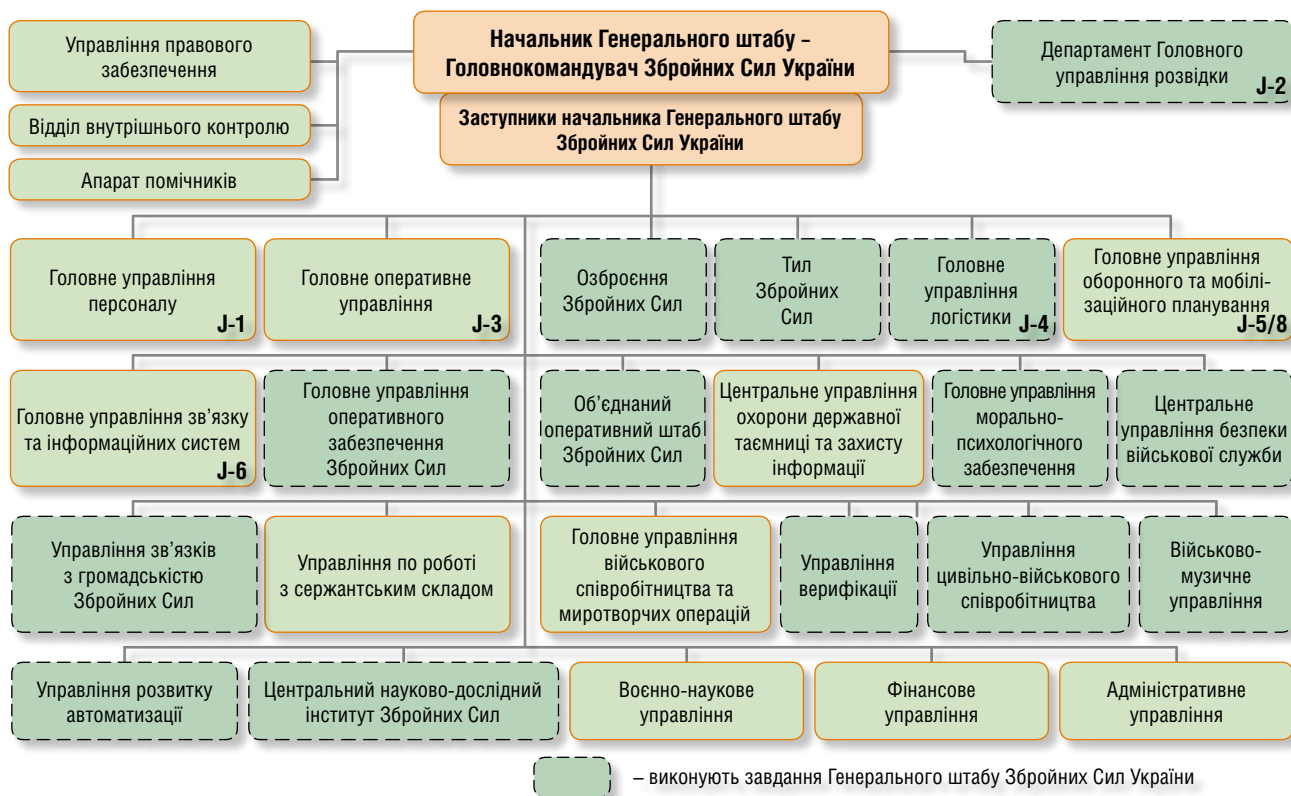

ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ, СТРУКТУРА ТА БОЙОВИЙ СКЛАД ЗБРОЙНИХ СИЛ

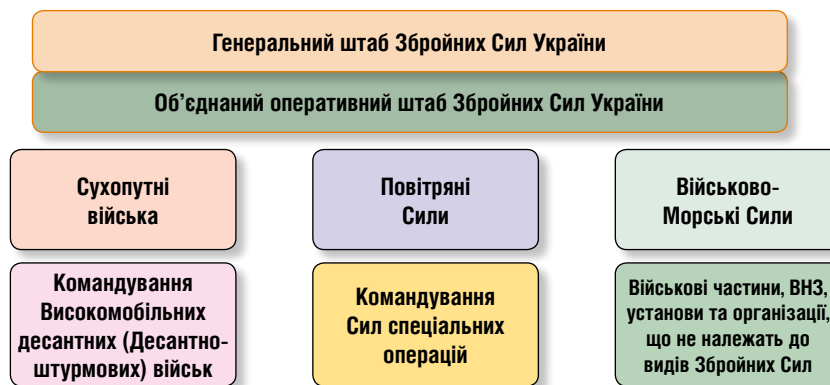
Схема 1. Структура Міністерства оборони України, на кінець року

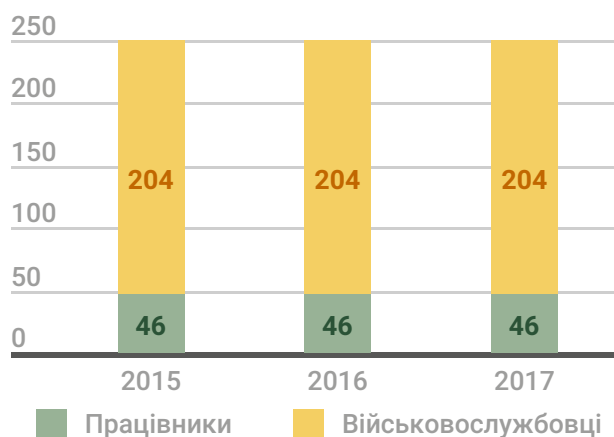
Схема 2. Структура Генерального штабу ЗС України, на кінець року

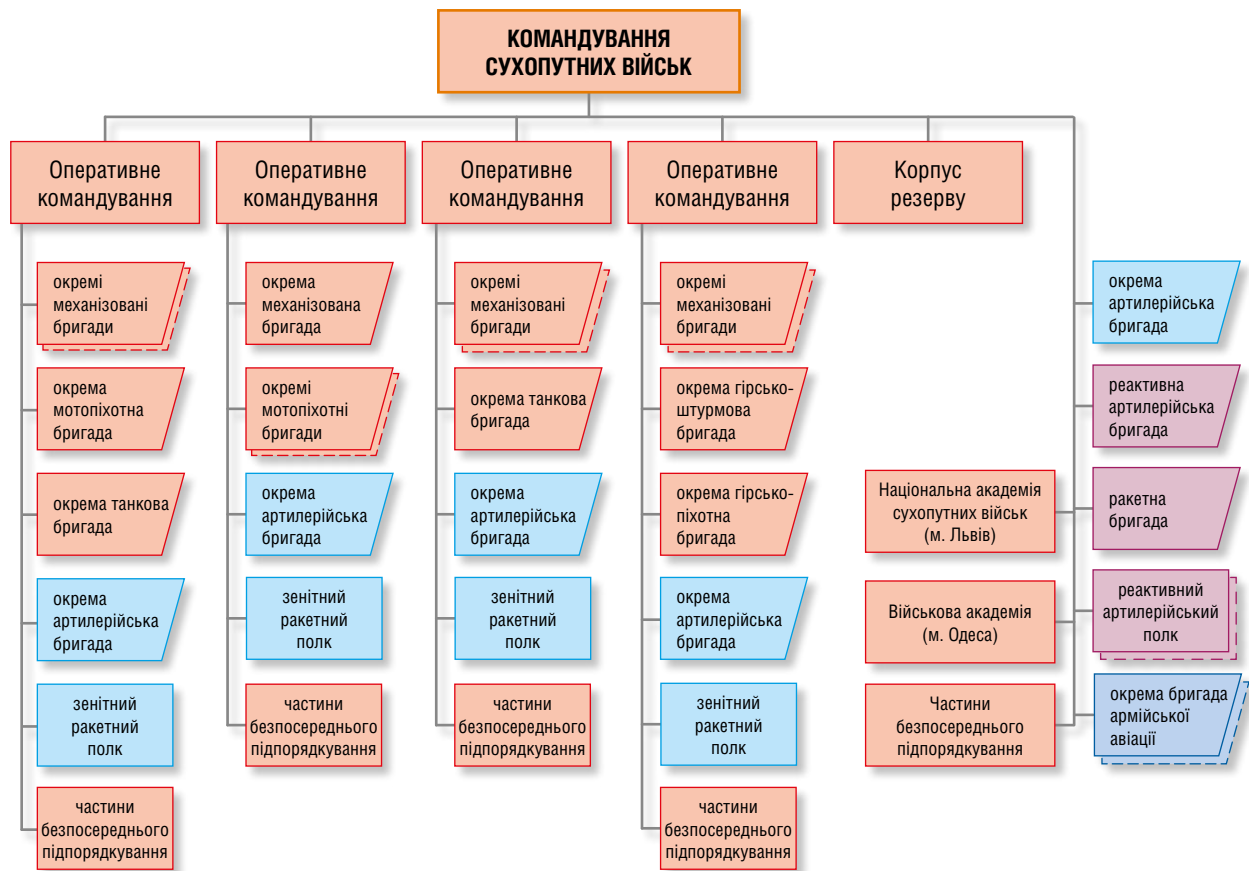
Схема 3. Структура Збройних Сил, на кінець року

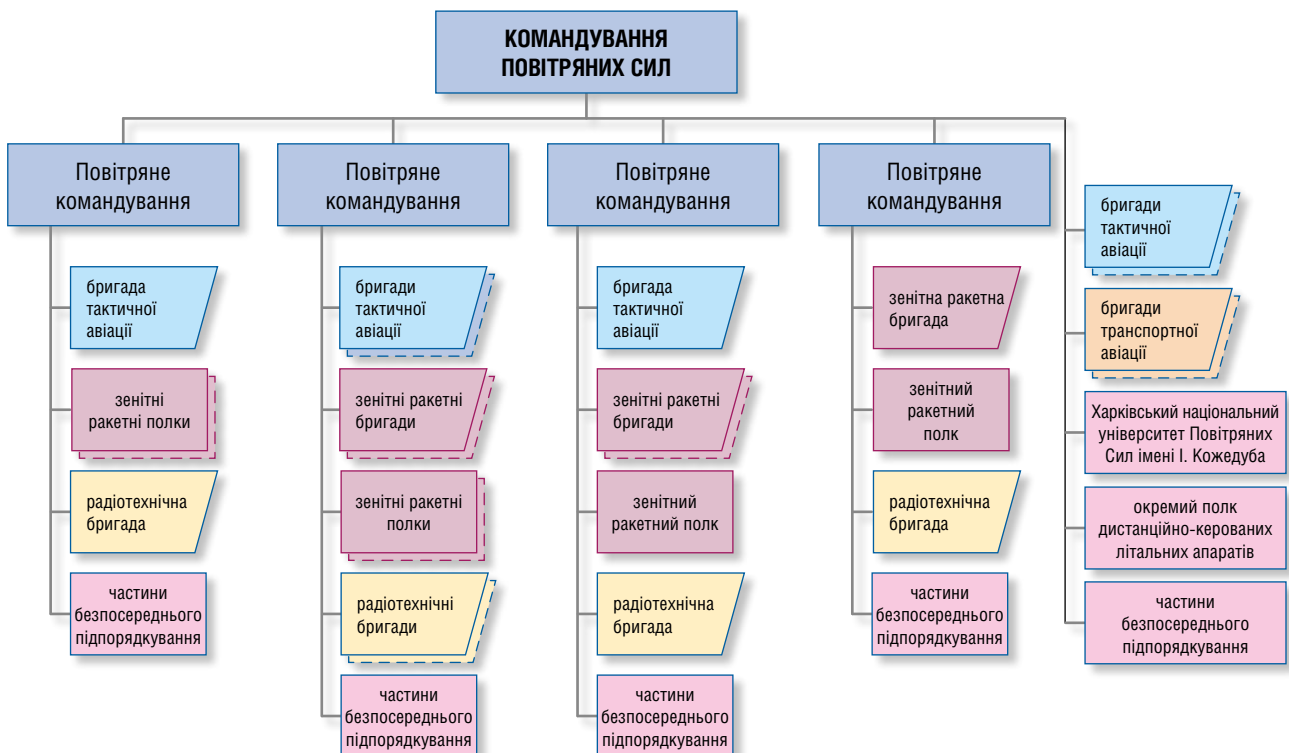
Діаграма 1. Чисельність Збройних Сил у 2015 – 2017 роках, на кінець року, тис. осіб

Схема 4. Організаційна структура та бойовий склад Сухопутних військ, на кінець року

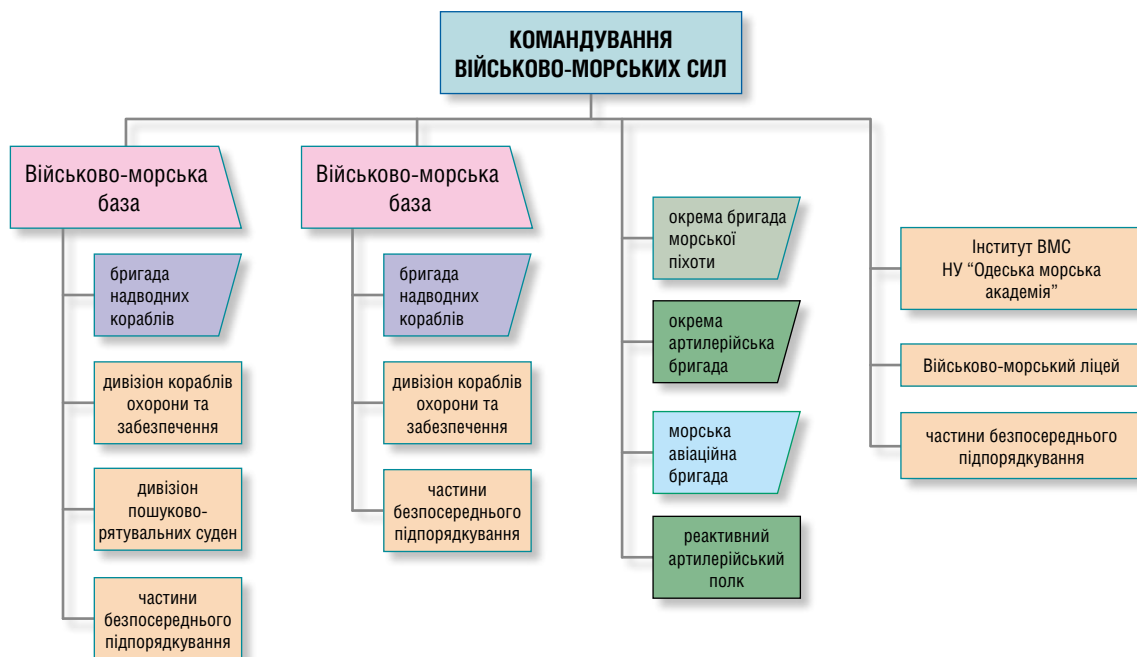
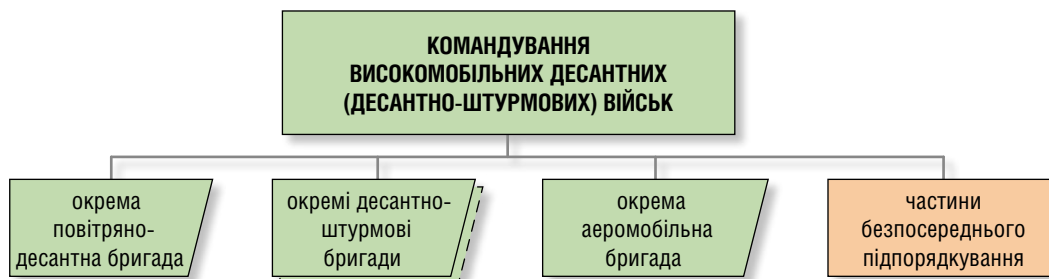
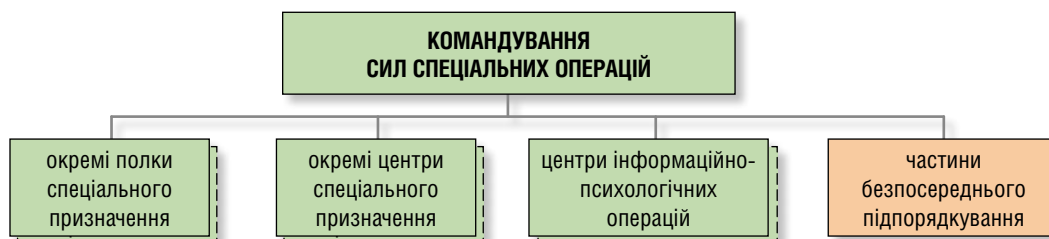

Схема 5. Організаційна структура та бойовий склад Повітряних Сил, на кінець року

ДОДАТКИ

Схема 6. Організаційна структура та бойовий склад Військово-Морських Сил, на кінець року**Схема 7.** Організаційна структура Високомобільних десантних (Десантно-штурмових) військ, на кінець року**Схема 8.** Організаційна структура Сил спеціальних операцій, на кінець року

ОСНАЦЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ ОЗБРОЄННЯМ ТА ВІЙСЬКОВОЮ ТЕХНІКОЮ У 2017 р.

Озброєння та військова техніка	ВИПРОБУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ПРОЕКТИ РОЗРОБЛЕННЯ ОВТ	ПРИЙНЯТТЯ НА ОЗБРОЄННЯ НОВИХ ЗРАЗКІВ ОВТ	ЗАКУПІВЛЯ ОВТ, од. (компл.)	МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ПОДОВЖЕННЯ РЕСУРСУ ОВТ
СУХОПУТНІ ВІЙСЬКА	<ul style="list-style-type: none"> • Міномет калібру 120 мм; • 30 мм автоматична гармата; • легкий переносний ракетний комплекс; • комплекс автоматизованого управління артилерійськими підрозділами; • автомобіль підвищеної прохідності КРА3-63221 з кузовом-фургоном; • автомобіль МА3-6316, 6317; • підствольний гранатомет типу ГП-25; • 30 мм автоматичний гранатомет КБА-117; • кулемет КМ-7,62; • тактичні комплекти до стрілецької зброї калібрів 5,45 мм та 7,62 мм; • снайперські гвинтівки UAR-10 та UBR-008 калібру 7,62 мм; • спеціальний автомат "Вулкан" калібрів 5,45 мм та 7,62 мм; • тепловізор "Archer"; • вибухові речовини (гексоген, пластичні); • 60, 80, 120 мм постріли; • 152 та 155 мм боеприпаси; • гранатометні постріли ПГОФ-40, ПП-40; • кулемет 7,62 мм "КБТ-7,62" та "КПС-7,62"; • двокаліберний мінометний комплекс; • комплексний тренажер БТР-3 	<ul style="list-style-type: none"> • Спеціалізований броньований автомобіль "Козак-2" ПЗСА-5; • легкий переносний ракетний комплекс 216 "Корсар"; • 7,62 мм снайперська гвинтівка UAR-10; • 7,62 мм снайперська гвинтівка UBR-008; • спеціальний автомат "Вулкан" калібру 5,45 мм; • спеціальний автомат "Вулкан" калібру 7,62 мм; • 30 мм автоматична гармата ЛВГ-30; • комплексний динамічний тренажер екіпажу бронетранспортера БТР-4; • бронетранспортер командирський БТР-4К 	<ul style="list-style-type: none"> • Боеприпаси різного призначення – 26 800; • постріли з керованою ракетою – 60; • керовані протитанкові ракети – 290; • артилерійські системи різних калібрів – 26; • автоматичні гармати – 60; • автоматизовані комплекси розвідки – 20; • тепловізійні прилади – 285; • бронетранспортери – 46; • броньовані медичні машини – 2; • броньовані ремонтно-евакуаційні машини – 2; • комплексні тренажери екіпажу – 16; • автомобільна техніка сімейства Кра3 – 219; • броньовані медичні машини – 8; • автомобільна техніка сімейства "Богдан" – 110; • броньовані автомобілі "Козак" – 10 	<ul style="list-style-type: none"> • Модернізація БТР-70
ПОВІТРЯНІ СИЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • Вертольоти типу Мі-8 з розширеними бойовими можливостями; • літак-розвідник Су-24 МР; • мобільна лабораторія технічного діагностування авіаційної техніки; • керована авіаційна ракета з активною РЛ ГСН; • зенітний ракетний комплекс середньої дальності; • переносний зенітний ракетний комплекс; • РЛС з автоматичним дистанційним управлінням на вежах; • рухомий автоматизований командний пункт для ППО СВ; • безпілотні авіаційні комплекси; • керована авіаційна ракета середньої дальності класу "повітря – повітря" з ІЧ ГСН 	<ul style="list-style-type: none"> • Екранно-вихлопний пристрій "АДРОС" АШ-01В; • комбінований пристрій викиду "АДРОС" КУВ 26-50-00; • комплекс авіаційний безпілотний Fly Eye 	<ul style="list-style-type: none"> • Літаки – 8; • комплекси наземного контролю – 2; • вертольоти – 12; • безпілотні авіаційні комплекси – 35; • навчально-тренувальний тренажер пілота 	<ul style="list-style-type: none"> • Модернізація літаків до виду: Су-25М1, Су-25М1К, Су-27-1М, Су-27-УБ, МіГ-29МУ1; Л-39М, Л-39М1; • модернізація вертольотів до виду: Мі-2МСБ; Мі-8МСБ-В; Мі-24ПУ1; • модернізація радіолокаційної станції до виду З5Д6М; • спряження радіолокаційної станції З5Д6М із зенітним ракетним комплексом С-300ПС; • модернізація зенітної самохідної установки ЗСУ-23-4 "Шилка"; • модернізація зенітного ракетного комплексу "Оса-АКМ"; • модернізація зенітного ракетного комплексу "Бук-М1"
ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКІ СИЛИ	<ul style="list-style-type: none"> • Малий броньований артилерійський катер проекту 58155 		<ul style="list-style-type: none"> • Малий броньовані катери – 4; • радіолокаційні станції – 2 	<ul style="list-style-type: none"> • модернізація фрегата "Гетьман Сагайдачний"
СПЕЦІАЛЬНІ ВИДИ ОВТ (управління, розвідка, оперативне, технічне, тилове забезпечення)	<ul style="list-style-type: none"> • Міна сигнальна звуковсвітлова; • реактивний піхотний вогнемет; • базова цифрова радіорелейна станція; • командно-штабна машина на базі БТР різних типів та БМП-1; • похідний автоклуб-друкарня ПАК-Д; • спеціальна апаратура СА-22у; • протигази ЗВП-01У, СВП-01У; • рукавиці захисні РЗ-2У; • полкова землерийна машина ПЗМ-3-01; • душ мобільний ДМ-1000; • душова установка-котел швидкого нагріву води КШНВ; • укриття з гофрованої сталі УГС; • комплекс радіо-, радіотехнічного контролю "Діаграма"; • малогабаритний передавач перешкод "Оберіг-С"; • мультиспектральна камуфляжна сітка; • міношукач СМР 	<ul style="list-style-type: none"> • Сигнальна міна СМ-Ш; • радіорелейна станція Р-414МУ; • польовий маршрутизатор тактичної ланки управління ТК ТИП-1; • батальйонний телекомунікаційний комплект ТК ТИП-2; • радіорелейна станція Р-402; • автоцистерна АЦ-12-63221; • модуль ємністю 20 м³ для зберігання та заправлення техніки світлими нафтопродуктами; • 40 мм автоматичний гранатомет УАГ-40; • реактивний піхотний вогнемет РПВ-16 	<ul style="list-style-type: none"> • Радіолокаційні станції – 10; • станції перешкод – 5; • передавачі перешкод – 8; • переносні системи пеленгації – 4; • радіорелейні станції – 129; • комплекси перешкод роботі технічних засобів розвідки – 13; • апаратура передачі інформації – 15; • автоматизовані комплекси радіомоніторингу – 6; • засоби криптографічного захисту – 156; • навігаційна апаратура споживачів супутникових систем – 500; • екскаватори ЕО-650А – 5; • автомобільні крани – 5; • мобільні лазне-пральні комплекси МЛПК – 10; • постановники перешкод – 4 	<ul style="list-style-type: none"> • Засоби зв'язку, виробництва колишнього СРСР

РЕЗУЛЬТАТИ ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ У 2017 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

ПІДГОТОВКА ОРГАНІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ

Таблиця 1. Підготовка органів військового управління

Заходи	Кількість	
	Заплановано на рік	Проведено
Стратегічне командно-штабне навчання	1	1
Командно штабна військова гра	6	6
Командно-штабне навчання	19	19
Командно-штабне тренування	57	57
Спільне штабне тренування	97	97
Роздільне штабне тренування	54	54
Тренування чергових сил з ППО	2	2
Тренування розгортання ПУ	1	1
Оперативний збір	1	1
РАЗОМ	238	238

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬК (СИЛ)

Таблиця 2. Підготовка органів управління видів Збройних Сил

Заходи	Кількість	
	Заплановано на рік	Проведено
Сухопутні війська		
Командно-штабне навчання	9	9
Командно-штабне тренування	19	19
Спільне штабне тренування	18	18
Роздільне штабне тренування	9	9
Повітряні Сили		
Командно-штабне навчання	4	4
Командно-штабне тренування	9	9
Спільне штабне тренування	16	16
Роздільне штабне тренування	10	10
Тренування чергових сил ППО	2	2
Військово-Морські Сили		
Командно-штабне навчання	2	2
Командно-штабне тренування	11	11
Спільне штабне тренування	5	5
Роздільне штабне тренування	4	4

БОЙОВА ПІДГОТОВКА ПІДРОЗДІЛІВ ВІЙСЬК (СИЛ)

Таблиця 3. Механізовані, танкові війська Сухопутних військ

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Бригадні тактичні навчання	26	26	100
Батальйонні тактичні навчання	107	111	104
Ротні тактичні навчання	474	411	87
Бойові стрільби взводів	748	748	100
Бойові стрільби відділень	2122	1825	86
Стрільби з озброєння танків	425	675	159
Стрільби з озброєння БМП (БТР)	1620	1767	109
Стрільби зі стрілецької зброї	6370	7118	118
Водіння танків	480	651	136
Водіння бойових машин	1280	1233	96
Водіння автомобілів	1365	1529	112
Стрибки з парашутом	3994	2511	63

Таблиця 4. Льотно-тактична підготовка і застосування армійської авіації Сухопутних військ

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Льотно-тактичні навчання ескадрилій	3	3	100
Льотно-тактичні вправи	–	–	–
Практичне бомбометання	1642	1004	61
Практичні стрільби по наземним цілям	1138	814	71
Середній наліт на один екіпаж	50 год. 00 хв.	51 год. 49 хв.	104

Таблиця 5. Льотно-тактична підготовка і застосування авіації Повітряних Сил

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Льотно-тактичні навчання ескадрилій	8	8	100
Льотно-тактичні вправи	135	135	100
Практичне бомбометання	1230	523	46
Практичні стрільби по наземних цілях	438	119	27
Десантування повітряних десантів	441	399	90
Середній наліт на один екіпаж	50	50:01	100

Таблиця 6. Виконання курсів бойової підготовки кораблями (катерами) Військово-Морських Сил

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Артилерійські стрільби по морських цілях	82	66	80
Артилерійські стрільби по повітряних цілях	67	32	48
Мінні вправи прийомка мін	2	7	350
Мінні вправи постановка мін	4	4	100
Підривні бойові вправи	5	6	120
Стрільби ЗРК	–	4	100
Середня наплаваність кораблів (катерів), діб	20	18,4	92

Таблиця 7. Льотно-тактична підготовка і застосування морської авіації

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Льотно-тактичні навчання ескадрилій	1	1	100
Льотно-тактичні вправи	47	35	74
Практичне бомбометання	202	35	17
Десантування повітряних десантів	219	361	165
Середній наліт на один екіпаж	60 год 00 хв	40 год 31хв	68

Таблиця 8. Підготовка підрозділів військ берегової оборони Військово-Морських Сил

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Бригадні тактичні навчання	3	3	100
Батальйонні тактичні навчання	13	34	261
Ротні тактичні (тактико-спеціальні) навчання	40	63	157
Бойові стрільби взводів	120	67	56
Бойові стрільби відділень	240	138	58
Стрільби з озброєння танків	20	10	50
Стрільби з озброєння БМП (БТР)	40	26	65
Стрільби зі стрілецької зброї	500	757	151
Водіння танків	10	8	80
Водіння БМП (БТР)	40	21	53
Водіння автомобілів	40	21	53
Стрибки з парашутом	4643	4258	92

Таблиця 9. Підготовка підрозділів Високомобільних десантних (Десантно-штурмових) військ

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Бригадні тактичні навчання	5	6	120
Батальйонні тактичні навчання	34	23	68
Ротні тактичні (тактико-спеціальні) навчання	194	135	70
Бойові стрільби взводів	308	209	68
Бойові стрільби відділень	991	709	72
Стрільби з озброєння танків	84	162	192
Стрільби з озброєння БМП (БТР)	1558	1244	80
Стрільби зі стрілецької зброї	6983	4712	67
Водіння танків	96	103	107
Водіння бойових машин	1005	490	49
Водіння автомобілів	2524	662	26
Стрибки з парашутом	37301	18595	50

Таблиця 10. Підготовка підрозділів Сил спеціальних операцій

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Тактико-спеціальні навчання	22	22	100
Стрільби зі стрілецької зброї	1792	1605	90
Водіння автомобілів	145	112	77
Стрибки з парашутом	15211	13680	90

БАГАТОНАЦІОНАЛЬНІ НАВЧАННЯ ЗА УЧАСТЮ ПІДРОЗДІЛІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ У 2017 РОЦІ

Навчання	Термін проведення	Район проведення	Завдання, що вирішувалися	Загальна чисельність сил, озброєння та військової техніки
На території України або поблизу її кордонів				
Спільне тренування типу PASSEX	20 – 22 березня	Акваторія Чорного моря	Відпрацювання морських процедур за стандартами НАТО	Від України – рейдовий тральщик “Генічеськ”. Від країн-партнерів – кораблі постійної мінно-тральної групи НАТО №2
Спільне тренування типу PASSEX	05 квітня	Акваторія Чорного моря	Відпрацювання морських процедур за стандартами НАТО	Від України – ракетний катер “Прилуки”. Від країн-партнерів – кораблі ВМС Туреччини
Sea Breeze – 2017 Українсько-американське командно-штабне навчання	10 – 23 липня	Акваторія Чорного моря	Відпрацювання та надання оцінки спільним діям щодо взаємосумісності національних підрозділів з підрозділами держав – членів НАТО	Від України – більше 1200 військовослужбовців зі штатним озброєнням та технікою, 23 кораблі, 25 літаків та вертольотів. Від країн-партнерів – більше 1200 осіб зі штатним озброєнням та технікою, 7 кораблів, 1 підводний човен, 4 літаки
Спільне тренування типу PASSEX	27 липня	Акваторія Чорного моря	Відпрацювання морських процедур за стандартами НАТО	Від України – фрегат “Гетьман Сагайдачний”. Від країн-партнерів – кораблі постійної групи НАТО № 2
Rapid Trident – 2017 Українсько-американське командно-штабне навчання	08 – 23 вересня	Міжнародний центр миротворчості та безпеки (с. Старичі, Яворівський р-н, Львівська обл.)	Розвиток та вдосконалення оперативних спроможностей підрозділів Сухопутних військ відповідно до стандартів НАТО, підвищення їх взаємосумісності з підрозділами ЗС держав – членів НАТО в рамках процесу планування та оцінки сил і Концепції оперативних можливостей НАТО	Від України – більше 1100 військовослужбовців, 180 одиниць техніки, 2 літаки. Від країн-партнерів – 460 осіб з озброєнням та військовою технікою
Поза межами України				
Морський щит – 2017 Багатонаціональні навчання	01 – 10 лютого	Румунія	Набуття навичок в роботі багатонаціонального штабу	Від України – 2 військовослужбовця
Platinum Eagle – 2017-1 Багатонаціональні навчання	20 лютого – 03 березня	Румунія	Набуття навичок спільних дій військовослужбовців у складі багатонаціонального підрозділу відповідно до стандартів НАТО, проведення тактичної та вогневої підготовки за стандартами НАТО	Від України – 30 військовослужбовців
Platinum Eagle – 2017-2 Багатонаціональні навчання	23 квітня – 05 травня	Румунія	Відпрацювання навичок ведення оборонних дій та дій у наступі	Від України – 30 військовослужбовців

БАГАТОНАЦІОНАЛЬНІ НАВЧАННЯ ЗА УЧАСТЮ ПІДРОЗДІЛІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ У 2017 РОЦІ

Навчання	Термін проведення	Район проведення	Завдання, що вирішувалися	Загальна чисельність сил, озброєння та військової техніки
Combined Resolve – 2017 Багатонаціональне навчання із залученням військ	25 травня – 14 червня	Федеративна Республіка Німеччина	Зміцнення партнерських відносин, підвищення гнучкості, сумісності та здатності працювати спільно із союзниками по НАТО і партнерами у Європі	Від України – 133 військовослужбовця, 18 одиниць техніки
ITA-MINEX – 2017 Протимінні навчання ВМС Італійської республіки	08 – 20 травня	Італійська республіка	Переїняття досвіду, ознайомлення із технікою та процедурами проведення протимінного навчання відповідно до стандартів НАТО	Від України – 1 військовослужбовець
Iron Wolf – 2017 Багатонаціональне тактичне навчання	17 – 23 червня	Литовська Республіка	Ознайомлення з досвідом оцінювання спроможностей батальйонних бойових груп щодо планування питань взаємосумісності та злагодженості багатонаціональних підрозділів	Від України – 2 спостерігачі
Saber Guardian – 2017 Багатонаціональне командно-штабне навчання із залученням військ	10 – 27 липня	Румунія, Республіка Болгарія	Тренування офіцерів багатонаціонального штабу щодо планування та управління підрозділами	Від України – 150 військовослужбовців
Shabla – 2017 Тактичне навчання підрозділів ППО з бойовою стрільбою	11 – 20 липня	Республіка Болгарія	Підвищення бойового вишколу особового складу, підвищення можливостей щодо вирішення задач у багатонаціональному середовищі для досягнення тактичної сумісності з підрозділами ППО держав – членів НАТО	Від України – 54 військовослужбовця
Noble Partner – 2017 Багатонаціональні навчання	27 липня – 15 серпня	Грузія	Набуття досвіду у веденні різних видів загальновійськового бою та нанесенні вогневого ураження противнику за процедурами та стандартами США	Від України – 29 військовослужбовців
Platinum Lion – 2017 Багатонаціональні навчання	30 липня – 11 серпня	Республіка Болгарія	Проведення тактичної та вогневої підготовки за стандартами НАТО, відпрацювання навичок ведення оборонних та наступальних дій	Від України – 47 військовослужбовців
Agile Spirit – 2017 Багатонаціональні навчання	31 серпня – 13 вересня	Грузія	Відпрацювання навичок ведення оборонних, рейдових дій та дій у наступі, проведення бойових стрільб за стандартами НАТО	Від України – 73 військовослужбовця
REGEX – 2017 Багатонаціональні навчання	17 – 21 вересня	Королівство Йорданія	Участь в реалізації політики НАТО щодо більшого залучення та підтримки розвитку оперативних спроможностей країн-партнерів НАТО	Від України – 14 військовослужбовців
Світла лавина – 2017 Багатонаціональне командно-штабне навчання	25 – 29 вересня	Словацька Республіка	Оцінка ефективності дій національних складових багатонаціонального інженерного батальйону "Тиса", їх здатності виконувати завдання з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій в басейні річки Тиса	Від України – 17 військовослужбовців
Кленова арка – 2017 Багатонаціональні навчання	06 – 17 листопада	Республіка Польща	Практичне використання стандартних операційних процедур штабу багатонаціональної бригади ЛИТПОЛУКРБРИГ	Від України – 56 військовослужбовців

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ, ЯКИМ У 2017 р. ПРИСВОЄНО ЗВАННЯ ГЕРОЙ УКРАЇНИ

Прізвище, ім'я, по батькові	Посада	Номер і дата Указу Президента України
ЖЕМЧУГОВ Володимир Павлович	Головне управління розвідки Міністерства оборони України	Указ Президента України від 21.01.2017 № 9/2017
КИЗИЛО Андрій Олександрович (посмертно)	Заступник командира механізованого батальйону 72 окремої механізованої бригади ОК "Північ" Сухопутних військ Збройних Сил України	Указ Президента України від 01.02.2017 № 21/2017
ЛОСКОТ Євген Олександрович (посмертно)	Заступник командира розвідувальної роти з озброєння 1 окремої танкової бригади ОК "Північ" Сухопутних військ Збройних Сил України	Указ Президента України від 23.08.2017 № 235/2017
ТАРАСЮК Василь Олександрович	Старший офіцер – інструктор відділення підготовки загальновійськових підрозділів Навчального центру підготовки підрозділів Міжнародного центру миротворчості та безпеки Національної академії Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного	Указ Президента України від 23.08.2017 № 236/2017
ШАПОВАЛ Максим Михайлович (посмертно)	Головне управління розвідки Міністерства оборони України	Указ Президента України від 07.09.2017 № 264/2017
КАПУШ Олександр Васильович (посмертно)	Командир розвідувального відділення розвідувального взводу 15 окремого гірсько-піхотного батальйону 128 окремої гірсько-піхотної бригади ОК "Захід" Сухопутних військ Збройних Сил України	Указ Президента України від 12.10.2017 № 320/2017